

Δημοτικό Μουσείο Καλαβρυτινού Ολοκαυτώματος
MUNICIPAL MUSEUM OF THE KALAVRYTA HOLOCAUST

ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΚΑΛΑΒΡΥΤΙΝΟΥ ΟΛΟΚΑΥΤΩΜΑΤΟΣ

ΘΕΑΤΡΟΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

No:

“Σπόροι Σοφίας...
για Πόρτες
Ανοιχτές”

Δημοτικό Μουσείο
Καλαβρυτινού
Ολοκαυτώματος

ΣΤΑΣΕΙΣ:

1. 1938 - “Ειρήνη”
2. 1940 - “Πόλεμος”
3. 13 Δεκέμβρη 1943 - “Ολοκαυτώμα”
4. Η Επόμενη Μέρα
5. Απουσίες

“Σπόροι Σοφίας για Πόρτες Ανοιχτές”

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ	5
ABSTRACT.....	5-6
ΚΕΙΜΕΝΟ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗ ΜΟΥΣΕΙΟΥ.....	7-8
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	9

ΠΡΩΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ- ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ

1.1 Η δραματική τέχνη στην εκπαίδευση (ΔΤΕ).....	10-12
1.2 Διαπολιτισμική εκπαίδευση.....	13-15
1.3 Ο κοινωνικός στόχος της Ιστορίας.....	16-17
1.4 Ιστορική ενσυναίσθηση.....	18-19
1.5 Μουσείο και παιδί.....	20-22
1.6 Το θεατροπαιδαγωγικό πρόγραμμα.....	23-15

ΔΕΥΤΕΡΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ- ΤΟ ΘΕΑΤΡΟΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

- Όχι πια πόλεμοι. ΕΙΡΗΝΗ! : Για μαθητές προσχολικής ηλικίας πριν την επίσκεψη στο Μουσείο.....27- 30
- Θυμάμαι και δυναμώνω: Για μαθητές Α΄ - Β΄ Δημοτικού πριν την επίσκεψη στο Μουσείο.....31- 35
- Μια πόλη με όνειρα: Για μαθητές Γ΄ - Δ΄ Δημοτικού πριν την επίσκεψη στο Μουσείο.....36-44
- Ώρες περι- συλλογής : Για μαθητές Ε΄ - ΣΤ΄ Δημοτικού πριν την επίσκεψη στο Μουσείο.....45-54
- Να ζήσεις! : Για μαθητές Γυμνασίου πριν την επίσκεψη στο Μουσείο.....55-60
- Τα χίλια πρόσωπα της Αντιγόνης: Για μαθητές Λυκείου πριν την επίσκεψη στο Μουσείο.....61-65
- Ταξίδι στον χρόνο: Για όλους τους επισκέπτες του Μουσείου.....66- 70
- Όχι πια πόλεμοι. ΕΙΡΗΝΗ! : Για μαθητές προσχολικής ηλικίας μετά την επίσκεψη στο Μουσείο.....71- 74
- Θυμάμαι και δυναμώνω: Για μαθητές Α΄ - Β΄ Δημοτικού μετά την επίσκεψη στο Μουσείο.....75- 78

- Μια πόλη με όνειρα: Για μαθητές Γ΄ - Δ΄ Δημοτικού μετά την επίσκεψη στο Μουσείο.....79- 85
- Ώρες περι- συλλογής : Για μαθητές Ε΄ - ΣΤ΄ Δημοτικού μετά την επίσκεψη στο Μουσείο.....86- 90
- Να ζήσεις! : Για μαθητές Γυμνασίου μετά την επίσκεψη στο Μουσείο.....91- 99
- Τα χίλια πρόσωπα της Αντιγόνης: Για μαθητές Λυκείου μετά την επίσκεψη στο Μουσείο.....99- 106

- ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΘΕΑΤΡΟΠΑΙΔΑΓΩΓΟΥ.....107
- ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....108- 111
- ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....112- 120

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το Δημοτικό Μουσείο Καλαβρυτινού Ολοκαυτώματος, το οποίο διασώζει τις ιστορικές μνήμες του ναζιστικού εγκλήματος της 13^{ης} Δεκεμβρίου 1943, υλοποιεί από το 2019 θεατροπαιδαγωγικά προγράμματα για τους μαθητές της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, βασισμένα σε σύγχρονες παιδαγωγικές, επιστημονικές μεθόδους και τεχνικές της Δραματικής Τέχνης στην Εκπαίδευση.

Όπως είναι γνωστό, η διδασκαλία του μαθήματος της Ιστορίας σε πρωτογενείς χώρους ιστορικής αξίας, όπως είναι ο Τόπος Θυσίας και το Δημοτικό Μουσείο Καλαβρυτινού Ολοκαυτώματος, ενισχύει την καλύτερη μετάδοση και την αποτελεσματικότερη κατάκτηση της ιστορικής γνώσης. Με την ενσωμάτωση της διδασκαλίας του ιστορικού μαθήματος στους χώρους αυτούς, η πρόσληψη γνώσης αποκτά νέες δυναμικές, προάγοντας τις αρχές της βιωματικής μάθησης.

Το προτεινόμενο θεατροπαιδαγωγικό πρόγραμμα περιλαμβάνει ένα σύνολο εκπαιδευτικών δράσεων οι οποίες υλοποιούνται σύμφωνα με την αρχή της αυτενέργειας, της διερεύνησης και της ενεργητικής-συμμετοχικής μάθησης.

Λέξεις κλειδιά: Μουσείο, Εκπαίδευση, Ιστορική Ενσυναίσθηση, Διαπολιτισμικότητα, Μνήμη.

ABSTRACT

The Municipal Museum of the Kalavrita Holocaust, which preserves the historical memories of Nazi crime of December 13, 1943, implements from 2019 theater programs for students of Primary and Secondary Education based on modern pedagogical and scientific methodology and techniques of Drama in Education.

As is well known, teaching History lessons in primary sites of historical value, such as the Sacrifice Site and the Municipal Museum of the Holocaust, fosters better transmission and more effective acquisition of

historical knowledge. By integrating the teaching of history lessons into these spaces, knowledge acquisition acquires new dynamics, promoting the principles of experiential learning.

The proposed theatrical curriculum comprises a set of educational activities that are implemented in accordance with the principle of self-action, inquiry and active-participatory learning.

Keywords: Museum, Education, Historical Empathy, Interculturalism, Memory.

Το Δημοτικό Μουσείο Καλαβρυτινού Ολοκαυτώματος, όπως και κάθε άλλο σύγχρονο Μουσείο, προτάσσει -έναντι των υπολοίπων λειτουργιών του- τον εκπαιδευτικό και μορφωτικό του ρόλο. Αυτό άλλωστε αποτελεί και τον απώτερο σκοπό του Μουσείου, αλλά και κάθε μουσείου, αφού αυτό είναι ο πυρήνας των δραστηριοτήτων του και ο κύριος λόγος της ύπαρξής του

Στα πλαίσια αυτά, οργανώνει ποικίλες επιστημονικές, εκπαιδευτικές και πολιτιστικές δράσεις, όπως ημερίδες, εκθέσεις, διαλέξεις, συνέδρια κ.ά., που σχετίζονται με τα δραματικά γεγονότα του Καλαβρυτινού Ολοκαυτώματος της 13ης Δεκεμβρίου 1943.

Ωστόσο, ιδιαίτερη βαρύτητα δίνει στη συνεργασία με τα Σχολεία, στον σχεδιασμό, στην οργάνωση και στην υλοποίηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων καθώς και στην παραγωγή εκπαιδευτικού υλικού. Και τούτο γιατί, τα εκπαιδευτικά προγράμματα σήμερα θεωρούνται ως **ο σύγχρονος τρόπος βιωματικής προσέγγισης και ερμηνείας του φυσικού και πολιτισμικού περιβάλλοντος**.

Εφέτος, το Μουσείο για πρώτη φορά υλοποιεί ένα θεατροπαιδαγωγικό πρόγραμμα με τον τίτλο «*Σπόροι Σοφίας για Πόρτες Ανοιχτές*», με θέμα ένα τραυματικό ιστορικό γεγονός: το Ολοκαύτωμα των Καλαβρύτων. Το εκπόνησαν για λογαριασμό του Μουσείου η εξαιρετική θεατρολόγος-παιδαγωγός, κυρία Δούβου Παναγιώτα και απευθύνεται στους μαθητές και στους εκπαιδευτικούς της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης.

Το προτεινόμενο θεατροπαιδαγωγικό πρόγραμμα περιλαμβάνει ένα σύνολο εκπαιδευτικών δράσεων, οι οποίες στηρίζονται σε ενεργητικές μεθόδους μάθησης και επιδιώκουν την εξοικείωση με το μουσειακό χώρο και την ανάδειξη της οργανωμένης αυτής διαδικασίας σε ψυχαγωγική και διδακτική εμπειρία.

Το Πρόγραμμα θα υλοποιείται στον εκθεσιακό- χώρο του Μουσείου, σ' ένα χώρο τραυματικής μνήμης, σ' ένα χώρο εγκλεισμού, αγωνίας και οδύνης, σ' ένα χώρο φορτισμένο με μεγάλη ιστορική αξία... Τι μπορούμε να προσδοκούμε; Μα τι άλλο; Να επιτευχθούν οι στόχοι του. Να μετατρέψει δηλ. τον χώρο του Μουσείου, σε χώρο γόνιμης συγκίνησης και παραγωγικού στοχασμού, σε «εργαστήριο» διαμόρφωσης του οικουμενικού αιτήματος για ειρήνη.

Οφείλουμε ευχαριστίες σε όλους εκείνους -πρόσωπα και φορείς που συνεργάστηκαν και ενίσχυσαν υλικά και ηθικά την προσπάθεια.

Χρίστος Ξωτεινόπουλος, Πρόεδρος Δ.Μ.Κ.Ο.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

«Το να είσαι πολίτης δε σημαίνει ότι ζεις σε μια κοινωνία,
σημαίνει ότι την αλλάζεις»

Augusto Boal

Η ιστορία συχνά μας πληγώνει. Η εκπαίδευση μπορεί να δώσει τον χώρο και τον χρόνο για μελέτη, διάλογο και νέες οπτικές. Μπορεί να μετατρέψει το τραύμα σε δρόμο για την αλλαγή. Σε συμβόλαιο ειρήνης. Ο Θερβάντες υποστηρίζει πως η ιστορία είναι θεματοφύλακας μεγάλων πράξεων, μάρτυρας του παρελθόντος, παράδειγμα και δάσκαλος για το παρόν και μεγάλος σύμβουλος για το μέλλον. Δράττουμε, λοιπόν, την ευκαιρία να αναπλαισιώσουμε μια πληγή σε οδηγό και δρόμο φωτεινό για το μέλλον.

Το θεατροπαιδαγωγικό πρόγραμμα “Σπόροι Σοφίας για Πόρτες Ανοιχτές” δημιουργήθηκε με όραμα μνήμης, ενσυναίσθησης και μετασχηματισμού. Εργαλείο της μέθοδοι και τεχνικές της Δραματικής Τέχνης στην Εκπαίδευση (Drama in Education). Πρώτη ύλη τα γεγονότα που σημάδεψαν τα Καλάβρυτα την 13^η Δεκεμβρίου του 1943. Δρώντες, μικροί και μεγάλοι με διάθεση αλληλεπίδρασης, αυτογνωσίας και δημιουργίας. Έμπνευση, άνθρωποι με καρδιές ανοιχτές και όραμα προόδου!

Σημαία μας, “οι απλοί άνθρωποι, αυτοί που τα ονόματά τους δεν μπαίνουν σε βιβλία ιστορίας, είναι αυτοί που δημιουργούν την ιστορία” (Νόαμ Τσόμσκι).

Ας γράψουμε, λοιπόν, την ιστορία ξανά με χέρια και όνειρα παιδιών. Ας δούμε μέσα στο σκοτάδι, φως. Ας κάνουμε τη μνήμη, όραμα. Στον πόλεμο δεν υπάρχουν νικητές. Μόνο νικημένοι.

Μα εσύ πάντα να ξαναρχίζεις!

Γιατί το αύριο μπορεί και οφείλει να είναι καλύτερο!

Μια αστραπή η ζωή μας... μα προλαβαίνουμε!

Νίκος Καζαντζάκης

ΠΡΩΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ- ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ

1.1 Η Δραματική Τέχνη στην Εκπαίδευση

Δεν υπάρχει μεγαλύτερη χαρά από το να αισθάνεται κανείς δημιουργός.

Ο θρίαμβος της ζωής εκφράζεται με τη δημιουργία.

Henri Bergson

Η Δραματική Τέχνη στην Εκπαίδευση (στο εξής ΔΤΕ) (Drama in Education (DiE), συνδέεται με το Ηνωμένο Βασίλειο και την Αυστραλία και απέκτησε το όνομά της την δεκαετία του 1960. Αποτελεί μια κοινωνική μορφή τέχνης και έναν τρόπο εξερεύνησης του κόσμου μέσα από δραματικές δραστηριότητες, ρόλους και δραματοποιημένες καταστάσεις. Ορίζεται ως «μια δομημένη παιδαγωγική διαδικασία η οποία υιοθετεί την θεατρική φόρμα -δηλαδή τις τεχνικές και τα εργαλεία της δραματικής τέχνης- με σκοπό την προσωπική και κοινωνική ανάπτυξη των συμμετεχόντων, καθώς και την καλύτερη αφομοίωση της γνώσης μέσα στο κοινωνικό της πλαίσιο» (Καλλιαντά & Καραβόλτσου, 2006:1).

Η ΔΤΕ είναι ένα είδος κοινωνικής μορφής τέχνης. Μελετά το πώς οι άνθρωποι σχετίζονται με τους ανθρώπους και τον κόσμο που ζούνε. Πώς αλληλεπιδρούν στις μεταξύ τους σχέσεις και γενικότερα στην κοινωνία (Woolland, 1999). Είναι μια πολύπλοκη διαδικασία που επιτυγχάνεται μέσω θεατρικών τεχνικών και δράσεων. Η Κοντογιάννη υπογραμμίζει πως «είναι σα να κάνεις μια πρόβα, μια δοκιμή στη ζωή, ανακαλύπτοντας ένα κρυμμένο κομμάτι του εαυτού σου» (Κοντογιάννη, 2008β: 28). Εξάλλου το θέατρο, ως μέσο καλλιτεχνικό για να πετύχουμε επικοινωνία και προβληματισμό για την ανθρώπινη εμπειρία, συνδυάζει την απελευθερωτική εκπαιδευτική και την κοινωνική δύναμη και στοχεύει να δημιουργήσει

συνθήκες διαλόγου με κοινές προθέσεις, μέσω του οποίου δίνεται η δυνατότητα εξερεύνησης για το «ποιοι είμαστε» αλλά και προς τα πού πορευόμαστε (Pammenter, 2008).

Ο Paulo Freire με τη μετασχηματιστική του παιδαγωγική, αποτελεί μέντορα της ΔΤΕ αφού εισαγάγει τις διευκολυντικές, παρά τις καθοδηγητικές, μεθόδους διδασκαλίας. Η διαλογική μέθοδος αποσκοπεί να συμπεριλάβει τον μαθητή σε ρόλο σημαντικού αρχιτέκτονα στο περιεχόμενο της μάθησης (Κοντογιάννη, 2008α). Έτσι άλλωστε και ο Piaget, που έκανε νύξη για την αυτόνομη πράξη και τη μάθηση μέσω της ανακάλυψης, όρισε τις διαδικασίες αυτές ως το κλειδί για απόκτηση γνώσης (Lloyd, 1998).

Το εκπαιδευτικό δράμα είναι ένας τρόπος μάθησης μέσα από την ενεργό ταυτοποίηση των μαθητών με ρόλους και καταστάσεις, όπως τα φαντάζονται και τα διαμορφώνουν στη δραματική πράξη, μέσω των οποίων μπορούν να μάθουν να εξερευνούν γεγονότα και σχέσεις. Τα παιδιά ανασύρουν τις γνώσεις και τις εμπειρίες τους από τον πραγματικό κόσμο, προκειμένου να δημιουργήσουν μια πιστευτή φανταστική, κατασκευασμένη πραγματικότητα. Με αυτό τον τρόπο, και αφού με την καθοδήγηση του εκπαιδευτικού εμβαθύνουν σε ότι δημιούργησαν, κατανοούν τον εαυτό τους και τον κόσμο της πραγματικότητας που τους περιβάλλει. (O'Neil, 1995:47).

Η χρήση της ΔΤΕ θα πρέπει να αποτελεί σύμβολο ενός συμμετοχικού, εποικοδομητικού και διαλογικού μοντέλου παιδαγωγικής. (Neelands, 2008). Η εμπειρία αποτελεί τη βάση κάθε μορφής μάθησης αφού στην ουσία της υπάρχει πάντα η αναζήτηση νοήματος μέσα από την συμμετοχή και το βίωμα.

Κατά τη λήξη συνήθως, αλλά και κατά τη διάρκεια της παρέμβασης, ο εμπυχωτής καλεί τους συμμετέχοντες να αναλύσουν την εμπειρία τους, να εκφράσουν το συναίσθημα ή την άποψή τους μέσω του αναστοχασμού να αξιολογήσουν και να αναδομήσουν, δηλαδή, όσα βίωσαν, προκειμένου να βγει

ένα νέο νόημα, μια πληροφορία ή ένα συμπέρασμα, από την τους εμπειρία. Αυτός ο αναστοχασμός της εμπειρίας θα τον οδηγήσει σε δράση, μάθηση και γνώση (Andresen, Boud, & Cohen, 2000). Η αρχή, άλλωστε, της βιωματικής μάθησης τονίζει ότι η δράση- βίωμα είναι η διεργασία από την οποία προκύπτει γνώση.

Η ΔΤΕ δίνει την ευκαιρία συνδυασμού τόσο της γνωστικής όσο και της κοινωνικής μάθησης αφού παρέχει τα κατάλληλα μαθησιακά περιβάλλοντα. Έχει υψηλά αποτελέσματα ως προς τη μάθηση- διδασκαλία, που οφείλονται στην ολιστική συμμετοχή του συμμετέχοντα σε βιωματικές συνεργατικές διαδικασίες. Ενεργοποιεί το παιδί, επιτρέπει να αναδεικτούν οι πολυπρισματικές διαστάσεις ενός θέματος, εστιάζει σε λεπτομέρειες ή αποκαλύπτει νέες πτυχές, το καθιστά υπεύθυνο να διαχειριστεί θέματα και να πάρει αποφάσεις. Η ΔΤΕ είναι ικανή να αποτελέσει πολύτιμη μέθοδο για να εφαρμοστεί η μετασχηματιστική παιδαγωγική. Το παιδί μπορεί να μετασχηματίσει τον εαυτό του, το σχολείο του, ολόκληρο τον κόσμο, λαμβάνοντας κοινωνική δράση (Κοντογιάννη, 2008β).

Με βάση τα παραπάνω δεδομένα η ΔΤΕ, με το πλήθος εργαλείων της συμβάλει στην υγιή κοινωνική ζωή των συμμετεχόντων αφού μετατρέπει το περιεχόμενο της εκπαίδευσης σε προσωπικό βίωμα. Αυτό το στοιχείο θεωρείται απαραίτητο κατά κοινή θεωρητική ομολογία ώστε να ενεργοποιηθεί οποιαδήποτε αλλαγή. Ο κεντρικός στόχος άλλωστε είναι η κατανόηση του εσωτερικού εαυτού και της ύπαρξής του στην εξωτερική πραγματικότητα, διαδικασία που οδηγεί στην πραγματική μάθηση (Αυδή, & Χατζηγεωργίου, 2007).

1.2 Διαπολιτισμική εκπαίδευση

Κανέννας δεν είναι τόσο ανόητος που να προτιμάει τον πόλεμο από την ειρήνη.

Στον καιρό της ειρήνης τα παιδιά θάβουν τους γονείς τους, ενώ στον καιρό του πολέμου οι γονείς θάβουν τα παιδιά τους.

Ηρόδοτος.

Προσπαθούμε να αποκαταστήσουμε την ασφάλεια στον κόσμο. Το μεγαλύτερο ερώτημα της εποχής μας είναι αν θα καταφέρουμε να ενώσουμε ξανά τους λαούς και τους πολιτισμούς που βρίσκονται σε εμπόλεμη κατάσταση ή αν θα συνεχίσουμε να βιώνουμε ένα στείο και συνεχές σχίσμα, που θα μας καθιστά ανασφαλείς για όλη τη ζωή μας. (Neelands, 2002).

Η διαπολιτισμική εκπαίδευση απαντά στον παραπάνω προβληματισμό. Ο Γκόβαρης (2001) κάνει αναφορά στα στοιχεία που συνθέτουν τη διαπολιτισμική ικανότητα ξεκινώντας από τις κοινωνικές δεξιότητες, συνεχίζει με γνώσεις σχετικές με την κατασκευή κοινωνικών κατηγοριών όπως αυτής του «έθνους», της «φυλής», αλλά και της διαδικασίας συγκρότησης τόσο στερεοτύπων όσο και προκαταλήψεων αλλά και της λειτουργίας που αναπτύσσουν στα πλαίσια της κοινωνίας, και ολοκληρώνει με ηθικές αξίες σαν αυτή των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Καθίσταται εξαιρετικά σημαντική η κατανόηση του γεγονότος ότι η διαπολιτισμική εκπαίδευση στοχεύει στην καταπολέμηση προκαταλήψεων που σχετίζονται με το έθνος, τη γλώσσα, τη θρησκεία, τη φυλή και το κοινωνικό φύλο και έχει απώτερο σκοπό να μειώσει τη κοινωνική ανισότητα. Με κίνητρο την ενδυνάμωση, την κατανόηση των σχέσεων ατόμου και κοινωνίας αλλά κυρίως την απόκτηση γνώσης για τον Εαυτό και τον Άλλο, οι μαθητές έχουν τη δυνατότητα να γίνουν ενεργοί πολίτες, να συνδιαλέγονται με κριτική ικανότητα με την κοινωνική πραγματικότητα και να καταφέρουν να συμβάλουν στον κοινωνικό μετασχηματισμό (Giusti, 2005). Ωστόσο, επί της ουσίας δεν

είναι τίποτα περισσότερο και τίποτα λιγότερο από μια ανοιχτή πρόσκληση για διάλογο με τρόπο που ο καθένας μας νοηματοδοτεί τον κόσμο και την θέση του μέσα σε αυτόν, που να θίγει πραγματικά ζητήματα κοσμοθεωρήσεων και ταυτοτήτων (Bennett, & Bennett, 2001).

Η διαπολιτισμική εκπαίδευση υπενθυμίζει πως η πολιτισμική ταυτότητα κάθε ομάδας ουσιαστικά αποτελεί μέρος της κουλτούρας μιας χώρας και αληθινό μέρος της παγκόσμιας κουλτούρας. Εστιάζει στην ενσυναίσθηση, τον πολιτισμικό σεβασμό, την αλληλεγγύη και δρα ενάντια σε κάθε εθνικιστικό τρόπο σκέψης, παρόμοιο με εκείνον που προκάλεσε πένθος όχι μόνο στα Καλάβρυτα αλλά παγκοσμίως. Όχι μόνο τότε αλλά και σήμερα...

Σύμφωνα με την Camilleri (2002) η χρήση τεχνικών της ΔΤΕ δίνουν τη δυνατότητα στους συμμετέχοντες να εκφράσουν ελεύθερα τις σκέψεις και τα συναισθήματά τους αλλά και να ενσυναισθανθούν. Να αντιληφθούν τις σκέψεις αλλά και τα συναισθήματα των άλλων. Οι τεχνικές της ΔΤΕ δίνουν χώρο για αυτοέκφραση, ενθαρρύνουν τόσο τη συνεργασία, προωθούν την επικοινωνία μέσα στην ομάδα και οδηγούν την προσοχή των μαθητών προς τους τρόπους και τη σημασία της αλληλεπίδρασης. Καθίσταται εξαιρετικά ωφέλιμη στην εξερεύνηση θεμάτων διαπολιτισμικότητας, καθώς συμβάλλει τόσο στην καλλιέργεια δεξιοτήτων όπως η ενεργητική ακρόαση, η επικοινωνιακή ικανότητα, η ενσυναίσθηση, η αποστασιοποίηση από τον εαυτό, η αναστοχαστική ικανότητα, η ανοχή των αντιφάσεων, η κριτική στάση απέναντι στους ρόλους, με χιούμορ και φαντασία όσο και στην αποτελεσματική διαχείριση των συγκρούσεων. Δεξιότητες που συνιστούν τη διαπολιτισμική ικανότητα και που, βέβαια, είναι απολύτως απαραίτητες για τη γόνιμη συνύπαρξη και αλληλεπίδραση των ανθρώπων σε μια πολυπολιτισμική κοινωνία (Γραμματάς, 2004).

Ο Winnicott (1979), που ασχολήθηκε με το ανθρώπινο ον όταν παίζει παρατήρησε πως μόνο το παιχνίδι δίνει τη δυνατότητα πραγμάτωσης στον άνθρωπο. Τόσο ο ενήλικας όσο και το παιδί, έχουν την ευκαιρία να αναπτύξουν τη δημιουργική συναίσθηση. Η δεξιότητα αυτή είναι που στη συνέχεια μας προσφέρει βαθιά ικανοποίηση για την κατανόηση και εκτίμηση της αξίας της ίδιας της ζωής. Της ζωής που ανθίζει σε συνθήκες ειρήνης, σεβασμού και ισότητας.

Της ζωής που ονειρευόμαστε και στοχεύουμε για τα παιδιά μας!

1.3 Ο κοινωνικός στόχος της Ιστορίας.

Η Ιστορία δεν θα γίνει ποτέ μνήμη, αλλά μια ραδιοφωνική εκπομπή, την οποία ακούμε, χωρίς να την ακούμε, εάν δεν είναι λόγος που προκαλεί αντήχηση και ηχώ στο πεδίο του βιωμένου.

Suzanne Citron (Κόκκινος & Νάκου, 2006)

Ο κοινωνικός στόχος της Ιστορίας έγκειται στο γεγονός ότι μας διδάσκει να δώσουμε έμφαση στο υλικό που μας προσφέρει το άμεσο περιβάλλον. Η ιστορική γνώση, λοιπόν, πρέπει να σχετίζεται με τον κύκλο της παρούσας εμπειρίας.

Οι ζωές των ξεχωριστών και μη, ανθρώπων στην Ιστορία μπορούν να παρακινήσουν τους μαθητές να εξερευνήσουν το παρελθόν με ένα μοναδικό και συναρπαστικό τρόπο και στην ανακάλυψη του ιστορικού προσώπου έρχονται να μάθουν περισσότερα για τον εαυτό τους. Η ολοκληρωμένη εμπειρία κάνει την Ιστορία πιο ανθρώπινη και ως εκ τούτου πιο σημαντική για τα παιδιά. Δεν έχει σημασία ποια είναι η ικανότητα των μαθητών, αλλά μπορούν να γίνουν όλοι εγγράμματοι στην Ιστορία αν τους δοθεί η ευκαιρία και η έμπνευση (Barlow & Isenberg, 1970).

Η Ιστορία είναι το μέσο, με το οποίο το παρελθόν γίνεται προσιτό και αποκτά οντότητα. Αναπτύσσει τη δημιουργική φαντασία των παιδιών, γιατί η χρήση της ιστορικής φαντασίας είναι απαραίτητη στην ερμηνεία και στην κατανόηση της ιστορικής πραγματικότητας (Κουργιαντάκης, 2005).

Όταν επιτρέπεται στα παιδιά να δουν μέσα από τον χρόνο με εμπειρικό τρόπο τις προηγούμενες κοινωνικές δομές, συχνά πέφτουν σε σύγχρονα διλήμματα που τα βοηθούν να ερμηνεύσουν σημερινά κοινωνικά προβλήματα (Fleming, 1992).

Οι Barton και Levstik (2008) τονίζουν πως επειδή η Ιστορία είναι ένα έργο σε εξέλιξη, μας λέει πάντα περισσότερα από αυτά που ήμασταν (εμείς και οι

άλλοι) ή είμαστε αυτή τη στιγμή. Σημειώνοντας συγκεκριμένα μονοπάτια στο παρόν, αυτό δείχνει κάποιες πιθανές διαδρομές για το μέλλον ενώ άλλες αποκλείει. Στο βαθμό που η διδασκαλία της Ιστορίας περιορίζει τις απόψεις των μαθητών για τις πολλαπλές διαδρομές από το παρελθόν, αναστέλλει τις αντιλήψεις τους για το μέλλον. Η Ιστορία δεν είναι μια ουδέτερη δύναμη ή μια ολοκληρωμένη άποψη για τον κόσμο. Η Ιστορία είναι πάντοτε η Ιστορία κάποιου (Appleby, Hunt, & Jacob, 1994).

Στο πλαίσιο αυτό, ο μαθητής έρχεται σε επικοινωνία με τον εαυτό του, τον παρατηρεί και τον ερευνά ως υποκείμενο της Ιστορίας. Αυτό προσδιορίζει το βίωμα, τη μέθεξη της ατομικότητας στις διεργασίες της συλλογικής ζωής και στην αέναη παραγωγή της Ιστορίας. Ο μαθητής μπορεί να έχει τώρα την όραση, την ακοή και την αφή της Ιστορίας (τη σωματικότητά της) και από εκεί να αναχθεί στον χρόνο και να αναζητήσει το «παρόν» εκείνης της ζωής του. Εδώ θα απαιτηθεί η μετακίνηση από το βίωμα στην Ενσυναίσθηση, από την προσωπική αλήθεια του υποκειμένου στην ανακάλυψη και την κατανόηση των άλλων (Κοψιδά - Βρεττού, 2001).

1.4 Ιστορική Ενσυναίσθηση

Η ίδια η κατανόηση του παρελθόντος, όταν επιτυγχάνεται, δεν έχει ιδιαίτερη σημασία, παρά μόνο εάν συνδυάζεται με την κριτική και αποτελεσματική αντιμετώπιση των καταστάσεων του παρόντος. Γι' αυτό και η ενσυναίσθηση είναι μέσο και όχι σκοπός.

Lee, Dickinson, Ashby (1997)

Ο όρος Ενσυναίσθηση στη διδακτική της Ιστορίας παραπέμπει σε δεξιότητες που αποκτά ο μαθητής, ώστε να διεισδύει συναισθηματικά και μέσω της φαντασίας του στο ιστορικό υλικό που κάθε φορά μελετά (Λεοντσίνης, 1999β). Πολλοί μελετητές αναφέρουν πως Ιστορική Ενσυναίσθηση είναι η ικανότητα να βάζεις τον εαυτό σου στα παπούτσια του άλλου, να βλέπεις με τα μάτια του άλλου, να κατανοείς ως ταξιδιώτης του χρόνου τις σκέψεις, τη νοοτροπία, τα συστήματα αξιών και των πεποιθήσεων, τα συναισθήματα, τα βιώματα και τις εμπειρίες κάποιου άλλου συλλογικού ή ιστορικού υποκειμένου του παρελθόντος (Κωστή, 2016).

Η σημαντική και ενεργητική διαδικασία της Ιστορικής Ενσυναίσθησης βασίζεται στην ιστορική μέθοδο και διακρίνεται σε τέσσερις αλληλοσχετιζόμενες φάσεις. Πρώτα εισάγεται ένα ιστορικό συμβάν, μέσα στο οποίο αναλύεται η ανθρώπινη δράση και έπειτα κατανοείται το ιστορικό και χρονολογικό του πλαίσιο. Αναλύονται οι ποικίλες ιστορικές μαρτυρίες και οι ερμηνείες και στο τέλος συγκροτείται ένα αφηγηματικό πλαίσιο, μέσω του οποίου προσεγγίζονται τα ιστορικά συμπεράσματα (Yeager-Foster, 2001).

Σύμφωνα με τους Dickinson, Lee και Ashby οι μαθητές που δουλεύουν με βάση τις ιδέες, τις απόψεις και τις στάσεις των άλλων ανθρώπων για να εξηγήσουν τι έκαναν εκείνοι οι άνθρωποι κατά το παρελθόν γίνονται

ικανότεροι στο να αντιμετωπίζουν τον σύγχρονο κόσμο, μέσα στον οποίο ζουν. Η επίτευξη της ιστορικής Ενσυναίσθησης, ως ένα βαθμό, διαμορφώνει την άποψή μας για τον κόσμο (Κόκκινος & Νάκου, 2006).

Οι ερευνητές Barton και Levstik (2008) αναγνωρίζουν εκτός από το γνωστικό στοιχείο της ιστορικής Ενσυναίσθησης και το θυμικό, δηλαδή τον παράγοντα του ενδιαφέροντος για την Ιστορία και μέσω αυτού καλλιεργείται η σχέση με το παρελθόν. «Γιατί να καταναλώσει κανείς ενέργεια προσπαθώντας να κατανοήσει τις ιστορικές οπτικές αν δεν τον ενδιαφέρει για τις ζωές και τις εμπειρίες των ανθρώπων του παρελθόντος; Το ενδιαφέρον είναι η κινητήρια δύναμη σχεδόν κάθε ιστορικής έρευνας και ορίζει την ενασχόλησή μας με τα προϊόντα της. Η Ιστορία χωρίς ενδιαφέρον μας δίνει την εντύπωση ενός άψυχου εγχειρήματος, ενός ορίου στα κίνητρα που θα επέβαλλε την αναθεώρηση της θέσης της στο αναλυτικό πρόγραμμα των σχολείων. Δεν μπορούμε να κινήσουμε το ενδιαφέρον των μαθητών για την Ιστορία- ένα αντικείμενο που απολαμβάνουν εκτός σχολείου αλλά συχνά απεχθάνονται μέσα σε αυτό - όταν απορρίπτουμε τους προβληματισμούς τους και αδιαφορούμε για τα συναισθήματά τους. Χωρίς το ενδιαφέρον δεν θα μπορούσαμε ποτέ να προσελκύσουμε την προσοχή τους σε μια ανθρωπιστική μελέτη: Οι μαθητές δεν θα μπουν στον κόπο να διαμορφώσουν έλλογες κρίσεις, να διευρύνουν τις αντιλήψεις τους για την ανθρωπότητα ή να διαβουλευτούν για το συλλογικό αγαθό αν δεν ενδιαφέρονται για όλα αυτά τα πράγματα. Κάθε προβληματισμός μας- ως ιστορικών, εκπαιδευτικών ή μαθητών- πρέπει να έχει τη βάση του στο παρόν, επειδή είναι το μόνο που έχουμε. Ό,τι γνωρίζουμε ή πιστεύουμε για την Ιστορία προέρχεται από τα ερωτήματα που θέτουμε στις ζωές μας σήμερα».

1.5 Μουσείο και Παιδί.

Η μουσειακή εμπειρία συμπεριλαμβάνει όλα τα βήματα, ξεκινώντας από την ίδια την απόφαση του ανθρώπου να επισκεφθεί ένα μουσείο, μέχρι την ίδια την επίσκεψη και τελικά την ανάμνησή της.

Falk & Dierking (1992)

Ζώντας σε μια εποχή, όπου κυριαρχεί η εικονική πραγματικότητα και τα όρια μεταξύ της απτής πραγματικότητας και του αφηρημένου γίνονται όλο και πιο ρευστά, η βιωματική προσέγγιση του υλικού πολιτισμού αποκτά μια νέα διάσταση και μια ιδιαίτερη σημασία. Ειδικά σε ό,τι αφορά τον χώρο της εκπαίδευσης οι μαθητές απομακρύνονται όλο και περισσότερο από την εμπειρία της πραγματικότητας μέσω των αισθήσεων και γνωρίζουν τον κόσμο, κυρίως, μέσα της ψηφιακής πραγματικότητας του διαδικτύου και των νέων τεχνολογιών (Νικονάνου, 2015).

Ακολουθώντας τις αλλαγές της κοινωνίας και χάρη στην ευέλικτη φύση τους, τα μουσεία συνεχώς αλλάζουν ορισμένες λειτουργίες τους για να ανταποκριθούν στις επιταγές των καιρών. Καλούνται να ανταποκριθούν στον πιο δύσκολο ρόλο τους: να είναι φορείς βιωματικής μάθησης μέσα από εποικοδομητικό διάλογο με το παιδί - επισκέπτη και να προσφέρουν ξεχωριστές βιωματικές εμπειρίες αντί να εστιάζουν στη μετάδοση στείρας γνώσης (Ρούσσου, 2004).

Σήμερα διαθέτουμε αρκετά στοιχεία για να διαμορφώνουμε μεθόδους που είναι ενδιαφέρουσες για τα παιδιά, αλλά και αποτελεσματικές για τα γνωστικά θέματα που σκοπεύουμε να επεξεργαστούμε. Η σύγχρονη παιδαγωγική υποστηρίζει τη διαμόρφωση «όρων» ψυχαγωγίας κατά τη διαδικασία της εκπαίδευσης, καθώς η σύνθεση της διαδικασίας της μάθησης με τα ενδιαφέροντα των παιδιών και η εφαρμογή εκπαιδευτικών προγραμμάτων που

μετατρέπουν τα παιδιά από παθητικούς δέκτες σε ενεργητικά σκεπτόμενα υποκείμενα, δημιουργεί ένα θετικό συναισθηματικό πλαίσιο που ενισχύει την αυτοπεποίθηση και τον αυτοσεβασμό των υποκειμένων και τη δόμηση ουσιαστικής και γόνιμης σκέψης (Κόκκινος - Νάκου, 2004).

Τα μουσειοπαιδαγωγικά προγράμματα θέτουν το παιδί - επισκέπτη στο επίκεντρο της εμπειρίας, με έμφαση στις ατομικές του προτιμήσεις και χαρακτηριστικά (σύμφωνα με τις μαθησιακές θεωρίες, όπως το Διαδραστικό μοντέλο της μουσειακής εμπειρίας) εντάσσοντας τα αυθεντικά εκθέματα στην παιδαγωγική εμπειρία. Στόχος των προγραμμάτων είναι να προσφέρουν στα παιδιά συνδυαστικά μάθηση και διασκέδαση, δηλαδή ψυχαγωγία- edutainment (Νικονάνου, 2015).

Το κοινό στοιχείο των θεωριών που έχουν διατυπωθεί για τη μάθηση στο μουσείο είναι πως η μάθηση ως διαδικασία δε σχετίζεται μόνο με το μυαλό. Αντιθέτως, αξιολογούνται ως εξίσου σημαντικές οι αισθήσεις και το περιβάλλον (Gazibara, 2013). Άλλωστε, ο κάθε άνθρωπος έχει διαμορφωθεί μέσα από τις εμπειρίες και το περιβάλλον του και δεν μπορεί να διαχωριστεί από αυτά (Paradourou & Birch, 2009). Πολλοί θεωρητικοί κρίνουν πως για να καταστεί επιτυχημένη η μαθησιακή διαδικασία, ανεξαρτήτως περιβάλλοντος, χρειάζεται η ισορροπία ανάμεσα στον γνωστικό παράγοντα (μυαλό), τον συναισθηματικό παράγοντα (καρδιά) και τον ψυχοκινητικό παράγοντα (χέρια). Πρόκειται για μια ισορροπία που ο καθένας αντιλαμβάνεται διαφορετικά αφού δε μαθαίνουν όλοι με τον ίδιο τρόπο (Gazibara, 2013).

Οι Falk και Dierking το 1992 διατύπωσαν τη θεωρία του Διαδραστικού μοντέλου της μουσειακής εμπειρίας, σύμφωνα με το οποίο υπάρχουν τρεις παράγοντες που επηρεάζουν την εμπειρία στο μουσείο: το προσωπικό πλαίσιο, το κοινωνικό πλαίσιο και το φυσικό πλαίσιο. Το προσωπικό πλαίσιο

αναφέρεται στη γνώση και στις αντιλήψεις του επισκέπτη που καθορίζουν πώς θα εκλάβει την πληροφορία που του παρέχεται. Το μουσείο λαμβάνοντας υπόψη τις διαφορετικές ανάγκες και επιδιώξεις του επισκέπτη επικαλείται τη γνώση και το συναίσθημα συνδυαστικά μέσω των ανοιχτών και ευέλικτων δραστηριοτήτων που προσφέρει. Συνδέει τη παιδαγωγική διαδικασία με τα προσωπικά του βιώματα και τον καθιστά υπεύθυνο για τη δική του μουσειοπαιδαγωγική εμπειρία. Το κοινωνικό πλαίσιο σχετίζεται με την επίσκεψη του ατόμου στο μουσείο ως μέλος μιας ομάδας που δέχεται πληροφορίες μέσω της αλληλεπίδρασης. Τα μέλη της ομάδας μαθαίνουν ως σύνολο αλλά και ξεχωριστά το καθένα αντλώντας πληροφορίες από το κοινωνικό και ιστορικό πλαίσιο. Τέλος, το φυσικό πλαίσιο αφορά στις συνθήκες του φυσικού χώρου, ο οποίος φιλοξενεί βιωματικές δραστηριότητες που σχετίζονται με τον σκοπό του μουσείου, ταιριάζουν με τις ικανότητες και τις γνώσεις των συμμετεχόντων και είναι ευέλικτες, ώστε να τους επιτρέπουν να «χτίσουν» πάνω σε αυτές.

1.6 Το Θεατροπαιδαγωγικό Πρόγραμμα.

Βασισμένοι σε όλα τα παραπάνω και με έντονο ενδιαφέρον στο, ευρωπαϊκών προδιαγραφών, Δημοτικό Μουσείο Καλαβρυτινού Ολοκαυτώματος δημιουργήσαμε το Θεατροπαιδαγωγικό Πρόγραμμα **“Σπόροι Σοφίας για Πόρτες Ανοιχτές”**.

Το πρόγραμμα αυτό αποτελείται από τα εξής μέρη:

- **Όχι πια πόλεμοι. ΕΙΡΗΝΗ:** Για μαθητές προσχολικής ηλικίας.
- **Θυμάμαι και δυναμώνω:** Για μαθητές Α΄ - Β΄ Δημοτικού πριν και μετά την επίσκεψης στο Μουσείο.
- **Μια πόλη με όνειρα!** : Για μαθητές Γ΄ - Δ΄ Δημοτικού πριν και μετά την επίσκεψης στο Μουσείο.
- **Ώρες περι- συλλογής...** : Για μαθητές Ε΄ - ΣΤ΄ Δημοτικού πριν και μετά την επίσκεψης στο Μουσείο.
- **Να ζήσεις!** : Για μαθητές Γυμνασίου πριν και μετά την επίσκεψης στο Μουσείο.
- **Τα χίλια πρόσωπα της Αντιγόνης:** Για μαθητές Λυκείου πριν και μετά την επίσκεψης στο Μουσείο.
- **Ταξίδι στον χρόνο:** Για όλους τους επισκέπτες του Μουσείου.

Βασικό εργαλείο έρευνας αποτελεί η μουσειοσκευή- πακέτο εξερένησης. Η μουσειοσκευή είναι μια παλιά βαλίτσα εποχής του 1940 και άμεσα συνδεδεμένη με το τραγικό γεγονός του ολοκαυτώματος, ιδωμένο από την οπτική πλευρά των παιδιών.

Περιέχει αντίγραφα αντικειμένων που υπάρχουν στο Μουσείο και έχουν άμεση ή έμμεση σχέση με το συμβάν. Ξεκινάει ως πακέτο εξερεύνησης (χρήση

αντικειμένων στο σήμερα, υποθετική χρήση τους στο παρελθόν, αναζήτηση των ιδιοκτητών-χρηστών, π.χ. ταυτότητα, ηλικία, κοινωνική θέση, οικονομική κατάσταση). Στη συνέχεια τα αντικείμενα αποκτούν άλλο βάρος, καθώς θα συνδεθούν με συγκεκριμένα γεγονότα. Τα γραπτά κείμενα σε συνδυασμό με τη χρήση των αντικειμένων μπορούν να οδηγήσουν τα παιδιά βιωματικά ένα βήμα πιο κοντά στους πρωταγωνιστές της ιστορίας.

Σκοπός: Η βιωματική επαφή των μαθητών και εκπαιδευτικών με τη μόνιμη έκθεση του μουσείου.

Προσέγγιση:

- Ομαδοσυνεργατική μέθοδος
- Τεχνικές εκπαιδευτικού δράματος

Στόχοι δραστηριοτήτων:

Κύριος στόχος του προγράμματος είναι ο συνδυασμός της μάθησης με την ψυχαγωγία σε ένα ασφαλές περιβάλλον.

Κατά τη μαθησιακή διαδικασία οι δραστηριότητες:

- Θα είναι βιωματικές και θα αναπτύσσουν ισόρροπα τον γνωστικό, τον συναισθηματικό και τον ψυχοκινητικό παράγοντα.
- Θα επιτρέπουν στους μαθητές να εξατομικεύουν τις πληροφορίες και τις εμπειρίες τους και ταυτόχρονα να αλληλεπιδρούν με τους συμμαθητές τους και με το περιβάλλον (εκθέματα) μέσω της πολυαισθητικής προσέγγισης.
- Θα εισάγουν τους μαθητές σε ένα ιστορικό και κοινωνικό πλαίσιο μέσω βιωματικών τεχνικών.
- Θα δίνουν έμφαση στην ανάπτυξη της επικοινωνίας και της ενσυναίσθησης, επιτρέποντας παράλληλα την κατανόηση του «εγώ» μέσω της κοινωνικής αλληλεπίδρασης.

- Θα είναι ευέλικτες ώστε να επιτρέπουν στους μαθητές να προσθέσουν προσωπικά στοιχεία και να δημιουργήσουν το δικό τους παραγωγικό πλαίσιο.

Στον εκπαιδευτικό θα δοθεί εκπαιδευτικό υλικό ανατροφοδότησης για να το αξιοποιήσει με τους μαθητές του μετά το πέρας της επίσκεψης.

Στόχοι Προγράμματος

- Ουσιαστική επαφή με τα εκθέματα και πρόσκτηση ιστορικών γνώσεων μέσω της βιωματικής διαδικασίας
- Ενεργητική μάθηση
- Ενίσχυση αυτενέργειας
- Ανάπτυξη κριτικής σκέψης
- Ενεργοποίηση αισθήσεων
- Έξαψη φαντασίας
- Βιωματική επαφή παιδιών με τα δεινά του πολέμου
- Καλλιέργεια ιστορικής ενσυναίσθησης
- Καλλιέργεια διαπολιτισμικότητας
- Αλληλεπίδραση συμμετεχόντων
- Καλλιέργεια συνεργατικότητας
- Ανταπόκριση στις κοινωνικές, συναισθηματικές, φυσικές και διανοητικές ανάγκες των παιδιών.
- Υιοθέτηση εκπαιδευτικών πρακτικών, που δε συνηθίζεται να αξιοποιούνται στη διδασκαλία.

Παρακάτω βλέπετε το Θεατροπαιδαγωγικό Πρόγραμμα αναλυτικά, χωρισμένο στις ηλικιακές ενότητες.

ΔΕΥΤΕΡΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ- ΤΟ ΘΕΑΤΡΟΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

2.1 ΘΕΑΤΡΟΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΓΙΑ ΜΑΘΗΤΕΣ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ

ΠΡΙΝ ΤΗΝ ΕΠΙΣΚΕΨΗ ΣΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ

“Σπόροι Σοφίας- Πόρτες Ανοιχτές”

Όχι πια πόλεμοι. ΕΙΡΗΝΗ

Α' ΕΝΟΤΗΤΑ- Διάρκεια: 2- 4ώρες

Προτεινόμενα Υλικά: Τύμπανο, μπάλες, χαρτόνια κάνσον, μαρκαδόροι, ψαλίδια, (Υλικό Μουσειοσκευής).

Α' ΜΕΡΟΣ: ΕΝΕΡΓΟΠΟΙΗΣΗ

Στόχος η γνωριμία της ομάδας, το ζέσταμα, η σωματική ενεργοποίηση, η ανάπτυξη φαντασίας και η εισαγωγή στην ομαδοσυνεργατική αυτοσχεδιαστική δράση και δημιουργία.

- **Παρουσίαση του φίλου μου!**

Σε κύκλο. Καθένας λέει το όνομα του διπλανού του με μια μεγαλόπρεπη έως υπερβολική κίνηση σαν να παρουσιάζει τον πιο σημαντικό άνθρωπο του κόσμου.

- **Το χεράκι σας, παρακαλώ!**

Όλα τα μέλη της ομάδας περπατούν χαλαρά στο δωμάτιο χωρίς να μιλούν. Με μια μικρή κίνηση του κεφαλιού, σφίγγουν το χέρι όποιου συναντούν. Προσπαθούν να έχουν μάλλον ανέκφραστο πρόσωπο. Συνεχίζουν το παραπάνω προσθέτοντας το όνομά τους. Στη συνέχεια, δίνουν το δεξί χέρι τους σε κάποιον λέγοντας το όνομά τους και, κρατώντας το σφιγμένο,

σφίγγουν το αριστερό χέρι κάποιου άλλου λέγοντας πάλι το όνομά τους. Κατόπιν, με το αριστερό χέρι σφιγμένο τώρα, αναζητούν να σφίξουν το δεξί χέρι κάποιου άλλου (λέγοντας πάντα το όνομά τους) κ.ο.κ.. Δηλαδή τα χέρια μένουν δεμένα μέχρι να βρεθεί κάποιο άλλο ελεύθερο. Συνήθως όλοι καταλήγουν σε ένα διασκεδαστικό κουβάρι!

- **Η ιστορία του ονόματός μου.**

Η ομάδα χωρίζεται σε ζεύγη και καθένας μοιράζεται με τον άλλον την ιστορία του ονόματός του. Από πού δηλαδή βγαίνει, τι σημαίνει, πώς ονομάστηκε έτσι, από ποιόν/α πήρε το όνομα κλπ. Ο καθένας παρουσιάζει το ζευγάρι του.

- **Ο Παππούς και η Γιαγιά... παιδιά.**

Φαντάζομαι πως ήταν οι απόγονοί μου όταν ήταν παιδιά. Ζωγραφίζω, παρουσιάζω στην ομάδα μου και συζητώ.

Β΄ ΜΕΡΟΣ: ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ

Στόχος η ιστορική έρευνα, η ανάπτυξη φαντασίας και αυτοπεποίθησης και η χρήση εκφραστικών μέσων.

- **Πακέτο εξερεύνησης**

Όλοι καθισμένοι στην καρέκλα τους στον κύκλο. Ο Ε. τοποθετεί τη σάκα στο κέντρο του κύκλου εξηγώντας πως την βρήκε το πρωί έξω από την πόρτα της τάξης τους. Προτρέπει τα παιδιά να υποθέσουν τίνος είναι, από πού έρχεται, αν είναι σύγχρονη ή παλιότερης εποχής. Ο Ε. προτείνει σε κάποιον μαθητή να ανοίξει την σάκα. Τα αντικείμενά της περνάνε από χέρι σε χέρι στον κύκλο. Οι μαθητές σε θέση ερευνητών δίνουν στοιχεία για τα αντικείμενα και κάνουν υποθέσεις για τη χρησιμότητά τους, την ποιότητά τους, την προέλευσή τους και τον λόγο που είναι τοποθετημένα σε αυτή τη βαλίτσα.

- **Τι λέει το αντικείμενο;**

Όποιος μαθητής επιθυμεί παίρνει τώρα ένα αντικείμενο, επιστρέφει στη θέση του και κρατώντας το στα χέρια του μιλάει στη θέση του αντικειμένου. Πχ. Με φορούσαν παλιά τα παιδιά στο σχολείο. Με λένε ποδιά και δεν υπάρχω πια.

Γ' ΜΕΡΟΣ: ΔΡΑΣΗ

Στόχος η ανάπτυξη αυτοπεποίθησης και φαντασίας αλλά και η αναγνώριση συναισθημάτων και η έκφρασή τους.

- **Ντύνομαι τον ρόλο του μαθητή το 1940.**

Κάθε μαθητής/τρια προτρέπεται να "ανέβει στη σκηνή" και να χρησιμοποιήσει τα αντικείμενα ενώ φαντάζεται πως είναι στο σχολείο πριν από 80 χρόνια περίπου σε μια όμορφη πόλη στο βουνό. Με μουσική, μπορεί να πάρει μια θέση στην χώρο και να μιλήσει για το πώς νιώθει.

ΚΛΕΙΣΙΜΟ- ΑΝΑΣΤΟΧΑΣΜΟΣ

Στόχος η συναισθηματική εμπλοκή των μαθητών μέσω της προσωπικής συμμετοχής και της ομαδικής δημιουργίας. Η ενσυναίσθηση, ως τρόπος αντίληψης καταστάσεων και συνθηκών, φέρνει τους συμμετέχοντες σε θέση να αντιληφθούν πόσο τα παιδιά κάθε εποχής μοιάζουν στις σκέψεις και το συναίσθημά τους.

- **Μοιάζουμε- διαφέρουμε.**

Μετά τη μικρή μας δράση, συζητάμε στον κύκλο τις ομοιότητες και τις διαφορές ενός παιδιού του 1940 και ενός σημερινού παιδιού. Τι τρώνε, πως διασκεδάζουν, πως είναι το σχολείο τους και η ζωή τους;

- **Τα παιδιά φωνάζουν δυνατά!**

Όλοι μαζί φτιάχνουμε ένα σύνθημα για όλα τα παιδιά όλων των εποχών, Π.χ.

Όλα τα παιδιά θέλουν παγωτά! Ενώνουμε τα χέρια στον κύκλο και το φωνάζουμε δυνατά κλείνοντας έτσι το πρώτο μέρος του προγράμματος.

2.2 ΘΕΑΤΡΟΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΡΙΝ ΤΗΝ ΕΠΙΣΚΕΨΗ
ΣΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ

ΓΙΑ ΜΑΘΗΤΕΣ Α΄ - Β΄ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

“Σπόροι Σοφίας- Πόρτες Ανοιχτές”

Θυμάμαι και δυναμώνω!

Α΄ ΕΝΟΤΗΤΑ- Διάρκεια: 2- 4 ώρες

Προτεινόμενα Υλικά: Τύμπανο, μπάλες, φωτογραφίες (Παράτημα).

Α΄ ΜΕΡΟΣ: ΕΝΕΡΓΟΠΟΙΗΣΗ

Στόχος η γνωριμία της ομάδας, το ζέσταμα, η σωματική ενεργοποίηση, η ανάπτυξη φαντασίας και η ανάπτυξη δεξιότητας ρυθμού, μη λεκτικής επικοινωνίας και συγχρονισμού.

- **Ονόματα με χέρι στο στήθος.**

Είμαστε όλοι σε κύκλο. Ο καθένας με το δεξί χέρι στην καρδιά λέει δυνατά και με απεύθυνση στην ομάδα το όνομά του. Τώρα η δράση κυλά σαν κύμα. Ο καθένας λέει το όνομά του με όποιο χέρι θέλει. Προσοχή! Το χέρι λειτουργεί σαν δείκτης καλώντας τον αντίστοιχο διπλανό να μιλήσει. Τα “λάθη” σπάνε τον πάγο της νέας ομάδας και το αυθόρμητο γέλιο χαλαρώνει τα σώματα...

- **Πέτα μου την μπάλα!**

Με μια μπάλα αναπτύσσουμε οπτική επικοινωνία με τους συμμετέχοντες. Χωρίς καθόλου ηχητικό κάλεσμα, κοιτάζω έναν φίλο και όταν έχουμε επικοινωνήσει οπτικά του πετώ την μπάλα. Ο επόμενος πετά τη μπάλα σε κάποιον άλλο και το παιχνίδι συνεχίζεται. Είμαστε όλοι σε ετοιμότητα και φυσικά δε θέλουμε να πέσει η μπάλα κάτω. Η ίδια άσκηση συνεχίζεται, τώρα χωρίς μπάλα. Παιζουμε με τη φανταστική μας μπάλα. Όλο το σώμα

συμμετέχει και στόχος είναι να πείσουμε έναν πιθανό θεατή ότι παίζουμε πραγματικά με τη μπάλα.

- **Όλοι μαζί ή ένας- ένας**

Μαζί σταματάμε - μαζί ξεκινάμε: Όλοι περπατούν ζωηρά στο χώρο. Όταν κάποιος αποφασίσει να σταματήσει, προσπαθούν όλοι να σταματήσουν ταυτόχρονα (χωρίς να δώσει κανείς το σύνθημα). Τη στιγμή της ακινησίας πρέπει όλοι να κοιτούν προς το κοινό. Στη συνέχεια, πρέπει επίσης όλοι να ξεκινήσουν μαζί. Μπορεί έτσι η ομάδα να κινηθεί σαν ένας άνθρωπος με τον ίδιο τρόπο π.χ. βήματα προς τα πίσω, ή να βγάλει τον ίδιο ήχο π.χ. ένα μουρμουρητό, ή να ξαπλώσει στο πάτωμα κ.λ.π.

- **Ένας μόνο σταματημένος.**

Όπως παραπάνω, αλλά μόνο ένας μπορεί να είναι σταματημένος κάθε στιγμή.

- **Ένας μόνο κινείται.**

Όπως παραπάνω, αλλά μόνο ένας μπορεί να κινείται κάθε στιγμή.

Μετά μόνο δύο κινούνται ή τρεις κ.ο.κ.

Σαν ένας άνθρωπος: Όλοι είναι μαζεμένοι όρθιοι σε μια γωνία του χώρου. Στέκονται κοντά ο ένας στον άλλο, χαλαροί και συγκεντρώνουν τη προσοχή τους στην αναπνοή. Ακούν την ομαδική αναπνοή και όταν νιώσουν έτοιμοι, με την ενέργεια ψηλά, αρχίζουν να περπατάνε σαν ένας άνθρωπος προς την απέναντι γωνία!

Β΄ ΜΕΡΟΣ: ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ

Στόχος η ανάπτυξη των εκφραστικών μας μέσων, η εσωτερική πειθαρχία, η συνεργασία και η ανάπτυξη φαντασίας.

- **Στο εργαστήριο του Γλύπτη**

Κάποιος καλείται να μείνει ακίνητος σαν «άγαλμα» σε μια «εξωκαθημερινή» στάση. Ένας άλλος, ο «Γλύπτης», καλείται να «διορθώσει» τη στάση ή την έκφραση του αγάλματος κάνοντας μικρές μετατροπές. Ο Γλύπτης μπορεί να σηκώσει και κάποιον άλλον για να συμπληρώσει το έργο του. Η υπόλοιπη ομάδα προτείνει τίτλο για το γλυπτό. Τέλος, ο Γλύπτης ανακοινώνει τον δικό του τίτλο.

- Αν όλοι διστάζουν να πάρουν μια στάση πέρα από αυτή που συνηθίζουν, μπορεί να δοκιμαστεί η μέθοδος: «τρέξιμο και Στοπ».

- **Με αφορμή ένα συγκεκριμένο τύπο ή αντικείμενο.**

Ο Γλύπτης μπορεί να φτιάχνει το έργο του έχοντας στο μυαλό του ένα συγκεκριμένο τύπο, π.χ. τον δάσκαλο, έναν γέρο, τον οδηγό ενός λεωφορείου ή ένα δέντρο κ.λ.π.

- **Με αφορμή ένα συναίσθημα ή μια μνήμη.**

Ο Γλύπτης μπορεί να φτιάχνει το έργο του έχοντας στο μυαλό του ένα συναίσθημα π.χ. λύπη, χαρά, θυμός, πείνα, προσφυγιά κ.λ.π.

Οι υπόλοιποι καλούνται να αναγνωρίσουν το συναίσθημα. Ο εμπυχωτής και η ομάδα μπορεί να έχουν ένα κατάλογο με συναισθήματα από όπου θα διαλέγουν οι Γλύπτες. Επίσης μπορεί να συζητηθούν για λίγο παιδικές μνήμες, π.χ. η πρώτη ημέρα στο σχολείο, μια εκδρομή κ.ά., και σε μικρές ομάδες να αναπαρασταθούν επιλεγμένες στιγμές από τέτοιες αναμνήσεις.

- **Με αφορμή έναν ήχο ή μια μουσική.**

Με τον ίδιο τρόπο μπορεί ένας ήχος ή μια μουσική να είναι το κίνητρο για τον Γλύπτη. Πάλι οι υπόλοιποι θα κληθούν να μαντέψουν το είδος του ήχου ή της μουσικής.

Γ' ΜΕΡΟΣ: ΔΡΑΣΗ

Στόχος η συνεργασία, η ομαδική δημιουργία και η μελέτη της σωματικότητας.

- **Με αφορμή ένα γλυπτό.**

Στον κύκλο παρουσιάζουμε το γλυπτό που βρίσκεται στο Μουσείο.

Διερευνούμε τα πρόσωπα.

- **Σε ομάδες των 5.**

Σε ομάδες αναπαριστούμε το γλυπτό με την παραπάνω τεχνική. Ένας είναι ο γλύπτης- συντονιστής.

- **Μπαμ! Ζωντανεύω!**

Με το χτύπημα του τυμπάνου του Ε. η εικόνα ζωντανεύει για λίγα δευτερόλεπτα. Τα παιδιά μπορούν να κινούνται και να μιλούν ελεύθερα, προσπαθώντας να μην πέφτει η μία φωνή πάνω στην άλλη.

ΚΛΕΙΣΙΜΟ- ΑΝΑΣΤΟΧΑΣΜΟΣ

Στόχος η συναισθηματική εμπλοκή των μαθητών μέσω της προσωπικής συμμετοχής και της ομαδικής δημιουργίας.

- **Τι μπορεί να είναι;**

Στον κύκλο συζητάμε τι είδαμε και τι νομίζουμε ότι πήγε καλά. Μπορούμε να διορθώσουμε κάτι στη δράση μας;

- **Μια λέξη δυνατά!**

Καθένας λέει μια λέξη δυνατά σχετικά με το πώς ένιωσε ή τι του άρεσε από αυτό το πρόγραμμα.

2.3 ΘΕΑΤΡΟΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΡΙΝ ΤΗΝ ΕΠΙΣΚΕΨΗ ΣΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΓΙΑ ΜΑΘΗΤΕΣ Γ΄ - Δ΄ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

“Σπόροι Σοφίας- Πόρτες Ανοιχτές”

Μια πόλη με όνειρα

Α΄ ΕΝΟΤΗΤΑ- Διάρκεια: 2- 4 ώρες

“Ζούσαμε ανέμελα, ειρηνικά και ευτυχισμένα!”

Προτεινόμενα Υλικά: Τύμπανο, μπάλες, χαρτόνια κάνσον, μαρκαδόροι, ψαλίδια, κόλλες, φωτογραφίες (Παράτημα), εφημερίδες (Υλικό Μουσειοσκευής).

Α΄ ΜΕΡΟΣ: ΕΝΕΡΓΟΠΟΙΗΣΗ

Στόχος η γνωριμία της ομάδας, το ζέσταμα, η σωματική ενεργοποίηση, η ανάπτυξη φαντασίας και η εισαγωγή στην ομαδοσυνεργατική αυτοσχεδιαστική δράση και δημιουργία.

- **Ονόματα με χέρι στο στήθος.**

Είμαστε όλοι σε κύκλο. Ο καθένας με το δεξί χέρι στην καρδιά λέει δυνατά και με απεύθυνση στην ομάδα το όνομά του. Τώρα η δράση κυλά σαν κύμα. Ο καθένας λέει το όνομά του με όποιο χέρι θέλει. Προσοχή! Το χέρι λειτουργεί σαν δείκτης καλώντας τον αντίστοιχο διπλανό να μιλήσει. Τα “λάθη” σπάνε τον πάγο της νέας ομάδας και το αυθόρμητο γέλιο χαλαρώνει τα σώματα...

- **Πέτα μου την μπάλα!**

Με μια μπάλα αναπτύσσουμε οπτική επικοινωνία με τους συμμετέχοντες. Χωρίς καθόλου ηχητικό κάλεσμα, κοιτάζω έναν φίλο και όταν έχουμε επικοινωνήσει οπτικά του πετώ την μπάλα. Ο επόμενος πετά τη μπάλα σε

κάποιον άλλο και το παιχνίδι συνεχίζεται. Είμαστε όλοι σε ετοιμότητα και φυσικά δε θέλουμε να πέσει η μπάλα κάτω. Η ίδια άσκηση συνεχίζεται, τώρα χωρίς μπάλα. Παίζουμε με τη φανταστική μας μπάλα. Όλο το σώμα συμμετέχει και στόχος είναι να πείσουμε έναν πιθανό θεατή ότι παίζουμε πραγματικά με τη μπάλα.

- **Ταυτόχρονος αυτοσχεδιασμός: Ανοίγοντας πόρτες.**

Περπατάμε ελεύθερα στον χώρο φροντίζοντας να καλύπτουμε τα κενά του. Δεν ακουμπάμε τους συμπαίχτες μας. Αν τύχει και ακουμπήσουμε κάποιον συνεχίζουμε να περπατάμε κολλημένοι στο σημείο επαφής. Με το μπαμ! του τυμπάνου μένουμε ακίνητοι χωρίς το σώμα μας να χάσει τη δυναμική του. Δυναμικές ακινησίες. Επαναλήψεις. Συνεχίζουμε το περπάτημα με ταυτόχρονο αυτοσχεδιασμό στην εξής συνθήκη: βρισκόμαστε σε έναν χώρο γεμάτο με κλειστές πόρτες. Όποτε βλέπουμε με τα ``μάτια της φαντασίας μας `` μια κλειστή πόρτα την ανοίγουμε και αποκαλύπτουμε μέσα από τη δράση μας τί βρίσκεται από πίσω πχ. ένας κήπος με λουλούδια, ένα δωμάτιο γεμάτο καπνό, ένα εργοστάσιο σοκολάτας.

- **Ταυτόχρονος αυτοσχεδιασμός: Πόρτα κλειστή.**

Η συνθήκη τώρα αλλάζει. Βρισκόμαστε μπροστά σε μία πόρτα που δεν ανοίγει με τίποτα! Στοπ: Δυναμική ακινησία για όλους.

- **Ανίχνευση σκέψης**

Ο Εμπυχωτής (στο εξής Ε.) με την τεχνική ανίχνευσης σκέψης, ακουμπά την πλάτη κάθε συμμετέχοντα καλώντας τον να πει δυνατά την σκέψη του.

- **Αναστοχασμός**

Σε κύκλο. Συζητάμε τους λόγους που μία πόρτα δεν ανοίγει.

Τί μπορεί να βρίσκεται πίσω απ' αυτήν;

Β΄ ΜΕΡΟΣ: ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ

Στόχος η βαθύτερη γνωριμία με τον εαυτό μας, η αναγνώριση και ρύθμιση των συναισθημάτων μας, η στοχοθεσία, η ανάπτυξη φαντασίας, η ενσυναίσθηση και η σωματική έκφραση.

- **Τί φοβάσαι- τί ονειρεύεσαι;**

Σε ένα μεγάλο χαρτόνι όλη η ομάδα μπορεί να εκφραστεί με θέμα τους φόβους της. Ο καθένας γράφει ή ζωγραφίζει ελεύθερα ό,τι νιώθει. Τώρα στο πίσω μέρος του χαρτονιού η ομάδα εκφράζεται με θέμα τα όνειρά της.

- **Αφήγηση- Παράλληλη δράση.**

Σε κύκλο τώρα ο Ε. καλεί όλη την ομάδα να συμμετέχει με κίνηση- ήχους- λόγο στην ιστορία που αφηγείται.

« Σε μια πόλη της Ελλάδας που τον χειμώνα κάνει πολύ κρύο και όλα γίνονται λευκά από το χιόνι ζούσαν πριν από 90 περίπου χρόνια πολλά πολλά παιδιά. Κάθε πρωί η μαμά τους με ένα γλυκό φιλί έλεγε "καλημέρα!" μα εκείνα γύριζαν πλευρό παρακαλώντας για "πέντε λεπτά ακόμη!". Έπιναν το γάλα τους βιαστικά- τα περισσότερα ενώ μερικά το έχυναν κρυφά στη γλάστρα-, έπλεναν το πρόσωπό τους γκρινιάζοντας, έπαιρναν την σάκα τους, φορούσαν τα χοντρό παλτό τους και τις γαλότσες τους και πήγαιναν τραγουδώντας στο σχολείο. Το σχολείο τους ήταν ευρύχωρο, όμορφο πολύ, φτιαγμένο από πέτρα, με ξύλινο πάτωμα και μεγάλα παράθυρα. Φτιάχτηκε στις αρχές του 20^{ου} αιώνα, δαπάνη του μεγάλου Έλληνα ευεργέτη Ανδρέα Συγγρού. Το μεγάλο του προαύλιο γέμιζε με χαρούμενες φωνές. Τα παιδιά έπαιζαν κάθε λογής παιχνίδια: κυνηγητό, μήλα, ποδόσφαιρο, βόλους, αμπάριζα και μακριά γαϊδούρα. Οι δάσκαλοι ήταν πολυμαθείς αλλά αυστηροί. Έλεγχαν καθημερινά την καθαριότητα των σχολικών στολών των μαθητών, τα νύχια τους και φυσικά τις εργασίες τους. Έγραφαν σε πλάκα με γραφίδες και

χρησιμοποιούσαν κανδυλοφόρους. Πολλά από αυτά έπαιζαν μουσικά όργανα. Μάθαιναν μουσική στη Φιλαρμονική. Συχνά πήγαιναν εκδρομές και φυσικά η παρουσία τους κάθε Κυριακή στην εκκλησία ήταν υποχρεωτική. Όταν η κουδούνα χτυπούσε τη λήξη του μαθήματος τα παιδιά έπαιρναν τον δρόμο για τα σπίτια τους. Περνούσαν από τον κεντρικό δρόμο της αγοράς με τα μαγαζιά: τα υποδηματοποιεία, τα ραφτάδικα, τα κουρεία, τα σαγματοποιεία. Στην πλατεία, δίπλα στην εκκλησία χάζευαν τα υπερπολυτελή ταξί, μεταξύ αυτών και μια αληθινή Τζάγκουαρ! Τα καφενεία ήταν γεμάτα κόσμο! Πολλοί παραθεριστές έρχονταν στην πόλη αυτή το καλοκαίρι. Όλοι απολάμβαναν το ταξίδι με τον Οδοντωτό, το τρενάκι που συνέδεε την ορεινή πόλη με τα παράλια. Είχε έκταση πάνω από 22 χιλιόμετρα και μετέφερε όλα όσα χρειάζονταν οι κάτοικοι όπως σιτάρι, κρασί, αλεύρι. Όλοι σε αυτή την πόλη ζούσαν μια ανέμελη, φιλήσυχη, ειρηνική και ευτυχισμένη ζωή!»

Γ' ΜΕΡΟΣ: ΔΡΑΣΗ

Στόχος η ιστορική έρευνα, η συνεργασία, η ομαδική δημιουργία και η ανάπτυξη γλωσσικής δεξιότητας και φαντασίας μέσω της δημιουργικής γραφής.

- **Δημιουργώντας τη Σχολική Εφημερίδα της Εποχής.**

Ήταν τόσα τα νέα στην πόλη αυτή που τα παιδιά του σχολείου κάθε εβδομάδα εξέδιδαν την σχολική τους εφημερίδα με άρθρα, νέα και διαφημίσεις. Μπορείς να φανταστείς πώς ήταν αυτή η εφημερίδα; Στο κέντρο του κύκλου τοποθετούνται φωτογραφίες από τη σχολική ζωή, τα παιχνίδια, τα καταστήματα και τον οδοντωτό. Οι συμμετέχοντες χωρίζονται σε τέσσερις ομάδες. Ο διαχωρισμός μπορεί να γίνει με βάση τον μήνα των γενεθλίων τους. Κάθε ομάδα αναλαμβάνει τώρα να δημιουργήσει μια εφημερίδα με

φωτογραφίες, τίτλους και κείμενο (οι μαθητές που έχουν τη γνωστική δυνατότητα) με βάση τις παραπάνω τέσσερις κατηγορίες. Στο τέλος οι ομάδες θα παρουσιάσουν τη δημιουργία τους στην ολομέλεια.

ΚΛΕΙΣΙΜΟ- ΑΝΑΣΤΟΧΑΣΜΟΣ

Στόχος η συναισθηματική εμπλοκή των μαθητών μέσω της προσωπικής συμμετοχής και της ομαδικής δημιουργίας. Η ενσυναίσθηση, ως τρόπος αντίληψης καταστάσεων και συνθηκών, φέρνει τους συμμετέχοντες σε θέση να αντιληφθούν πόσο τα παιδιά κάθε εποχής μοιάζουν στις σκέψεις και το συναίσθημά τους.

- **Τί φοβάσαι- τί ονειρεύεσαι;**

Σε ένα μεγάλο χαρτόνι όλη η ομάδα μπορεί να εκφραστεί με θέμα τους φόβους των παιδιών της ορεινής πόλης. Ο καθένας φαντάζεται πως ζει σε αυτή την πόλη 90 χρόνια πριν και γράφει ή ζωγραφίζει ελεύθερα ό,τι νιώθει. Στο πίσω μέρος του χαρτονιού η ομάδα εκφράζεται με θέμα τα όνειρα των παιδιών αυτών. Σε κύκλο τώρα τοποθετούμε δίπλα δίπλα και τα δύο χαρτόνια. Συζητάμε για τα όνειρα και τους φόβους των παιδιών τότε και τώρα. Πόσο διαφέρουν; Πόσο μοιάζουν;

- **Τα παιδιά φωνάζουν δυνατά!**

Όλοι μαζί φτιάχνουμε ένα σύνθημα για όλα τα παιδιά όλων των εποχών, Π.χ. Όλα τα παιδιά θέλουν παγωτά! Ενώνουμε τα χέρια στον κύκλο και το φωνάζουμε δυνατά κλείνοντας έτσι το πρώτο μέρος του προγράμματος.

Β' ΕΝΟΤΗΤΑ- Διάρκεια: 2- 4ώρες

Α' ΜΕΡΟΣ: ΕΝΕΡΓΟΠΟΙΗΣΗ

ΥΛΙΚΑ: Τύμπανο, μπάλες, βαλίτσα (Μουσειοσκευή).

Στόχος ενίσχυση των δεσμών της ομάδας, το ζέσταμα, η σωματική ενεργοποίηση, η συγκέντρωση, η ανάπτυξη φαντασίας και αυτοπεποίθησης στο ασφαλές περιβάλλον της ομάδας.

- **Πέτα μου τις μπάλες!**

Χωρίς καθόλου ηχητικό κάλεσμα, κοιτάζω έναν φίλο και όταν έχουμε επικοινωνήσει οπτικά του πετώ την μπάλα. Ο επόμενος πετά την μπάλα σε κάποιον άλλο και το παιχνίδι συνεχίζεται. Είμαστε όλοι σε ετοιμότητα και φυσικά δε θέλουμε να πέσει η μπάλα κάτω. Η ίδια άσκηση συνεχίζεται, τώρα όμως στο παιχνίδι μπαίνουν κι άλλες μπάλες! Η προσοχή μας εντείνεται σε πολλές εστίες!

- **Ομαδική αφήγηση**

Ας θυμηθούμε όλα όσα ξέρουμε για την ειρηνική ζωή στην ορεινή μας πόλη. Κρατάμε μία μόνο μπάλα. Ο Ε. ξεκινάει την αφήγηση λέγοντας: "Βρισκόμαστε πριν το 1940 σε μια πόλη γεμάτη παιδιά!". Πετάει με οπτική επαφή την μπάλα σε έναν συμμετέχοντα κι εκείνος με τη σειρά του δίνει με μια πρόταση ένα στοιχείο αφήγησης. Η άσκηση συνεχίζεται. Όλα τα παιδιά λένε μία πρόταση συνθέτοντας το σκηνικό της ειρηνικής, προπολεμικής εποχής στα Καλάβρυτα.

Β' ΜΕΡΟΣ: ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ

Στόχος ενίσχυση της παρατηρητικότητας, της συνδυαστικής σκέψης, του προφορικού λόγου, της έκφρασης και της φαντασίας.

- **Πακέτο εξερεύνησης**

Όλοι καθισμένοι στην καρέκλα τους στον κύκλο. Ο Ε. τοποθετεί βαλίτσα στο κέντρο του κύκλου εξηγώντας πως την βρήκε το πρωί έξω από την πόρτα της τάξης τους. Προτρέπει τα παιδιά να υποθέσουν τίνος είναι, από πού έρχεται, αν είναι σύγχρονη ή παλιότερης εποχής. Ο Ε. προτείνει σε κάποιον μαθητή να ανοίξει την βαλίτσα. Τα αντικείμενα της βαλίτσας περνάνε από χέρι σε χέρι στον κύκλο. Οι μαθητές σε θέση ερευνητών δίνουν στοιχεία για τα αντικείμενα και κάνουν υποθέσεις για τη χρησιμότητά τους, την ποιότητά τους, την προέλευσή τους και τον λόγο που είναι τοποθετημένα σε αυτή τη βαλίτσα.

- **Μεταμορφώνοντας τα αντικείμενα.**

Όλα τα αντικείμενα είναι τώρα τοποθετημένα στο κέντρο του κύκλου. Όποιος μαθητής επιθυμεί παίρνει ένα αντικείμενο και το χρησιμοποιεί με έναν εναλλακτικό τρόπο πέραν της κανονικής του χρήσης, χωρίς να το σκίσει ή καταστρέψει.

πχ. εφημερίδα----χωνάκι παγωτού, τηλεσκόπιο, μαξιλάρι, τηλέφωνο, βεντάλια.

- **Μονόλογος αντικειμένου.**

Όποιος μαθητής επιθυμεί παίρνει τώρα ένα αντικείμενο, επιστρέφει στη θέση του και κρατώντας το στα χέρια του μιλάει στη θέση του αντικειμένου. Πχ. *Αγοράστηκα από ένα μαγαζί ρούχων στην Πάτρα. Ο ιδιοκτήτης μου έκανε αρκετή ώρα να με διαλέξει ανάμεσα σε δεκάδες άλλα παλτό. Με ήθελε ζεστό και άνετο, είπε. Με φοράει κάθε πρωί από Οκτώβρη έως και Μάρτιο εδώ και 3 χρόνια. Πηγαίνουμε μαζί στο φωτογραφείο που δουλεύει. Με προσέχει πολύ...*

Γ' ΜΕΡΟΣ: ΔΡΑΣΗ

Στόχος η ομαδοσυνεργατική δράση, η ανάπτυξη της φαντασίας, της σκέψης και της δυνατότητας έκφρασης με το σώμα και τον λόγο.

- **Tableaux Vivant**

Σε ομάδες των 4 - 6 μαθητών. Κάθε ομάδα αναλαμβάνει την αποκλειστική χρήση ενός αντικειμένου και ετοιμάζει 3 - 5 δυναμικές εικόνες, αφηγούμενη την ιστορία του αντικειμένου της. Σε κάθε χτύπο του τυμπάνου η εικόνα παγώνει για λίγα δευτερόλεπτα ώστε να μπορέσει να παρατηρηθεί από τους θεατές. Ο Ε. μπορεί να κάνει χρήση τεχνικών: playback, παράλληλη δράση, ζωντανεύω την εικόνα, ανίχνευση σκέψης, εσωτερική φωνή.

ΚΛΕΙΣΙΜΟ- ΑΝΑΣΤΟΧΑΣΜΟΣ

Στόχος η ανάπτυξη ιστορικής ενσυναίσθησης μέσω της συναισθηματικής και γνωστικής εμπλοκής των μαθητών και η ανάπτυξη ενδιαφέροντος για την ιστορία του Ολοκαυτώματος των Καλαβρύτων.

- **Με αφορμή μια φωτογραφία.**

Χαλαρώνοντας τώρα στον κύκλο με μουσική. Ο Ε. φέρνει στην ομάδα την προπολεμική φωτογραφία των Καλαβρύτων. Συζητά με τους μαθητές για την πόλη και την ιστορία της. Τοποθετούμε την φωτογραφία κάτω από την επικεφαλίδα της εφημερίδας μας. Τώρα ξέρουμε πως η ορεινή πόλη είναι τα πολύπαθα Καλάβρυτα. Το ταξίδι στην ειρηνική ζωή ολοκληρώνεται τώρα. Επόμενη στάση η επίσκεψη της μαρτυρικής πόλης και του Μουσείου της.

- **Αφήγηση**

Κλείνοντας ο Ε. Θα δώσει μια πρόγευση της επίσκεψης του Μουσείου διαβάζοντας το παρακάτω κείμενο:

Καλάβρυτα, 13 Δεκεμβρίου 1943

«... Πυκνά μαύρα σύννεφα άρχισαν να καλύπτουν τον ουρανό των Καλαβρύτων. Σε λίγο θα ξεσπάσει η καταιγίδα και η οργή των Ναζί του Χίτλερ. Ξημερώνει 13 Δεκέμβρη του 1943. Οι Γερμανοί κτυπούν δαμονισμένα τις καμπάνες και στέλνουν το μήνυμα του θανάτου σ' όλα τα σπίτια. Τρομάζουμε από τον πρωτόγνωρο αυτό ήχο της καμπάνας που προμηνύει θάνατο. Μ' αυτό τον τρόπο μας καλούν να συγκεντρωθούμε στο Δημοτικό Σχολείο γρήγορα, αφού πάρουμε μαζί μας από μία κουβέρτα και μιας μέρας ψωμί. Πάρτε μαζί σας την κουβέρτα της ομάδας σας και ελάτε στα Καλάβρυτα. Θα σας περιμένουμε εκεί!».

- **Ονοματίζοντας.**

Σε ομάδες συζητάμε τί περιμένουμε να δούμε στην επίσκεψή μας στο Μουσείο Καλαβρύτων. Βάζουμε έναν τίτλο στην επίσκεψή μας. Στην ολομέλεια τώρα η κάθε ομάδα ανακοινώνει τον τίτλο της.

2.4 ΘΕΑΤΡΟΠΑΙΣΙΑΓΩΓΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΡΙΝ ΤΗΝ ΕΠΙΣΚΕΨΗ ΣΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ

ΓΙΑ ΜΑΘΗΤΕΣ Ε΄ - ΣΤ΄ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

“Σπόροι Σοφίας για Πόρτες Ανοιχτές”

Ώρες περί- συλλογής...

Α΄ ΕΝΟΤΗΤΑ- Διάρκεια: 2- 4 ώρες

Τέλος χρόνου!

Προτεινόμενα Υλικά: Τύμπανο, μπάλες, χαρτοταινία, χαρτιά Α4, στίλο, Μουσειοσκευή.

Α΄ ΜΕΡΟΣ: ΕΝΕΡΓΟΠΟΙΗΣΗ

Στόχος η γνωριμία της ομάδας, το ζέσταμα, η σωματική ενεργοποίηση, η ανάπτυξη φαντασίας, ετοιμότητας και εμπιστοσύνης αλλά και η αντίληψη της έννοιας του ρυθμού.

- **Ονόματα με χέρι στο στήθος.**

Είμαστε όλοι σε κύκλο. Ο καθένας με το δεξί χέρι στην καρδιά λέει δυνατά και με απεύθυνση στην ομάδα το όνομά του. Τώρα η δράση κυλά σαν κύμα. Ο καθένας λέει το όνομά του με όποιο χέρι θέλει. Προσοχή! Το χέρι λειτουργεί σαν δείκτης καλώντας τον αντίστοιχο διπλανό να μιλήσει. Τα “λάθη” σπάνε τον πάγο της νέας ομάδας και το αυθόρμητο γέλιο χαλαρώνει τα σώματα...

- **Κούκου- Μπαμ!**

Σε κύκλο. Ο Ε. στο κέντρο είναι ο χρόνος που κυλάει. Με απλωμένο τον δείκτη του χεριού γυρίζει γύρω από τον εαυτό του στοχεύοντας κάθε φορά και σε άλλο μέλος της ομάδας. Όταν επιλέξει κάποιον φωνάζει “Κούκου” σα

να είναι κούκος ρολογιού. Το μέλος της ομάδας πρέπει γρήγορα να σκύψει. Ο διπλανός του από αριστερά πρέπει να στοχεύσει γρήγορα τον διπλανό του από δεξιά και να πει “Μπαμ”! Ο Ε. θα αποφασίσει ποιός ήταν πιο αργός λέγοντάς του “Τέλος χρόνου” και βγάζοντάς τον από το παιχνίδι. Οι δύο τελευταίοι θα κινηθούν κάθετα και όταν ο Ε. φωνάξει “Μπαμ” αλληλοσημαδεύονται.

- **Πιάστον πέφτει!**

Χωριζόμαστε σε ομάδες των 5 και φτιάχνουμε έναν μικρό κύκλο. Κάποιος στέκεται όρθιος στη μέση. Με τα μάτια κλειστά αφήνεται να πέσει ελαφρά προς τα πίσω. Η ομάδα τον συγκρατεί, τον σπρώχνει απαλά, τον ταλαντεύει κρατώντας και ηχητικά τον ρυθμό “Τικ- Τακ”.

Β΄ ΜΕΡΟΣ: ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ

Στόχος η βαθύτερη γνωριμία με τον εαυτό μας, η αναγνώριση και ρύθμιση των συναισθημάτων μας σε σχέση με τον χρόνο, η στοχοθεσία, η ανάπτυξη φαντασίας, η ενσυναίσθηση και η σωματική έκφραση.

- **Τικ- Τακ!**

Όλη η ομάδα σε κύκλο φαντάζεται πως συναποτελεί ένα ρολόι. Ο Ε. στο κέντρο πετάει την μπάλα σε ένα μέλος της λέγοντας “Τικ” κι εκείνο την πετάει πίσω λέγοντας “Τακ”. Η άσκηση συνεχίζεται με στόχο να διατηρηθεί ο ρυθμός. Σε λίγο ο Ε. θα θέσει το θέμα “καιρός”. Το κάθε μέλος που δέχεται την μπάλα λέει μια λέξη που του έρχεται στο μυαλό σχετική με το θέμα και πετάει τη μπάλα πίσω στον Ε. Αφού ακουστούν πολλές λέξεις, ο Ε. θέτει το επόμενο θέμα (ρολόι, χρόνος). Στόχος είναι πάντα να διατηρείται ο ρυθμός σταθερός.

- **Αργός- Γρήγορος χρόνος**

Χωρίζουμε την αίθουσα σε 2 μέρη. Σε κάθε μέρος υπάρχει ένας μετρονόμος. Θα μπορούσαμε να ζητήσουμε σε δύο παιδιά να αναλάβουν αυτόν τον ρόλο. Στο ένα μέρος ο μετρονόμος λειτουργεί με πολύ αργό ρυθμό και στο άλλο με πολύ γρήγορο ρυθμό. Οι μαθητές μπορούν να κινούνται ελεύθερα από το ένα μέρος στο άλλο αφήνοντας το σώμα τους ελεύθερο να αντιδράσει στον ρυθμό. Σε λίγο τους καλούμε να μπουν σε συνθήκες εμπνευσμένοι από τον αντίστοιχο ρυθμό. Ο Ε. μπορεί κάθε τόσο να παγώνει τη δράση με έναν χτύπο του τυμπάνου του και να καλεί μαθητές να πουν τι σκέφτονται τη δεδομένη στιγμή (ανίχνευση σκέψης). Με το τελικό "Τέλος χρόνου", οι μαθητές που βρίσκονται σε κάθε μέρος γίνονται ομάδα.

Γ' ΜΕΡΟΣ: ΔΡΑΣΗ

Στόχος η σωματική έκφραση, η κριτική θέαση, η συνεργασία και η ομαδική δημιουργία μέσω της θεατρικής δράσης!

- **Μηχανές.**

Δύο ομάδες. Δρώντες- Θεατές και αντίστοιχα. Στην πρώτη ομάδα δρώντων κάθε ένα μέλος ξεκινά μια δράση με μια επαναλαμβανόμενη κίνηση με ήχο. Ο επόμενος συμπληρώνει τη δράση με μια δική του ιδέα. Σε λίγο όλοι μαζί θα δημιουργήσουν μια μηχανή με επαναλαμβανόμενη κίνηση και ήχο. Οι θεατές παρατηρούν και φαντάζονται τι μηχανή είναι αυτή, τι παράγει, πού χρησιμεύει. Η δεύτερη ομάδα δρώντων τώρα θα δημιουργήσει τον μηχανισμό ενός ρολογιού με την ίδια ακριβώς διαδικασία. Ο Ε. θα ζητήσει στην ομάδα να κινείται γρήγορα, αργά και.... "Τέλος χρόνου".

- **Αυτοσχεδιάζοντας το “Τέλος του χρόνου”.**

Για ποιον λόγο θα μπορούσε να σταματήσει ένα ρολόι; Οι δύο ομάδες δίνουν τη δική τους εκδοχή αυτοσχεδιάζοντας. Ο Ε. δίνει 15 λεπτά χρόνο στις ομάδες να δημιουργήσουν τη δική τους δράση με θέμα “Τέλος χρόνου”.

ΚΛΕΙΣΙΜΟ- ΑΝΑΣΤΟΧΑΣΜΟΣ

Στόχος η διαμόρφωση γνώσης μέσα από το βίωμα. Η αντίληψη του χρόνου ως αντικειμενικής μα και υποκειμενικής συνθήκης της ζωής.

- **Σε τί σε φοβίζει και τί σε κάνει να ονειρεύεσαι ο χρόνος;**

Σε κύκλο αναστοχαζόμαστε τις στιγμές που βιώσαμε με τα σώματα, το μυαλό και την καρδιά μας και δίνουμε έναν ορισμό του χρόνου με βάση τους φόβους και τα όνειρά μας. Ο χρόνος άλλοτε περνάει αργά, άλλοτε γρήγορα μα κάποτε μπορεί να σταματάει κιόλας...

Β' ΕΝΟΤΗΤΑ- Διάρκεια: 2- 4ώρες

Α' ΜΕΡΟΣ: ΕΝΕΡΓΟΠΟΙΗΣΗ

ΥΛΙΚΑ: Τύμπανο, μπάλες, Μουσειοσκευή.

Στόχος ενίσχυση των δεσμών της ομάδας, το ζέσταμα, η σωματική ενεργοποίηση, η συγκέντρωση, η ανάπτυξη φαντασίας και αυτοπεποίθησης στο ασφαλές περιβάλλον της ομάδας.

- **Πέτα μου τις μπάλες!**

Χωρίς καθόλου ηχητικό κάλεσμα, κοιτάζω έναν φίλο και όταν έχουμε επικοινωνήσει οπτικά του πετώ την μπάλα. Ο επόμενος πετά τη μπάλα σε κάποιον άλλο και το παιχνίδι συνεχίζεται. Είμαστε όλοι σε ετοιμότητα και φυσικά δε θέλουμε να πέσει η μπάλα κάτω. Η ίδια άσκηση συνεχίζεται, τώρα όμως το παιχνίδι μπαίνουν κι άλλες μπάλες! Η προσοχή μας εντείνεται σε πολλές εστίες!

- **Ειρηνική Ζωή- Tableaux Vivant**

Αφορμή για δράση.

«Ο Οδοντωτός ήταν η ελπίδα, η προσμονή... Ο Κοκκίνης, ο μηχανοδηγός, με τα καλογουαλισμένα παπούτσια και τα κολλαρισμένα με μπριγιαντίνη μαλλιά σφύριζε ασταμάτητα. Το απόγευμα έφθανε στα Καλάβρυτα στις 4.30 και ήξεραν τα παιδιά ότι ήταν η ώρα για το απογευματινό. Κι έτρεχαν στο σπίτι τους για ψωμοτύρι».

«Τα σπίτια κτισμένα με πέτρα, σκεπές από κεραμίδια, αρχοντικά...Πλατείες που τις σκίαζαν τα πλατάνια... Και το λαγκάδι, ο χείμαρρος «Βελιάς», με τα ωραία γεφύρια διέσχιζε τα Καλάβρυτα, πότε ήρεμο και πότε φουρτουνιασμένο...Αυλόπορτες που σκαρφάλωναν τα γιασεμιά, στενά

ρομαντικά σοκάκια λιθόστρωτα, ανηφορικά δρομάκια ήσαν το πέρασμα των τροβαδούρων της νύχτας».

«Όμορφη ειρηνική ζωή, ήσυχη, ονειρεμένη, γλυκιά. Οι манάδες ύφαιναν την ευτυχία τους με στημόνι την αγάπη και με υφάδι την καθημερινή δουλειά. Στην κούνια νανούριζαν τα μωρά τους με όνειρα πολλά...Κι οι κοπέλες οι Καλαβρυτινές, με κάθε βελονιά στα όμορφα κεντήματα, κεντούσαν κι ένα όνειρο».

«Οι κάτοικοι ήταν υπάλληλοι, δικηγόροι, γιατροί, έμποροι, επαγγελματίες, κτηνοτρόφοι και γεωργοί. Υπήρχε Γυμνάσιο από τα τέλη του 19^{ου} αιώνα με πεντακόσια παιδιά, που γέμιζαν τον κεντρικό δρόμο. Ξεχώριζαν τα αγόρια με τα μπλε πηλήκια με τις κουκουβάγιες και τα κορίτσια από τις μαύρες ποδιές και το άσπρο γιακαδάκι».

«Διάφοροι σύλλογοι των Εμπόρων, των Καθηγητών, των Δασκάλων, των Προσκόπων, του Ορειβατικού, της Φιλαρμονικής, έδιναν με τις δραστηριότητές τους ζωντάνια στον τόπο. Καλαβρυτινά παιδιά μάθαιναν μουσικά όργανα και πλαισίωναν τη φιλαρμονική».

«Και ο τελάλης, γραφική φιγούρα, είχε αναλάβει την ενημέρωση. Το έκτακτο δελτίο, την επικαιρότητα, που ενημέρωνε τους κατοίκους με τη δυνατή φωνή του, περνώντας όλους τους δρόμους και τα σοκάκια».

«...Γινόντουσαν χοροί, στους οποίους όμορφες κυρίες και χαριτωμένες δεσποινίδες με μακριές τουαλέτες από ταφτά στροβιλίζονταν στους ρυθμούς του φοξ τροτ, του ταγκό και του βαλς υπό τους ήχους της ορχήστρας. Και, όταν οι δρόμοι είχαν καλυφθεί με χιόνι, χρησιμοποιούσαν ταξί για να μη βραχούν τα ωραία παπούτσια με τα ψηλά τακούνια».

« Φλεβάρης ήταν. Ο χειμώνας ξαπόσταινε στη γλυκιά θαλπωρή της μέρας. Απόκριες. Κάτω τα πλατάνια, στην πλατεία, οι κολομπίνες, οι πιερότοι καθώς και αγόρια κα κορίτσια με πολλές άλλες μεταμφιέσεις σέρνανε τον χορό, ενώ

παίζανε τα νταούλια, τα βιολιά και τα κλαρίνα σε ένα πραγματικό αποκριάτικο γλέντι με όλα τα πατροπαράδοτα έθιμα. Μοσχοβόλαγαν τα φαγητά και το γιορταστικό τραπέζι περίμενε».

«Αγαπούσα τις εποχές. Την κάθε μια με τις ομορφιές της. Τον χειμώνα με ενθουσίαζε το χιόνι. Έφτιαχνα χιονάνθρωπους. Τα βουνά ολόλευκα γύρω μας με γοήτευαν. Έτριζαν τα ξύλα στη σόμπα. Μαζευόμασταν ολόγυρα και κάτω από αυτήν οι γάτες ανάσκελα. Τις χειμωνιάτικες νύχτες, με τις αστροφεγγιές και το φεγγάρι να πέφτει πάνω στο παγωμένο χιόνι, έμενα άφωνη και ένα αξεδιάλυτο μυστήριο με καταλάμβανε. Από τις στέγες των σπιτιών κρεμόντουσαν κρύσταλλοι σαν ξίφη μικρά και μεγάλα».

Στάχτη και όνεφα, Ευσταθία Τζούδα-Μητσώνια

Χωριζόμαστε σε ομάδες των 4 - 6 μαθητών. Κάθε ομάδα αναλαμβάνει την αποκλειστική χρήση ενός αντικειμένου και ετοιμάζει 3 - 5 δυναμικές εικόνες, με αφορμή ένα ή παραπάνω κείμενα. Σε κάθε χτύπο του τυμπάνου η εικόνα παγώνει για λίγα δευτερόλεπτα ώστε να μπορέσει να παρατηρηθεί από τους θεατές. Ο Ε. μπορεί να κάνει χρήση τεχνικών: playback, παράλληλη δράση, ζωντανεύω την εικόνα, ανίχνευση σκέψης, εσωτερική φωνή.

Β΄ ΜΕΡΟΣ: ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ

Στόχος ενίσχυση της παρατηρητικότητας, της συνδυαστικής σκέψης, του προφορικού λόγου, της έκφρασης και της φαντασίας.

• Πακέτο εξερεύνησης

Όλοι καθισμένοι στην καρέκλα τους στον κύκλο. Ο Ε. τοποθετεί βαλίτσα στο κέντρο του κύκλου εξηγώντας πως την βρήκε το πρωί έξω από την πόρτα της τάξης τους. Προτρέπει τα παιδιά να υποθέσουν τίνος είναι, από πού

έρχεται, αν είναι σύγχρονη ή παλιότερης εποχής. Ο Ε. προτείνει σε κάποιον μαθητή να ανοίξει την βαλίτσα. Τα αντικείμενα της βαλίτσας περνάνε από χέρι σε χέρι στον κύκλο. Οι μαθητές σε θέση ερευνητών δίνουν στοιχεία για τα αντικείμενα και κάνουν υποθέσεις για τη χρησιμότητά τους, την ποιότητά τους, την προέλευσή τους και τον λόγο που είναι τοποθετημένα σε αυτή τη βαλίτσα.

- **Μεταμορφώνοντας τα αντικείμενα.**

Όλα τα αντικείμενα είναι τώρα τοποθετημένα στο κέντρο του κύκλου. Όποιος μαθητής επιθυμεί παίρνει ένα αντικείμενο και το χρησιμοποιεί με έναν εναλλακτικό τρόπο πέραν της κανονικής του χρήσης, χωρίς να το σκίσει ή καταστρέψει.

πχ. εφημερίδα----χωνάκι παγωτού, τηλεσκόπιο, μαξιλάρι, τηλέφωνο, βεντάλια.

- **Μονόλογος αντικειμένου.**

Όποιος μαθητής επιθυμεί παίρνει τώρα ένα αντικείμενο, επιστρέφει στη θέση του και κρατώντας το στα χέρια του μιλάει στη θέση του αντικειμένου. Πχ. *Αγοράστηκα από ένα μαγαζί ρούχων στην Πάτρα. Ο ιδιοκτήτης μου έκανε αρκετή ώρα να με διαλέξει ανάμεσα σε δεκάδες άλλα παλτό. Με ήθελε ζεστό και άνετο, είπε. Με φοράει κάθε πρωί από Οκτώβρη έως και Μάρτιο εδώ και 3 χρόνια. Πηγαίνουμε μαζί στο φωτογραφείο που δουλεύει. Με προσέχει πολύ...*

Γ΄ ΜΕΡΟΣ: ΔΡΑΣΗ

Στόχος η ομαδοσυνεργατική δράση, η ανάπτυξη της φαντασίας, της σκέψης και της δυνατότητας έκφρασης με το σώμα και τον λόγο.

- **Δημιουργική γραφή**

Δίνεται στο κάθε παιδί μια σελίδα ημερολογίου στην οποία καλούνται να συμπληρώσουν τις εξής φράσεις:

- Είναι πρωί, ξυπνάω, σηκώνομαι και.....
- Η ώρα είναι 10 το πρωί κι απέναντί μου.....
- Είναι μεσημέρι και στο τραπέζι.....
- Η ώρα είναι 5 το απόγευμα κι έξω.....
- Νύχτωσε κι εγώ.....

Ακούγεται ένα ξυπνητήρι και τότε ο χρόνος σταματάει...

Ο Ε. διαβάζει ένα απόσπασμα από το βιβλίο «Στάχτη και όνειρα»

«Ο αδελφός μου, ο Τάκης, ντύθηκε γρήγορα, φόρεσε το καινούριο του κουστούμι με το μακρύ παντελόνι, καλοχτενίστηκε και κοιτάχτηκε στον καθρέφτη...Για τελευταία φορά».

ΚΛΕΙΣΙΜΟ- ΑΝΑΣΤΟΧΑΣΜΟΣ

Στόχος η ανάπτυξη ιστορικής ενσυναίσθησης μέσω της συναισθηματικής και γνωστικής εμπλοκής των μαθητών και η ανάπτυξη ενδιαφέροντος για την ιστορία του Ολοκαυτώματος των Καλαβρύτων.

- **Με αφορμή μια φωτογραφία.**

Ρολόι Καλαβρύτων

- **Ονοματίζοντας.**

Σε ομάδες συζητάμε τί περιμένουμε να δούμε στην επίσκεψή μας στο Μουσείο Καλαβρύτων. Βάζουμε έναν τίτλο στην επίσκεψή μας. Στην ολομέλεια τώρα η κάθε ομάδα ανακοινώνει τον τίτλο της.

2.5 ΘΕΑΤΡΟΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΡΙΝ ΤΗΝ ΕΠΙΣΚΕΨΗ ΣΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΓΙΑ ΜΑΘΗΤΕΣ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

“Σπόροι Σοφίας για Πόρτες Ανοιχτές”

Να ζήσεις...

Διάρκεια: 2 - 4 ώρες

Α΄ ΜΕΡΟΣ: ΕΝΕΡΓΟΠΟΙΗΣΗ

Προτεινόμενα Υλικά: Τύμπανο, μπάλες, χαρτοταινία, χαρτιά A4, στίλο, post it

Στόχος ενίσχυση των δεσμών της ομάδας, το ζέσταμα, η σωματική ενεργοποίηση, η συγκέντρωση, η ανάπτυξη φαντασίας και αυτοπεποίθησης στο ασφαλές περιβάλλον της ομάδας.

- **Οι χτύποι της καρδιάς**

Η ομάδα σχηματίζει κύκλο, κλείνουν όλοι τα μάτια και πιάνει ο καθένας την παλάμη του διπλανού του. Κλείνουν τα μάτια και ακούγεται ένα απόσπασμα από μια μαρτυρία:

«Φλεβάρης ήταν. Ο χειμώνας ξαπόσταινε στη γλυκιά Θαλπωρή της μέρας. Απόκριες. Κάτω από τα πλατάνια στην πλατεία, οι κολομπίνες, οι πιερότοι, καθώς και αγόρια και κορίτσια με πολλές άλλες μεταμφιέσεις σέρνανε τον χορό, ενώ παίζανε τα νταούλια, τα βιολιά και τα κλαρίνα σ' ένα πραγματικό αποκριάτικο γλέντι με όλα τα πατροπαράδοτα έθιμα. Από τη «Βελιά» κατέβαινε κάτω στη ρεματιά ένα δροσερό αεράκι. Η μυγδαλιά στην αυλή μας είχε ανθίσει. Η κορομηλιά έβγαζε τα πρώτα της μπουμπούκια. Μοσχοβόλαγαν

τα φαγητά και το γιορταστικό τραπέζι περίμενε. "Ένα τέτοιο ηλιόλουστο μεσημέρι ήρθα στη ζωή».

Ακούγονται χτύποι καρδιάς και ο Ε. στέλνει δεξιά του ή αριστερά ή και στις δυο πλευρές σφυγμούς, σφίγγοντας ελαφριά την παλάμη των διπλανών του, οι οποίοι με τη σειρά τους σφίγγουν τους διπλανούς τους κ.ο.κ., με στόχο να φτάσει στον Ε. ο παλμός, τον οποίο στέλνει.

- **Η απώλεια**

Σε δεύτερο στάδιο κατά τη διάρκεια της ίδιας άσκησης ο Ε. απομακρύνει έναν συμμετέχοντα από τον κύκλο, χωρίς να ανοίξει κανείς τα μάτια του, με αποτέλεσμα τη διακοπή της μετάδοσης των παλμών και ταυτόχρονα σταματάει να ακούγεται ο ήχος των χτύπων της καρδιάς.

- **Save someone**

Οι συμμετέχοντες ανοίγουν τα μάτια. Ο συμμετέχων που έκοψε τους δεσμούς του κύκλου συνεχίζει να μένει εκτός κύκλου και αποτελεί την απειλή. Οι υπόλοιποι πιάνονται αγκαζέ και έρχονται πιο κοντά σχηματίζοντας έναν κλειστό κλοιό. Ο Ε. ακουμπάει κάποιον από τον κύκλο και του υποδεικνύει να μπει στο κέντρο. Τότε η απειλή προσπαθεί να τον ακουμπήσει ξεπερνώντας τα εμπόδια του κύκλου. Ο κύκλος με κάθε τρόπο αλλά χωρίς να αφήσουν τα χέρια καλούνται να θωρακίσουν, να προστατεύσουν και να σώσουν τον κεντρικό συμμετέχοντα και τελικά να τον σώσουν από την απειλή. Αν η απειλή καταφέρει να ακουμπήσει τον κεντρικό τότε γίνεται αυτός απειλή.

- **Κόμπος**

Η ομάδα σχηματίζει πάλι κύκλο και ο καθένας παρατηρεί ποιον έχει στα δεξιά του και ποιον στα αριστερά του. Έπειτα ξεκινούν το περπάτημα και με το σύνθημα του εμψυχωτή μένουν όλοι ακίνητοι. Τότε δείχνουν με το δεξί τους χέρι αυτόν που στεκόταν δεξιά τους και με το αριστερό τους χέρι αυτόν που βρισκόταν αριστερά τους. Έρχονται πιο κοντά και πιάνουν τα χέρια των

διπλανών τους χωρίς να αλλάξουν θέση. Το αποτέλεσμα της ενέργειας αυτής είναι να δημιουργηθεί ένας κόμπος από χέρια. Χωρίς να αφήσουν τα χέρια τους οι συμμετέχοντες καλούνται να «λύσουν» τον κόμπο.

- **Πες μου πότε γεννήθηκες;**

Οι συμμετέχοντες περπατούν στον χώρο και σε όποιον συναντούν λένε την ημερομηνία γέννησής τους. Ο στόχος του παιχνιδιού είναι να ασκήσουν την ενεργητική τους ακρόαση και να θυμούνται την ημερομηνία γέννησης όσων περισσότερων παιδιών γίνεται.

Β΄ ΜΕΡΟΣ: ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ

Στόχος η βιωματική μελέτη και κατανόηση των εννοιών εξουσία-εξουσιαστής- εξουσιαζόμενος.

- **Μπαίνω σε γραμμή**

Οι μαθητές καλούνται να σταθούν σε γραμμή ανάλογα με την δική τους ημερομηνία γέννησης τους και σε σχέση με την ημερομηνία γέννησης όσων θυμούνται, ξεκινώντας από τον Ιανουάριο ως τον Δεκέμβριο.

- **Παιχνίδια STATUS**

Ο Ε. χωρίζει σε δυο ισάριθμες ομάδες τους μαθητές και δίνει στα μέλη κάθε ομάδας χαρτιά με αριθμούς ανάλογα με τον αριθμό των ατόμων (π.χ. αν η κάθε ομάδα αποτελείται από 10 άτομα και οι δυο ομάδες παίρνουν χαρτιά με αριθμούς από το 1 ως το 10). Οι αριθμοί συμβολίζουν το status του χαρακτήρα, δηλαδή το 1 συμβολίζει το χαμηλότερο status και το 10 το υψηλότερο status. Οι συμμετέχοντες ανάλογα με τον αριθμό που έχουν, συμπεριφέρονται σύμφωνα με το status που αυτός αντικατοπτρίζει (π.χ. αυτός που έχει τον αριθμό 1 και το status του είναι χαμηλό συμπεριφέρεται υποτακτικά, ενώ αυτός που έχει τον αριθμό 10 υπεροπτικά. Έτσι,

προσδιορίζεται το κοινωνικό τους κύρος και αναπτύσσονται αλληλεπιδράσεις στην ομάδα.

- **Ξανα-μπαίνω σε γραμμή**

Μέσα από την αλληλεπίδραση της ομάδας οι μαθητές καλούνται να μπουν σε μια γραμμή ανάλογα με το status τους, από το χαμηλότερο στο υψηλότερο.

- **Post it - status**

Ο Ε. γράφει σε post it έναν αριθμό και το κολλάει στο μέτωπο του καθενός. Κανείς δε βλέπει τον αριθμό του αλλά καλείται να καταλάβει το status του από τη συμπεριφορά των άλλων. Στο τελευταίο στάδιο καλούνται πάλι οι μαθητές να μπουν σε μια γραμμή, αυτή τη φορά σύμφωνα με το status που νομίζουν ότι έχουν.

Γ' ΜΕΡΟΣ: ΔΡΑΣΗ

Στόχος η ανάπτυξη ενσυναίσθησης μέσω της σπουδαίας λειτουργίας του ρόλου, ο αυτοσχεδιασμός ως αφορμή για αλληλεπίδραση και δημιουργία.

- **Εξουσία vs Υποταγή**

Ο Ε. χωρίζει την αίθουσα στα δυο κολλώντας με μια χαρτοταινία στο πάτωμα. Το ένα μέρος της αίθουσας είναι η Εξουσία και το άλλο η Υποταγή. Στο κέντρο της αίθουσας τοποθετείται η καρέκλα της φωνής. Όποιος κάθεται στην καρέκλα δίνει φωνή στον χαρακτήρα που υποδύεται ή απαντά σε προηγούμενη φωνή άλλου συμμετέχοντα, ώστε να δημιουργείται μια σχέση Δράσης-Αντίδρασης. Οι συμμετέχοντες περπατούν σε όλη την αίθουσα και συμπεριφέρονται ανάλογα με το μέρος στο οποίο βρίσκονται και την ιδιότητα που τους δίνει ο Ε. :

ΕΞΟΥΣΙΑ

Διευθυντές

Καθηγητές

Γονείς

Φασιστική Γερμανία

ΥΠΟΤΑΓΗ

Υπάλληλοι

Μαθητές

Παιδιά

Υποδουλωμένη Ελλάδα

- **Το πάρτι**

Ο Ε. δίνει σε κάθε μαθητή ένα χαρτί, στο οποίο αναγράφεται ένας ρόλος:

Γερμανός αξιωματικός

Γερμανός λοχαγός

Γερμανός στρατιώτης

Έλληνας δοσίλογος

Υπηρέτης σπιτιού

Έλληνας Γιατρός-Ιδιοκτήτης σπιτιού

Σύζυγος Έλληνα Γιατρού-Ιδιοκτήτρια σπιτιού

Κορίτσι Έλληνα Γιατρού-Ιδιοκτήτη σπιτιού

Αγόρι Έλληνα Γιατρού-Ιδιοκτήτη σπιτιού

Έλληνας πατέρας Γιατρού

Ελληνίδα μητέρα Γιατρού

Δάσκαλος-Διερμηνέας

Απόψε οι Γερμανοί επέταξαν το αρχοντικό σπίτι ενός Έλληνα Γιατρού στα Καλάβρυτα για να κάνουν ένα πάρτι γενεθλίων.

Όλοι οι μαθητές στέκονται σε κύκλο και ένας ένας όποτε νιώθει έτοιμος φεύγει από τον κύκλο και αρχίζει να συμπεριφέρεται σύμφωνα με τον

χαρακτήρα που του υποδεικνύει το χαρτί του. Όταν μπουν όλοι στον ρόλο τους και αρχίσουν να αλληλεπιδρούν, τότε ο Ε. τους διατάζει να κάτσουν σε μια γραμμή.

ΚΛΕΙΣΙΜΟ- ΑΝΑΣΤΟΧΑΣΜΟΣ

- **Ένα βήμα μπρος**

Ο Ε. διαβάζει δυνατά κάποιες φράσεις. Όποιος χαρακτήρας πιστεύει πως τον αφορά κάνει ένα βήμα μπροστά.

Να κάνει ένα βήμα μπρος όποιος:

- Απόψε το βράδυ θα κοιμηθεί ήσυχος.
- Αύριο το πρωί θα φάει πλούσιο πρωινό.
- Φοβάται.
- Ονειρεύεται να πάει μια εκδρομή.
- Κάνει σχέδια για το μέλλον.
- Μιλάει ελεύθερα.
- Αποφασίζει για τον εαυτό του.
- Νιώθει ασφάλεια.
- Όποτε επιθυμεί βγαίνει νυχτερινό περίπατο.

Πάμε όλοι μαζί να τραγουδήσουμε το τραγούδι γενεθλίων! Να ζήσεις....

Ο Ε. σταματάει το τραγούδι απότομα και διαβάζει το απόσπασμα από το **ημερολόγιο της εκτέλεσης** (σελ. 180):

« Η μέρα των γενεθλίων είναι για κάθε παιδί ημέρα χαράς, για μένα ήταν και είναι ημέρα θλίψης και πένθους...

Την ώρα που τους σκοτώνανε, εγώ γεννιόμουν...»

2.6 ΘΕΑΤΡΟΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΡΙΝ ΤΗΝ ΕΠΙΣΚΕΨΗ ΣΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΓΙΑ ΜΑΘΗΤΕΣ ΛΥΚΕΙΟΥ

“Σπόροι Σοφίας για Πόρτες Ανοιχτές”

Τα χίλια πρόσωπα της Αντιγόνης

Διάρκεια: 2 - 4 ώρες

Α΄ ΜΕΡΟΣ: ΕΝΕΡΓΟΠΟΙΗΣΗ

Προτεινόμενα Υλικά: Τύμπανο, χαρτοταινία, χαρτί μέτρου, μαρκαδόροι.

Στόχος ενίσχυση των δεσμών της ομάδας, το ζέσταμα, η σωματική ενεργοποίηση, η συγκέντρωση, η ανάπτυξη φαντασίας και αυτοπεποίθησης στο ασφαλές περιβάλλον της ομάδας.

- **Περπάτημα με στόχο.**

Όλοι περπατούν εξερευνώντας το χώρο που βρίσκονται. Κοιτάζουν κάποιο αντικείμενο που τραβάει την προσοχή τους, προχωρούν προς αυτό και το επεξεργάζονται από κοντά. Συνεχίζουν με άλλο αντικείμενο. Εναλλακτικά, μπορεί ο εμπυχωτής να χρησιμοποιήσει 1ο κλαπ για στοπ, 2ο κλαπ για τη στροφή του κεφαλιού και εστίαση του βλέματος σε κάποιο αντικείμενο και 3ο κλαπ για την κίνηση προς αυτό (η άσκηση αυτή είναι γνωστή κι ως «τα φανάρια της τροχιάς»). Μπορούν επίσης τα μέλη της ομάδας να ονομάζουν (δυνατά) το αντικείμενο προς το οποίο κατευθύνονται. Αυτός είναι ένας καλός τρόπος για να μπει και η φωνή στο ζέσταμα. Όλοι περπατούν προς κάποιο αντικείμενο που βρίσκεται στο χώρο με πρόθεση να ρωτήσουν κάτι, να πουν ένα ευχάριστο νέο, ένα δυσάρεστο νέο, σαν μέσα από λάσπες, στον πάγο, σε άμμο, στη θάλασσα, με κλειστά μάτια, με την όσφρηση κ.λ.π.

- **Με οδηγό ένα μέλος του σώματος.**

Σε τραβούν από τη μύτη, από τους ώμους, από τις φτέρνες κ.λ.π. Μερικοί μπορεί να παρατηρούν τους υπόλοιπους προσπαθώντας να μαντέψουν από ποιο μέλος του σώματος τους «τραβάει το νήμα».

- **Μια αγκαλιά!**

Σε ομάδες των 2, των 3ων, των 4ων ... Ξεκινάμε όπως με μια άσκηση τρεξίματος π.χ. την άσκηση «κλείστε τις τρύπες» και με το ΣΤΟΠ του εμπυχωτή πρέπει να δημιουργούνται, ανάλογα με την οδηγία που έχει δώσει ο εμπυχωτής. ομάδες των 2, ή των 3ων ή των 4ων ή όλη η ομάδα γίνεται μια αγκαλιά.

- **Ίσες αποστάσεις.**

Καθένας περπατά στο χώρο φροντίζοντας να διατηρεί πάντα ίση απόσταση από δυο άλλους συμπαίκτες του χωρίς εκείνοι να το ξέρουν. Η προσοχή του μπορεί να εστιαστεί σε ένα μέλος του σώματος των άλλων, π.χ. να κρατάει ίσες αποστάσεις από τη μύτη, τον αγκώνα, τις φτέρνες κ.λ.π των δύο άλλων.

- **Βόμβες & Ασπίδες.**

Όλοι απλώνονται στο χώρο και καθένας διαλέγει μυστικά κάποιον από τον οποίο πρέπει να φεύγει γιατί είναι «βόμβα». Ταυτόχρονα, και επίσης μυστικά, επιλέγει κάποιον ως «ασπίδα» που προφανώς πρέπει να είναι πάντα ανάμεσα σε αυτόν και στη βόμβα για να τον προστατεύει. Αφού όλοι κάνουν τις επιλογές τους το παιχνίδι ξεκινάει. Ο εμπυχωτής μπορεί να «ελέγχει» το παιχνίδι (π.χ. μετρώντας 5, 4,...1, 0, οπότε όλοι παγώνουν) και να ρωτάει καθένα από ποιόν έφευγε και ποιος τον προστάτευε.

Σκεφτόμαστε τώρα και παραθέτουμε ιδέες. Αν ο στόχος μου είναι η εκπαίδευση τότε ποια η ασπίδα μου και ποια η βόμβα μου; (Πχ. Ασπίδα μου οι καθηγητές και βόμβα μου η άρνηση μου να διαβάσω). Θέτονται διάφοροι

στόχοι από τον Ε. Τελικός στόχος η ταφή του Πολυνείκη. Ποια η βόμβα και ποια η ασπίδα;

Β΄ ΜΕΡΟΣ: ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ

Στόχος η βιοματική μελέτη και κατανόηση των βασικών ρόλων της Αντιγόνης του Σοφοκλή.

- **Σκιαγράφιση ρόλων σε χαρτί μέτρου.**

Η ομάδα χωρίζεται σε 4 υποομάδες. Η κάθε ομάδα παίρνει μαρκαδόρους, ένα φύλλο χαρτί του μέτρου και αναλαμβάνει έναν από τους χαρακτήρες:

Κρέων, Αντιγόνη, Ισμήνη, Αίμων.

Στο φύλλο χαρτί σχεδιάζεται το περίγραμμα ενός ανθρώπου. Κάθε ομάδα επιλέγει μία συνολική εικόνα που έχει για τον ήρωα, στηριζόμενη βέβαια και σε μεμονωμένα γεγονότα. Μέσα στο περίγραμμα καθένας γράφει πώς πιστεύει ότι αισθάνεται ο κάθε χαρακτήρας ενώ έξω από αυτό γράφει πώς πιστεύει πως βλέπουν οι άλλοι το πρόσωπο αυτό. Λέξεις, φράσεις και ζωγραφιές.

- **Παρουσίαση των 4 δραματικών προσώπων**

Στη συνέχεια κάθε ομάδα παρουσιάζει στις υπόλοιπες με τον εξής τρόπο: Τοποθετεί το φύλλο χαρτί στο κέντρο και όλοι στέκονται γύρω του. Εάν η ομάδα το επιθυμεί μπορεί να επιλέξει κάποια μουσική υπόκρουση που ταιριάζει με την παρουσίαση του χαρακτήρα. Οι θεατές κάνουν έναν μεγαλύτερο κύκλο γύρω από την ομάδα που παρουσιάζει. Κάθε μέλος της ομάδας διαβάζει κάποιο συναίσθημα ή χαρακτηρισμό από το χαρτί. Για τα συναισθήματα εντός πλαισίου χρησιμοποιείται α΄ ενικό πρόσωπο και η φράση "νιώθω..." προσθέτοντας το συναίσθημα. Για τους χαρακτηρισμούς εκτός

πλαisiού χρησιμοποιείται β' ενικό πρόσωπο και προστακτική ("είσαι...", "φύγε..." κτλ).

Γ' ΜΕΡΟΣ: ΔΡΑΣΗ

- Σε διάλογο.

Δύο πρόσωπα τοποθετούνται σε διάλογο - πχ. Αντιγόνη - Κρεων, Αντιγόνη - Αίμων κ.ο.κ. Τοποθετούνται απέναντι η μία στην άλλη χωροταξικά. Κάποιος από τον συλλογικό χαρακτήρα της Αντιγόνης ή του Κρέοντα ξεκινά εκφράζοντας όσα πιστεύει ότι έχουν μείνει ανείπωτα από τον ένα χαρακτήρα στον άλλο, απευθυνόμενος στην απέναντι ομάδα. Κάποιος από την άλλη ομάδα απαντά ή/και απευθύνει τις σκέψεις ή τα συναισθήματα που θεωρεί ότι δεν ειπώθηκαν κατά τη διάρκεια του έργου. Η άλλη ομάδα με κάποιο νέο εκπρόσωπο απαντά κ.ο.κ

- Αντιγόνη

Σε κύκλο τώρα συζητάμε. Γιατί η Αντιγόνη είναι τόσο ξεχωριστή προσωπικότητα; Τι θέματα θίγονται στην Αντιγόνη;

Γράφουμε σε ένα μεγάλο χαρτί μέτρου.

Επισημαίνουμε τα ζητήματα: το δικαίωμα να έχω γνώμη, η ευθύνη του ανθρώπου ως μέλους μιας ισόνομης πολιτείας, η αναζήτηση και η απόδοση του δικαίου, η αντίσταση έρχεται μέσα από την πράξη;, οι συνέπειες των πράξεων, η ορμή της νεότητας, τα όρια της κοινωνίας.

ΚΛΕΙΣΙΜΟ- ΑΝΑΣΤΟΧΑΣΜΟΣ

- Αφήγηση

«Ακούτε; Ακούς κι εσύ, καλέ μου Πολυνείκη; Το σώμα σου προστάτευσα, αδερφέ, και να τι κέρδισα! Όχι. Σε τίμησα, έτσι έπρεπε: το ξέρουν οι

καλοί... Αυτό είναι νόμος, αδερφέ. Και τον σεβάστηκα. Κι αυτός, ο Κρέων, λέει πως παρανόμησα: δικαίωμα στις χαρές δεν έχω της ζωής: άντρα, παιδιά και σπίτι. Σπίτι μου θέλει ο τάφος μου να γίνει. Εκεί μονάχη κι έρημη να ζω τον θάνατό μου.

Ποιο νόμο παραβίασα των Θεών;»

- **Δικαίωμα στην ταφή.**

Μετά το παραπάνω απόσπασμα σε κύκλο ο καθένας λέει μια πρόταση διατυπώνοντας την άποψή του. Έχει δικαίωμα η Αντιγόνη να θάψει τον Πολυνείκη; Πόσο επίπονη είναι η διαδικασία της ταφής; Είναι μέρος του πένθους; Πόση δύναμη χρειάζεται ένας άνθρωπος να θάψει τον άνθρωπό του με τα ίδια του τα χέρια;

2.7 ΘΕΑΤΡΟΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΠΙΣΚΕΨΗ ΣΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ

Διάρκεια: 1,5 ΩΡΑ

Προτεινόμενα υλικά: Μουσειοσκευή, Κарт ποστάλ - Εισιτήριο, κουδούνι, cd player, πηλήκιο, φωτογραφική μηχανή, έντυπο σκιαγράφησης χαρακτήρα, λευκά χαρτιά, στυλό.

Η επίσκεψη των μαθητών στο Μουσείο μοιάζει με ένα ταξίδι στον χρόνο.

ΣΤΑΘΜΟΣ (ΣΗΜΕΡΑ)

Πριν την είσοδο στο μουσείο

Όλοι οι συνεπιβάτες στο ίδιο τρένο - χρονομηχανή φτάνουν στην είσοδο του Μουσείου με τη βαλίτσα - μουσειοσκευή που έχει δοθεί πριν από την επίσκεψη στον υπεύθυνο εκπαιδευτικό της ομάδας. Η είσοδος του Μουσείου σηματοδοτεί τον σταθμό εκκίνησης του ταξιδιού. Βρισκόμαστε στο 2019 (ή 2020, κ.ο.κ.). Εκεί τους υποδέχεται ο σταθμάρχης - εμψυχωτής και τους καλωσορίζει δίνοντας στο κάθε παιδί το ατομικό του εισιτήριο για το ταξίδι, καθώς και ένα καρβέλι ψωμί για το ταξίδι, το οποίο τους συμβουλεύει να το γευτούν όταν έρθει η κατάλληλη στιγμή. Κατά το καλωσόρισμα ο σταθμάρχης - εμψυχωτής εισάγει τους μαθητές στην ιστορία του μουσείου και οι μαθητές καλούνται να φέρουν εις πέρας μια αποστολή: κατά τη διάρκεια του ταξιδιού τους πρέπει να βρουν τον κάτοχο της βαλίτσας που κουβαλούν μαζί τους. (5 λεπτά)

ΠΡΩΤΗ ΣΤΑΣΗ ΤΡΕΝΟΥ - ΧΡΟΝΟΜΗΧΑΝΗΣ (1938 - ΕΙΡΗΝΗ)

Αίθουσα ειρηνικής ζωής

Δυναμικές εικόνες

Σκιαγράφιση χαρακτήρα

- Τα παιδιά χωρίζονται σε 5 ομάδες με τη βοήθεια του εκπαιδευτικού. Η κάθε ομάδα αποφασίζει ποιο θα είναι το όνομά της. Στην αίθουσα της ειρηνικής ζωής στα Καλάβρυτα, καλούνται να εντοπίσουν μια ειρηνική σκηνή. Στην κάθε ομάδα δίνεται από τον εμψυχωτή ένα συγκεκριμένο θέμα:

- Σχολείο
- Μουσική
- Επάγγελμα
- Εκδρομή
- Ταξίδι

Η κάθε ομάδα έχει στη διάθεσή της 10 λεπτά να επιλέξει την ειρηνική σκηνή και έπειτα την αναπαριστά μπροστά στη φωτογραφική μηχανή σαν παγωμένη εικόνα*. Ο σταθμάρχης - εμψυχωτής δίνει κάθε φορά το σύνθημα και η ομάδα στέκεται μπροστά στη φωτογραφική μηχανή - έκθεμα του μουσείου. Οι υπόλοιπες ομάδες προσπαθούν να μαντέψουν τη σκηνή. (20 λεπτά)

- Η δεύτερη αποστολή των ομάδων είναι να επιλέξουν (η κάθε ομάδα) ένα παιδί από τη φωτογραφία της εκδρομής (που υπάρχει σβησμένη μέσα στη βαλίτσα) και να του δώσουν όνομα, ηλικία, κ.ο.κ., συμπληρώνοντας το έντυπο σκιαγράφησης χαρακτήρα. Στη συνέχεια παρουσιάζουν τον χαρακτήρα τους στη ολομέλεια.(10 λεπτά)

*Η παγωμένη εικόνα μπορεί να αξιοποιηθεί από τον εμψυχωτή για ανίχνευση σκέψης, ήχο, κίνηση, το πριν, το μετά, κ.α.

ΔΕΥΤΕΡΗ ΣΤΑΣΗ (1940 - ΠΟΛΕΜΟΣ)

Αίθουσα γερμανικής σημαίας

Συμβούλιο

Διάδρομος συνείδησης (Σπουδαίοι βοηθοί)

Debate - Αγώνας Λόγων

- Ο εμπυχωτής σε ρόλο ντελάλη αναγγέλλει την επίθεση των Ιταλών και αναφέρεται στις συνθήκες της ιταλικής κατοχής με σκοπό οι μαθητές να την αντιπαραβάλλουν αργότερα με τη σκληρότητα των Γερμανών.
- Ακούγεται αιφνιδιαστικά ηχητικό ντοκουμέντο: το ανακοινωθέν από το ραδιόφωνο κήρυξης του πολέμου από τους Γερμανούς εναντίον των Ελλήνων (ο εμπυχωτής στέκεται μπροστά στο ραδιόφωνο και στήνει αυτί για να ακούσει καλύτερα).
- ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΚΑΤΟΙΚΩΝ ΚΑΛΑΒΡΥΤΩΝ: Τι θα κάνουμε τώρα; Θα μείνουμε ή θα φύγουμε;
- Α΄ - ΣΤ΄ Δημοτικού: Οι σπουδαίοι βοηθοί προτείνουν λύσεις (Διάδρομος Συνείδησης)
- Γυμνάσιο - Λύκειο: Debate - Αγώνας Λόγων (οι μαθητές χωρίζονται σε δυο ομάδες κατοίκων, που η πρώτη υποστηρίζει με επιχειρήματα να φύγουν, ενώ η δεύτερη να μείνουν). (15 λεπτά)

ΤΡΙΤΗ ΣΤΑΣΗ (13 ΔΕΚΕΜΒΡΗ 1943 - ΟΛΟΚΑΥΤΩΜΑ)

Αίθουσα κλειστής πόρτας

Ιδεοθύελλα

Παιχνίδι ρόλων - Αυτοσχεδιασμός

- Όλοι σχηματίζουμε κύκλο μπροστά στην κλειστή πόρτα. Ο εμπυχωτής αφηγείται την ιστορία.
- Μετά το πέρας της αφήγησης:
- Α΄ - ΣΤ΄ Δημοτικού: Το κάθε παιδί απαντά στην ερώτηση: « Τι άκουσε η πόρτα και αποφάσισε να μην ανοίξει ποτέ;»
- Γυμνάσιο - Λύκειο: Σε ζευγάρια αναπαριστούν τη στιγμή του αποχωρισμού μπροστά στην πόρτα. Τι θα ήθελαν να πουν στους αγαπημένους τους;

ΤΕΤΑΡΤΗ ΣΤΑΣΗ (Η ΕΠΟΜΕΝΗ ΜΕΡΑ)

Αίθουσα προσωπικών αντικειμένων

Αντιστοίχιση αντικειμένων (παλτό, ρολόι, πένα, κλειδί, βαλίτσα)

- Οι ομάδες καλούνται να ανοίξουν τη βαλίτσα και να αντιστοιχίσουν τα αντικείμενά της με τα εκθέματα των προθηκών (η κάθε ομάδα επιλέγει ένα αντικείμενο). Η αποστολή τους είναι να βρουν σε ποιον ανήκει το κάθε αντικείμενο, ανάλογα με τα στοιχεία που έχουν ως τώρα συγκεντρώσει. Κάθε απάντηση θεωρείται σωστή. Μετά την περιήγηση στον χώρο, μοιράζονται τα συμπεράσματά τους στην ολομέλεια.

ΠΕΜΠΤΗ ΣΤΑΣΗ (ΑΠΟΥΣΙΕΣ)

Αίθουσα με τις φωτογραφίες των θυμάτων

- Πριν επισκεφτούν τα παιδιά την τελευταία αίθουσα ο εμπυχωτής τους δείχνει τη φωτογραφία με τα σβησμένα πρόσωπα και τους αναθέτει την τελευταία τους αποστολή. Να βρουν τη φωτογραφία αυτή μέσα στο μουσείο και να μετρήσουν πόσα άτομα λείπουν από αυτήν.

«Αν αυτά που μετρήσατε σας φαίνονται πολλά, ήρθε η ώρα να δείτε το μέγεθος της καταστροφής...».

- Τα παιδιά μεταφέρονται και κάθονται σε κύκλο στην τελευταία αίθουσα με τις φωτογραφίες, όπου ο εμπυχωτής αφηγείται την ιστορία.

ΚΛΕΙΣΙΜΟ - ΑΝΑΣΤΟΧΑΣΜΟΣ

- Με την άδεια φωτογραφία να περνάει από χέρι σε χέρι, κάθε παιδί αποκαλύπτει στην ολομέλεια τι του έκανε εντύπωση: *Ήταν η στιγμή που...*
- Τα παιδιά παίρνουν τη βαλίτσα τους και οδηγούνται στην έξοδο. Ήρθε η στιγμή της επιβράβευσης μετά την ολοκλήρωση όλων των αποστολών με επιτυχία. Το ταξίδι στον χρόνο τελείωσε και φτάνουν στο σήμερα, από κει που ξεκίνησαν. Τώρα πια, όμως, έχουν γίνει πιο σοφοί. Έμαθαν για τον Πόλεμο για να μπορούν να υπερασπίζονται την Ειρήνη, να γεύονται τα αγαθά της και να φροντίζουν να ανθίζουν οι καρποί της. Μέσα στη βαλίτσα έχουν απομείνει οι δυο σπόροι, οι κουβέρτες και το καρβέλι με το ψωμί. Τις κουβέρτες θα τις στρώσουν στο προαύλιο για να ξαποστάσουν, το ψωμί θα το φάνε για να χορτάσουν και τους σπόρους θα τους φυτέψουν για να γιορτάσουν. Τι;;; Τη Σοφία που απέκτησαν, ώστε να εκτιμούν την Ειρήνη που απολαμβάνουν...

Μετά το μουσείο οι μαθητές θα φυτέψουν τον σπόρο της Σοφίας.

2.8 ΘΕΑΤΡΟΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΕΠΙΣΚΕΨΗ ΣΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ

ΓΙΑ ΜΑΘΗΤΕΣ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ

“Σπόροι Σοφίας- Πόρτες Ανοιχτές”

ΟΧΙ ΠΙΑ ΠΟΛΕΜΟΣ. ΕΙΡΗΝΗ!

Διάρκεια: 2- 4ώρες

Α΄ ΜΕΡΟΣ: ΕΝΕΡΓΟΠΟΙΗΣΗ

ΥΛΙΚΑ: Τύμπανο, μπάλες, χαρτί μέτρου.

Στόχος ενίσχυση των δεσμών της ομάδας, το ζέσταμα, η σωματική ενεργοποίηση, η συγκέντρωση, η ανάπτυξη φαντασίας και αυτοπεποίθησης στο ασφαλές περιβάλλον της ομάδας.

- **Μπάλα λέξη!**

Μετά την επίσκεψή μας στο Μουσείο, θυμόμαστε τι είδαμε. Ο καθένας λέει μια λέξη ή μια προτασούλα από αυτό που θυμάται και πετάει την μπάλα στον επόμενο.

- **Περπάτημα σε συνθήκες.**

Είμαστε παιδιά και περπατάμε προς το σχολείο μας. Η μέρα είναι όμορφη! Πώς είναι το σχολείο μου; Πώς πάω στο σχολείο μου; Ποιους θα συναντήσω; Και τώρα είμαι στα Καλάβρυτα. Κάνει πολύ κρύο. Πεινάω και κρυώνω. Το σχολείο μου έχει καεί. Γιατί; Ποιοι κάνουν πόλεμο; Γιατί;

- **Εσωτερική φωνή.**

Ο Ε. σταματάει κάθε τόσο τη δράση και ζητάει από τους/ις μαθητές/τριες να πουν τι σκέφτονται.

Β΄ ΜΕΡΟΣ: ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ

Στόχος ενίσχυση της συνδυαστικής σκέψης, του προφορικού λόγου, της εικαστικής έκφρασης και της φαντασίας.

- **Πόλεμος**

Σε ένα μεγάλο χαρτί μέτρου ζωγραφίζουμε όλοι μαζί τον πόλεμο. Ελεύθερη δημιουργία.

- **Εγώ στον πόλεμο!**

Πώς θα ένιωθα εγώ στον πόλεμο; Με τι μοιάζει ο πόλεμος; Θα μπορούσαμε να τον σταματήσουμε; Συζήτηση στον κύκλο.

Γ΄ ΜΕΡΟΣ: ΔΡΑΣΗ

Στόχος η ομαδοσυνεργατική δράση, η ανάπτυξη της φαντασίας, της σκέψης και της δυνατότητας έκφρασης με τη ζωγραφική.

- **Χτίζουμε την ειρήνη.**

Εμείς τα παιδιά είμαστε η Ειρήνη. Και με ένα τραγούδι δυνατό μπορούμε να στείλουμε το μήνυμα της ειρήνης. Σε ένα μεγάλο χαρτί κάνσον ζωγραφίζουμε την Ειρήνη. Σύμβολό της το περιστέρι!

ΚΛΕΙΣΙΜΟ- ΑΝΑΣΤΟΧΑΣΜΟΣ

Στόχος η ανάπτυξη ιστορικής ενσυναίσθησης μέσω της συναισθηματικής και γνωστικής εμπλοκής των μαθητών και η ενδυνάμωσή τους στην αξία της Ειρήνης.

- **Με αφορμή ένα ποίημα παιδικό.**

Χαλαρώνοντας τώρα στον κύκλο με μουσική. Ο Ε. διαβάζει ένα ποίημα που γράφτηκε από ένα παιδάκι. Το λέμε όλοι μαζί στίχο, στίχο και μετά όλο μαζί το τραγουδάμε και χορεύουμε την ΕΙΡΗΝΗ!

Γλυκό μου περιστέρι- ψυχή μου-
σύρε να βρεις την εφήνη
κόρη πεντάμορφη θαρρώ πως είναι
με τα μαλλιά της ξέπλεκα
στο χρώμα τ' ασημιού
και χέρι- χέρι εσείς
κι εμείς- όλοι μαζί-
Τ' αχτινωτό το γέλιο τους
-πνοή ειρήνης-
ν' απλώσουμε παντού.

«Πνοές Ειρήνης, Τα παιδιά γράφουν για τα παιδιά»

Αγγελική Λιακοπούλου, Βραβείο 1998

Ενιαίο Λύκειο Καλαβρύτων

- **ΟΧΙ ΠΙΑ ΠΟΛΕΜΟΣ. ΕΙΡΗΝΗ!**

Κλείνοντας ο Ε. καλεί όλη την ομάδα στον κύκλο με ενωμένα χεράκια ψηλά να φωνάξουν το πανανθρώπινο μήνυμα: **ΟΧΙ ΠΙΑ ΠΟΛΕΜΟΣ. ΜΟΝΟ ΕΙΡΗΝΗ!** Στην τάξη μας μπορούμε να κολλήσουμε μια αντίστοιχη αφίσα για να θυμόμαστε πάντα να τραγουδάμε την Ειρήνη!

- **Ο σπόρος της Σοφίας στο σχολείο μας**

Ανοίγουμε το πουγκί με τον σπόρο και όλοι μαζί με τα χέρια μας και τα όνειρά μας τον φυτεύουμε κι εμείς στην αυλή του σχολείου. Για να ανθίσει το φως, το φως της Ζωής, της Ειρήνης και της Σοφίας...

2.9 ΘΕΑΤΡΟΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΕΠΙΣΚΕΨΗ ΣΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ

ΓΙΑ ΜΑΘΗΤΕΣ Α΄ - Β΄ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

“Σπόροι Σοφίας- Πόρτες Ανοιχτές”

Θυμάμαι και δυναμώνω!

Α΄ ΜΕΡΟΣ: ΕΝΕΡΓΟΠΟΙΗΣΗ

ΥΛΙΚΑ: Τύμπανο, μπάλες, σάκα (Μουσειοσκευή).

Στόχος ενίσχυση των δεσμών της ομάδας, το ζέσταμα, η σωματική ενεργοποίηση, η συγκέντρωση, η ανάπτυξη φαντασίας και αυτοπεποίθησης στο ασφαλές περιβάλλον της ομάδας.

- **Πέτα μου τις μπάλες!**

Χωρίς καθόλου ηχητικό κάλεσμα, κοιτάζω έναν φίλο και όταν έχουμε επικοινωνήσει οπτικά του πετώ την μπάλα. Ο επόμενος πετά την μπάλα σε κάποιον άλλο και το παιχνίδι συνεχίζεται. Είμαστε όλοι σε ετοιμότητα και φυσικά δε θέλουμε να πέσει η μπάλα κάτω. Η ίδια άσκηση συνεχίζεται, τώρα όμως στο παιχνίδι μπαίνουν κι άλλες μπάλες! Η προσοχή μας εντείνεται σε πολλές εστίες!

- **Ομαδική αφήγηση**

Ας θυμηθούμε όλα όσα ξέρουμε για την ειρηνική ζωή στην ορεινή μας πόλη. Κρατάμε μία μόνο μπάλα. Ο Ε. ξεκινάει την αφήγηση λέγοντας: “Βρισκόμαστε πριν το 1940 σε μια πόλη γεμάτη παιδιά!”. Πετάει με οπτική επαφή την μπάλα σε έναν συμμετέχοντα κι εκείνος με τη σειρά του δίνει με μια πρόταση ένα στοιχείο αφήγησης. Η άσκηση συνεχίζεται. Όλα τα παιδιά λένε μία πρόταση συνθέτοντας το σκηνικό της ειρηνικής, προπολεμικής εποχής στα Καλάβρυτα.

Β΄ ΜΕΡΟΣ: ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ

Στόχος ενίσχυση της παρατηρητικότητας, της συνδυαστικής σκέψης, του προφορικού λόγου, της έκφρασης και της φαντασίας.

- **Πακέτο εξερεύνησης**

Όλοι καθισμένοι στην καρέκλα τους στον κύκλο. Ο Ε. τοποθετεί τη σάκα στο κέντρο του κύκλου εξηγώντας πως την βρήκε το πρωί έξω από την πόρτα της τάξης τους. Προτρέπει τα παιδιά να υποθέσουν τίνος είναι, από πού έρχεται, αν είναι σύγχρονη ή παλιότερης εποχής. Ο Ε. προτείνει σε κάποιον μαθητή να ανοίξει τη σάκα. Τα αντικείμενά της περνάνε από χέρι σε χέρι στον κύκλο. Οι μαθητές σε θέση ερευνητών δίνουν στοιχεία για τα αντικείμενα και κάνουν υποθέσεις για τη χρησιμότητά τους, την ποιότητά τους, την προέλευσή τους και τον λόγο που είναι τοποθετημένα σε αυτή τη σάκα.

- **Συστήνω τα αντικείμενα.**

Όποιος μαθητής επιθυμεί παίρνει τώρα ένα αντικείμενο, επιστρέφει στη θέση του και κρατώντας το στα χέρια του μιλάει για τη χρήση του. Πχ. Είναι μια μπλε ποδιά. Τα παιδιά τα πιο παλιά χρόνια τη φορούσαν για να πάνε στο σχολείο. Έπρεπε να είναι πάντα καθαρή αν και πολλές φορές ήταν φθαρμένη λόγω της φτώχειας.

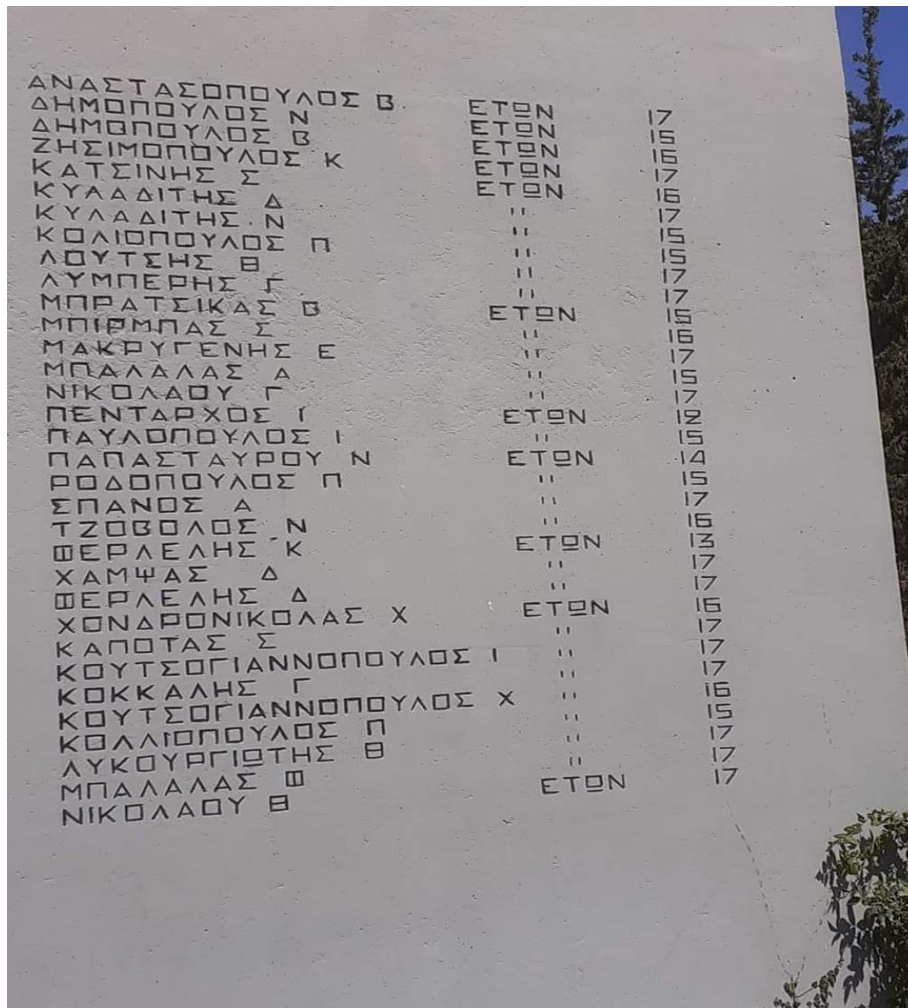
Γ΄ ΜΕΡΟΣ: ΔΡΑΣΗ

Στόχος η ομαδοσυνεργατική δράση, η ανάπτυξη της φαντασίας, της σκέψης και της δυνατότητας έκφρασης με το σώμα και τον λόγο.

- **Ένας- ένας και όλοι μαζί**

Στο κέντρο του κύκλου μένει η σάκα. Άνηκε σε κάποιο παιδί των Καλαβρύτων. Εκείνο σώθηκε μα άλλα παιδιά δε τα κατάφεραν. Η ζωή τους, τόσο νωρίς και τόσο άδικα, τελείωσε στον λόφο του Καπή τον χειμώνα του 1943. Ο Ε. δίνει από ένα όνομα στα παιδιά της ομάδας. Θυμόμαστε την

πέτρινη πλάκα που είδαμε στον τόπο εκτέλεσης. Με εργαλείο τη δράση που κάναμε στο Α΄ μέρος, λέμε τα ονόματα ένας- ένας και όλοι μαζί και στέλνουμε μήνυμα ειρήνης στη γη.

- **Ονόματα και εικόνες.**

Με ένα μουσικό χαλί, ένα ένα τα παιδιά μπαίνουν στον κύκλο, κρατούν σε όποια θέση θέλουν τη σάκα ή κάποιο αντικείμενό της. Μένουν αγάλματα για λίγο σε μια δυναμική ακινησία και λένε δυνατό το όνομα του παιδιού των Καλαβρύτων.

ΚΛΕΙΣΙΜΟ- ΑΝΑΣΤΟΧΑΣΜΟΣ

Στόχος η ανάπτυξη ιστορικής ενσυναίσθησης μέσω της συναισθηματικής και γνωστικής εμπλοκής των μαθητών και η ανάπτυξη ενδιαφέροντος για την ιστορία του Ολοκαυτώματος των Καλαβρύτων.

- **Ζωγραφίζω το συναίσθημά μου.**

Με την ίδια μουσική, τα παιδιά καλούνται να αποφορτιστούν και να αναστοχαστούν, ζωγραφίζοντας σε ένα χαρτί Α4 με θέμα “Θυμάμαι- Δυναμώνω”. Τι σκέφτηκαν για τη μέρα μνήμης των Καλαβρύτων. Πώς αυτή τη εμπειρία τα έκανε πιο δυνατά; Γιατί είναι καλό να θυμόμαστε;

Παρουσιάζουμε στον κύκλο τις δημιουργίες μας!

- **Έκθεση ζωγραφικής.**

Οι δημιουργίες των παιδιών μπορούν να τοιχοκολληθούν και να δημιουργηθεί μια γωνιά μνήμης για όλα τα παιδιά του κόσμου που δεν έχουν την ευκαιρία να απολαύσουν την παιδική τους ηλικία αλλά και για εμάς που μπορούμε να γίνουμε “Φύλακες των Δικαιωμάτων των Παιδιών” .

- **Ο σπόρος της Σοφίας στο σχολείο μας**

Ανοίγουμε το πουγκί με τον σπόρο και όλοι μαζί με τα χέρια μας και τα όνειρά μας τον φυτεύουμε κι εμείς στην αυλή του σχολείου. Για να ανθίσει το φως, το φως της Ζωής, της Ειρήνης και της Σοφίας...

2.10 ΘΕΑΤΡΟΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΕΠΙΣΚΕΨΗ ΣΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΓΙΑ ΜΑΘΗΤΕΣ Γ΄ - Δ΄ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

“Σπόροι Σοφίας Για Πόρτες Ανοιχτές”

Μια πόλη με όνειρα

Α΄ ΕΝΟΤΗΤΑ - Διάρκεια: 2 - 4 ώρες

Προτεινόμενα υλικά: Τύμπανο, μπάλες, χαρτόνια κανσόν, κόλλες χαρτιού A4, μαρκαδόροι, ψαλίδια, μεγάλο καλάθι.

Α΄ ΜΕΡΟΣ: ΕΝΕΡΓΟΠΟΙΗΣΗ

Στόχος η σωματική και αισθητηριακή ενεργοποίηση, η ενεργητική ακρόαση, η καλλιέργεια φαντασίας, η ενδυνάμωση της ομάδας και η εισαγωγή στην αυτοσχεδιαστική δράση.

- **Μια μπάλα φουσκωμένη με εμπειρίες**

Σχηματίζουμε όλοι έναν κύκλο. Αφού αποκτήσουν οπτική επαφή και επικοινωνήσουν με τα μάτια οι συμμετέχοντες, ο καθένας κοιτάζει έναν συμμαθητή του, επικοινωνεί οπτικά μαζί του και του πετάει την μπάλα λέγοντας μια λέξη ή μια φράση από την εμπειρία του κατά την επίσκεψη στο Μουσείο.

- **Στοπ και Πάμε**

Στην αρχή οι μαθητές περπατούν χαλαρά χωρίς στόχο μέσα στον χώρο. Αλλάζουν κατευθύνσεις προσπαθώντας να καλύψουν τα «κενά» όλης της αίθουσας. Με το ΣΤΟΠ του Ε. το περπάτημα σταματάει και με το ΠΑΜΕ

ξεκινάει. Στη συνέχεια η οδηγία παραλλάσσεται και οι μαθητές με το ΣΤΟΠ περπατούν και με το ΠΑΜΕ σταματούν.

- **Ταυτόχρονος αυτοσχεδιασμός - Ταξίδι αισθήσεων**

Ξεκινάμε ένα ταξίδι με το σώμα και τη φαντασία μας. Ξεκινάμε να περπατάμε και αρχίζουμε να κρυώνουμε, να καιγόμαστε, να πεινάμε, να βουλιάζουμε στο χιόνι, να πατάμε λάσπες, να ακινητοποιούμαστε κάθε φορά που ακούμε θόρυβο (παραγωγή ήχων από τον Ε.) να κουβαλάμε κάτι βαρύ, να φοβόμαστε...

Β΄ ΜΕΡΟΣ: ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ

Στόχος η ενδοσκόπηση και η αυτογνωσία, η ενίσχυση της αισθητικής αντίληψης, η εξωτερίκευση ψυχοπνευματικού δυναμικού, η ομαδοσυνεργατική δράση, η ανάπτυξη φαντασίας, η σωματική έκφραση, η μη λεκτική επικοινωνία, η καλλιέργεια ενσυναίσθησης.

- **Ένα ασφαλές καταφύγιο**

Σχηματίζουμε όλοι έναν κύκλο. Ο Ε. θέτει το ερώτημα : «Μετά από το ταξίδι της προηγούμενης δράσης, πού θα θέλαμε να γυρίσουμε; Σε ποιο μέρος νιώθουμε περισσότερη ασφάλεια;». Ακολουθεί συζήτηση με τους μαθητές με στόχο να εντοπίσουμε κατά γενική ομολογία το πιο ασφαλές μέρος για τον καθένα: ΤΟ ΣΠΙΤΙ ΜΑΣ.

- **Εικαστική δράση - Το σπίτι μου**

Ζωγραφίζω το σπίτι μου. Οι μαθητές σε χαρτί Α4 απεικονίζουν το σπίτι τους ελεύθερα, όπως ο καθένας επιθυμεί και μπορεί. Μετά την εικαστική δράση γίνεται συζήτηση με στόχο την εμπάθυνση στο θέμα.

- **Εικαστική εγκατάσταση: Η πόλη**

Οι μαθητές συμπληρώνουν με τα σπίτια τους την εικόνα μιας πόλης και τα τοποθετούν όλα μαζί στο πάτωμα.

Γ΄ ΜΕΡΟΣ: ΔΡΑΣΗ

Στόχος η καλλιέργεια ιστορικής ενσυναίσθησης, η ανάπτυξη δεξιοτήτων έκφρασης, η καλλιέργεια επικοινωνιακών δεσμών

- **Παντομίμα**

Καθόμαστε σε κύκλο. Κλείνουμε τα μάτια και ο Ε. θέτει ένα δεύτερο ερώτημα: «Όταν ανοίξεις την πόρτα του σπιτιού σου, ποιο είναι το πρώτο πράγμα που κάνεις;». Με το σύνθημα του Ε. ανοίγουμε τα μάτια και ο καθένας παρουσιάζει με παντομίμα στην ολομέλεια το πρώτο πράγμα που κάνει όταν μπαίνει στο σπίτι του. Οι υπόλοιποι προσπαθούν να μαντέψουν.

- **Αφήγηση - Αυτοσχεδιαστική δράση**

«Στην πόλη που πριν από λίγο δημιουργήσαμε, όλα κυλούσαν ήρεμα. Τα παιδιά ήξεραν πως όταν γυρίσουν σπίτι τους, θα νιώσουν ασφάλεια, την ίδια ασφάλεια που νιώθετε κι εσείς. Μια μέρα, όμως, ξαφνικά, ένας δυνατός ανεμοστρόβιλος - πόλεμος απείλησε την πόλη...».

Γινόμαστε όλοι ανεμοστρόβιλος με το σώμα μας και τη φωνή μας και καταστρέφουμε την πόλη.

ΚΛΕΙΣΙΜΟ - ΑΝΑΣΤΟΧΑΣΜΟΣ

Στόχος η συναισθηματική εμπλοκή των μαθητών μέσω της προσωπικής συμμετοχής και της ομαδικής δημιουργίας. Η ενσυναίσθηση, ως τρόπος αντίληψης καταστάσεων και συνθηκών, φέρνει τους συμμετέχοντες σε θέση

να αντιληφθούν τις σκέψεις και τα συναισθήματα των παιδιών του παρελθόντος.

- **Συζήτηση**

Καθόμαστε σε κύκλο. Ακολουθεί συζήτηση - αναστοχασμός για να μοιραστούμε στην ομάδα πως νιώσαμε όταν αντικρύσαμε την πόλη διαλυμένη.

Κάπως έτσι ένιωσαν και τα παιδιά στα Καλάβρυτα, όταν τους έκαψαν και λεηλάτησαν τα σπίτια...

- **Τι θα φοβόσουν - τι θα ονειρευόσουν;**

...αν ήσουν ένα παιδί των Καλαβρύτων, μετά το Ολοκαύτωμα;

Σε ένα μεγάλο χαρτόνι οι μαθητές ως παιδιά των Καλαβρύτων, γράφοντας ή ζωγραφίζοντας, εκφράζουν τους φόβους τους, ενώ στο πίσω μέρος του χαρτονιού γράφουν ή ζωγραφίζουν τα όνειρά τους.

- **Το καλάθι των «χρησίμων»**

Τοποθετείται ένα μεγάλο καλάθι στο κέντρο της αίθουσας και ένας ένας μαθητής μαζεύει τα απομεινάρια του σπιτιού που είχε κατασκευάσει και τα ρίχνει στο καλάθι φωνάζοντας μια λέξη ή φράση, που τον εκφράζει.

Β΄ ΕΝΟΤΗΤΑ - Διάρκεια: 2-4 ώρες

Α΄ ΜΕΡΟΣ: ΕΝΕΡΓΟΠΟΙΗΣΗ

Προτεινόμενα υλικά: Τύμπανο, χαρτόνια κανσόν, κόλλες χαρτιού Α4, μαρκαδόροι, ψαλίδια, κόλλες, συρραπτικό, μεγάλο καλάθι, αντικείμενα και υλικά της αίθουσας.

Στόχος η ενδυνάμωση και η αλληλεπίδραση της ομάδας, η σωματική ενεργοποίηση, η ενεργητική ακρόαση, η πνευματική διέγερση, η καλλιέργεια προφορικού λόγου.

- **Ας θυμηθώ...**

Οι μαθητές κάθονται σε κύκλο και θυμούνται τους φόβους και τα όνειρα των παιδιών των Καλαβρύτων, όταν αντίκρυσαν την πόλη τους καμένη. Στη συνέχεια κλείνουν τα μάτια και ακούγεται ένα ηχητικό ντοκουμέντο («...καίγεται το σπίτι του...»),

- **Βόμβα - Ασπίδα**

Οι μαθητές περπατούν στον χώρο και ο καθένας επιλέγει κρυφά κάποιον ως «βόμβα» του. Προσπαθεί να κινείται πάντα μακριά του, γιατί η «βόμβα» ανά πάσα στιγμή μπορεί να εκραγεί. Αφού επιλέξει τη «βόμβα» του, ταυτόχρονα επιλέγει και έναν δεύτερο ως «ασπίδα» του. Η «ασπίδα» του πρέπει να βρίσκεται πάντα ανάμεσα σε αυτόν και στη «βόμβα» για να τον προστατεύει. Αφού όλοι επιλέξουν, ξεκινούν το περπάτημα με το σύνθημα του Ε. κι όταν ακούσουν από αυτόν «ΜΠΑΜ», παγώνουν και γίνεται η αποκάλυψη των «βομβών» και των «ασπίδων», για να διαπιστωθεί ποιοι σώθηκαν. Έπειτα στον κύκλο οι μαθητές των μεγαλύτερων τάξεων (Γ΄ - Δ΄) αναστοχάζονται: ποιες ήταν οι «βόμβες» και ποιες οι «ασπίδες» των παιδιών στα Καλάβρυτα;

Β΄ ΜΕΡΟΣ: ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ

Στόχος η ενίσχυση της παρατηρητικότητας και της αισθητικής αντίληψης, η καλλιτεχνική έκφραση, η ανάπτυξη κριτικής και συνδυαστικής σκέψης (ανάλυση - σύνθεση), η καλλιέργεια του προφορικού λόγου, η ομαδοσυνεργατικότητα, η ανάπτυξη διαπολιτισμικής συνείδησης, η ιστορική ενσυναίσθηση και η συνειδητοποίηση της πολιτισμικής μνήμης.

- **Αναδημιουργία χώρου - Εικαστική εγκατάσταση (installation)**

Πάντα αυτοί που σώζονται, καλούνται να χτίσουν από την αρχή τη ζωή τους...

Το καλάθι με τα «τσαλακωμένα» σπίτια των παιδιών τοποθετείται στο κέντρο. Ήρθε η στιγμή να ξαναφτιάξουμε την πόλη μας με τα απομεινάρια του ανεμοστρόβιλου - πολέμου. Είμαστε ελεύθεροι να προσθέσουμε κάτι από την αίθουσα ή να ζωγραφίσουμε ή να κατασκευάσουμε, για να την κάνουμε ομορφότερη και να αναγεννηθεί από τις στάχτες της. Ένας ένας επιλέγει τι θα κάνει και δικαιολογεί την επιλογή του.

Γ΄ ΜΕΡΟΣ: ΔΡΑΣΗ

Στόχος η κριτική σκέψη, η ενσυναίσθηση και η ευαισθητοποίηση στο θέμα πόλεμος, παιδί πολέμου, πρόσφυγας.

- **Διάδρομος συνείδησης.**

Οι μαθητές χωρίζονται σε δυο ομάδες, οι οποίες στέκονται η μια απέναντι από την άλλη, σχηματίζοντας έναν διάδρομο.

Ο Ε. θέτει το ερώτημα: «Τι θα έλεγες σε ένα παιδί που έζησε το Ολοκαύτωμα στα Καλάβρυτα;». Ο Ε. σε ρόλο παιδιού των Καλαβρύτων διασχίζει τον διάδρομο και ένας ένας μαθητής εκφράζεται.

ΚΛΕΙΣΙΜΟ- ΑΝΑΣΤΟΧΑΣΜΟΣ

Στόχος η αναπλαισίωση του θέματος πόλεμος, πένθος, θάνατος και η ανάπτυξη ενεργής πολιτειότητας.

- **Χτες - Σήμερα**

Καθόμαστε σε κύκλο. Δίνονται στα παιδιά δυο φωτογραφίες (μια παλιά που απεικονίζει ένα παιδί των Καλαβρύτων και μια σύγχρονη που απεικονίζει ένα παιδί από τη σημερινή εμπόλεμη ζώνη). Γίνεται ένας αναστοχασμός στην ολομέλεια, συζητάμε τις ομοιότητες και τις διαφορές των φωτογραφιών. Έπειτα χωριζόμαστε σε πέντε ομάδες. Στην κάθε ομάδα ένα χαρτόνι κανσόν και καλείται να ζωγραφίσει ή να κάνει κολάζ δημιουργώντας έναν κόσμο μέσα στον οποίο τα δυο παιδιά των φωτογραφιών θα είναι ευτυχισμένα.

Στη συνέχεια δίνεται σε κάθε ομάδα ένα σακουλάκι με γράμματα scrabble. Θα πρέπει να συνθέσουν το σπουδαιότερο μήνυμα που μας στέλνουν τα παιδιά των Καλαβρύτων. Οι δημιουργίες των παιδιών θα τοιχοκολληθούν κάτω από το σύνθημα «ΟΧΙ ΠΙΑ ΠΟΛΕΜΟΣ, ΕΙΡΗΝΗ».

- **Ο σπόρος της Σοφίας στο σχολείο μας**

Ανοίγουμε το πουγκί με τον σπόρο και όλοι μαζί με τα χέρια μας και τα όνειρά μας τον φυτεύουμε στην αυλή του σχολείου, έτσι ώστε από το σκοτάδι να ανθίσει το φως, το φως της Ζωής, της Ειρήνης και της Σοφίας...

2.11 ΘΕΑΤΡΟΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΕΠΙΣΚΕΨΗ
ΣΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ

ΓΙΑ ΜΑΘΗΤΕΣ Ε΄ - ΣΤ΄ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

“Σπόροι Σοφίας Για Πόρτες Ανοιχτές”

Ώρες περί- συλλογής...

Διάρκεια: 2 - 8 ώρες

Α΄ ΜΕΡΟΣ: ΕΝΕΡΓΟΠΟΙΗΣΗ

ΥΛΙΚΑ: Τύμπανο, μπάλες, Μουσειοσκευή.

Στόχος το ζέσταμα, η σωματική ενεργοποίηση, η συγκέντρωση, η ετοιμότητα, η ανάπτυξη μη λεκτικής επικοινωνίας και η διερεύνηση της έννοιας χρόνος-μοναξιά.

- **Το ξύπνημα της μαριονέτας.**

Όλοι είμαστε ξαπλωμένοι στο πάτωμα. Ο Ε. δίνει την οδηγία ότι είμαστε μια μαριονέτα. Με αργή αφήγηση θα μας ξυπνάει ένα ένα τα μέλη του σώματος ξεκινώντας από τα δάκτυλα των ποδιών μέχρι να τους σηκωθούμε όρθιοι.

- **Βλέμμα ανά δύο**

Σε κύκλο. Όλοι έχουμε το κεφάλι σκυφτό και τα μάτια κλειστά. Με το “Και” του Ε. ο καθένας επιλέγει να κοιτάξει αυστηρά έναν συμπαίχτη του. Αν δύο βλέμματα συναντηθούν, οι δύο συμπαίκτες πέφτουν στο πάτωμα. Η υπόλοιπη ομάδα συνεχίζει ώσπου να πέσουν όλοι. Ο τελευταίος μπορεί να ερωτηθεί πώς νιώθει όρθιος ανάμεσα σε τόσο πλήθος πεσμένων.

Β΄ ΜΕΡΟΣ: ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ

Στόχος η ανάπτυξη φαντασίας, η ανακάλυψη πως το σπουδαιότερο εργαλείο για τον δρώντα είναι το σώμα του και όχι το κείμενο, η σταδιακή και ασφαλής συναισθηματική εμπλοκή των συμμετεχόντων με το συμβάν της ομαδικής εκτέλεσης.

- **Η πατάτα.**

Σε ομάδες των 6- 10 ατόμων αναλαμβάνουμε να φτιάξουμε μια πατάτα! Η πατάτα αυτή θα πρέπει να περάσει αυστηρά από τα εξής στάδια.

Να πλυθεί, να ξεφλουδιστεί, να τεμαχιστεί σε πατάτες για τηγάνισμα, να τηγανιστεί και από τις δύο πλευρές, να βγει από το τηγάνι, να αλατιστεί και να σερβιριστεί. Ο χρόνος προετοιμασίας μπορεί να είναι 15λεπτά. Η κάθε ομάδα παρουσιάζει τη δράση της και επιβεβαιώνεται πως έχουν γίνει σαφή όλα τα στάδια.

- **Στον λόφο του Καπή.**

Η δράση επαναλαμβάνεται με την ύπαρξη όλων των παραπάνω σταδίων αλλά τώρα μεταφερόμαστε στον λόφο του Καπή στις 13 Δεκεμβρίου του 1943. Ο χρόνος προετοιμασίας μπορεί να είναι 30 λεπτά. Η κάθε ομάδα μπορεί να διαλέξει μουσική επένδυση, σκηνικά αντικείμενα που υπάρχουν στον χώρο ή να «παίξει» με τον ρυθμό των δράσεων - ή και τίποτα από όλα αυτά- και να παρουσιάζει τη δράση της.

Γ΄ ΜΕΡΟΣ: ΔΡΑΣΗ

Στόχος η καλλιέργεια ενσυναίσθησης, κριτικής θέασης, συνεργασίας και η ομαδική δημιουργία μέσω της θεατρικής δράσης!

- **Γλυπτό Βαρελόπουλου**

Στις ίδιες ομάδες δίνεται η φωτογραφία με το γλυπτό του Βαρελόπουλου. Οι συμμετέχοντες συζητούν για την εικόνα. Έχουν 20 λεπτά χρόνο για να προετοιμάσουν μια δράση στην οποία να βλέπουμε τι συνέβη λίγο πριν και τι λίγο μετά την εικόνα αυτή. Στη δράση θα πρέπει να υπάρχει η δυναμική εικόνα του γλυπτού.

- **Δημιουργική γραφή**

Ο καθένας ατομικά τώρα επιλέγει ένα από τα παρακάτω πρόσωπα: Μάνα, αγοράκι, κοριτσάκι γλυπτού και συμπληρώνει σαν τα ήταν ο ίδιος/ η ίδια τις παρακάτω φράσεις.

Δίνεται στο κάθε παιδί μια σελίδα ημερολογίου στην οποία καλούνται να συμπληρώσουν τις εξής φράσεις:

- Είναι πρωί, ξυπνάω, σηκώνομαι και.....
- Η ώρα είναι 10 το πρωί κι απέναντί μου.....
- Είναι μεσημέρι και στο τραπέζι.....
- Η ώρα είναι 5 το απόγευμα κι έξω.....
- Νύχτωσε κι εγώ.....

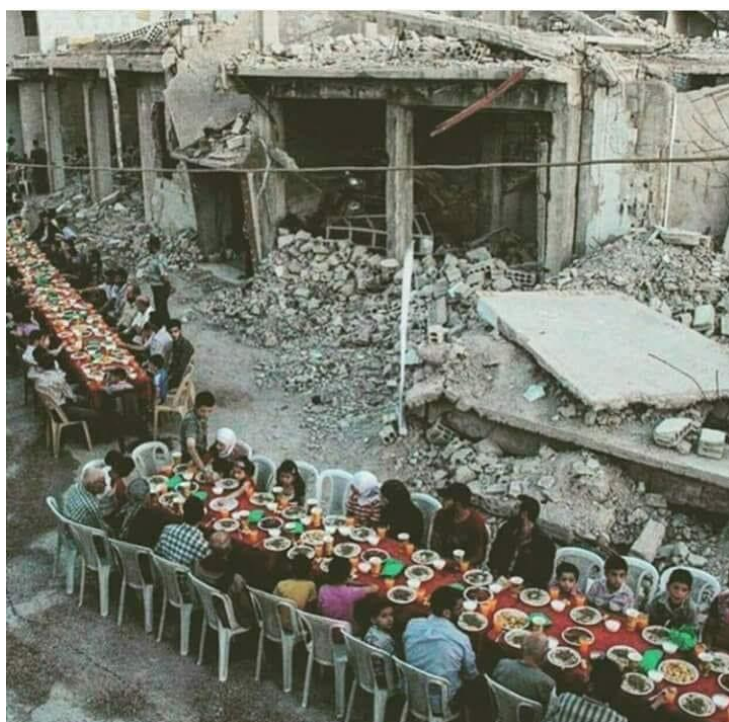
ΚΛΕΙΣΙΜΟ- ΑΝΑΣΤΟΧΑΣΜΟΣ

Στόχος η αναπλαισίωση του θέματος πόλεμος, πένθος, θάνατος και η ανάπτυξη ενεργής πολιτειότητας.

- **Οικογενειακό τραπέζι.**

Κάποιοι άνθρωποι, λοιπόν, τότε και σήμερα, κάθονται μέσα στα ερείπια το μεσημέρι στο οικογενειακό τραπέζι και μοιράζονται ό,τι έχουν: Φαγητό, κουβέντες, αγάπη, όνειρα για το μέλλον... Γιατί ο άνθρωπος πάντα βρίσκει την δύναμη να συνεχίσει. Φυτεύει νέο σπόρο στην καμμένη γη και περιμένει να φυτρώσει. Και πάντα φυτρώνει!

Βάζουμε έναν τίτλο στην εικόνα.

- **Επιστολή σε έναν ηγέτη**

Ο Ε. τώρα προτρέπει τους μαθητές, αφού αναστοχαστούν όλα όσα έζησαν, είδαν, μοιράστηκαν, να γράψουν μια επιστολή σε έναν ηγέτη. Όποιον θεωρούν αυτοί ηγέτη... Όσοι επιθυμούν διαβάζουν στην ολομέλεια την επιστολή τους.

- **Ο σπόρος της Σοφίας στο σχολείο μας**

Ανοίγουμε το πουγκί με τον σπόρο και όλοι μαζί με τα χέρια μας και τα όνειρά μας τον φυτεύουμε κι εμείς στην αυλή του σχολείου. Για να ανθίσει το φως, το φως της Ζωής, της Ειρήνης και της Σοφίας...

2.11 ΘΕΑΤΡΟΠΑΙΣΙΑΓΩΓΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΕΠΙΣΚΕΨΗ ΣΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΓΙΑ ΜΑΘΗΤΕΣ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

“Σπόροι Σοφίας για Πόρτες Ανοιχτές”

Να ζήσεις...

Α΄ ΜΕΡΟΣ: ΕΝΕΡΓΟΠΟΙΗΣΗ

ΥΛΙΚΑ: Τύμπανο, μπάλες, Μουσειοσκευή.

Στόχος ενίσχυση των δεσμών της ομάδας, το ζέσταμα, η σωματική ενεργοποίηση, η συγκέντρωση, η ανάπτυξη φαντασίας και παρατηρητικότητας, συνδυαστικής σκέψης, του προφορικού λόγου και της αυτοπεποίθησης στο ασφαλές περιβάλλον της ομάδας.

- **Πέτα μου τις μπάλες!**

Χωρίς καθόλου ηχητικό κάλεσμα, κοιτάζω έναν φίλο και όταν έχουμε επικοινωνήσει οπτικά του πετώ την μπάλα. Ο επόμενος πετά την μπάλα σε κάποιον άλλο και το παιχνίδι συνεχίζεται. Είμαστε όλοι σε ετοιμότητα και φυσικά δε θέλουμε να πέσει η μπάλα κάτω. Η ίδια άσκηση συνεχίζεται, τώρα όμως στο παιχνίδι μπαίνουν κι άλλες μπάλες! Η προσοχή μας εντείνεται σε πολλές εστίες!

- **Πακέτο εξερεύνησης**

Όλοι καθισμένοι στην καρέκλα τους στον κύκλο. Ο Ε. τοποθετεί βαλίτσα στο κέντρο του κύκλου. Προτρέπει τα παιδιά να υποθέσουν τίνος είναι, από πού έρχεται, αν είναι σύγχρονη ή παλιότερης εποχής. Ο Ε. προτείνει σε κάποιον μαθητή να ανοίξει τη βαλίτσα. Τα αντικείμενα της βαλίτσας περνάνε από χέρι

σε χέρι στον κύκλο. Οι μαθητές σε θέση ερευνητών δίνουν στοιχεία για τα αντικείμενα και κάνουν υποθέσεις για τη χρησιμότητά τους, την ποιότητά τους, την προέλευσή τους και τον λόγο που είναι τοποθετημένα σε αυτή τη βαλίτσα.

- **Μεταμορφώνοντας τα αντικείμενα.**

Όλα τα αντικείμενα είναι τώρα τοποθετημένα στο κέντρο του κύκλου. Όποιος μαθητής επιθυμεί παίρνει ένα αντικείμενο και το χρησιμοποιεί με έναν εναλλακτικό τρόπο πέραν της κανονικής του χρήσης, χωρίς να το σκίσει ή καταστρέψει.

πχ. εφημερίδα----χωνάκι παγωτού, τηλεσκόπιο, μαξιλάρι, τηλέφωνο, βεντάλια.

- **Μονόλογος αντικειμένου.**

Όποιος μαθητής επιθυμεί παίρνει τώρα ένα αντικείμενο, επιστρέφει στη θέση του και κρατώντας το στα χέρια του μιλάει στη θέση του αντικειμένου. Πχ. Αγοράστηκα από ένα μαγαζί ρούχων στην Πάτρα. Ο ιδιοκτήτης μου έκανε αρκετή ώρα να με διαλέξει ανάμεσα σε δεκάδες άλλα παλτό. Με ήθελε ζεστό και άνετο, είπε. Με φοράει κάθε πρωί από Οκτώβρη έως και Μάρτιο εδώ και 3 χρόνια. Πηγαίνουμε μαζί στο φωτογραφείο που δουλεύει. Με προσέχει πολύ...

Β΄ ΜΕΡΟΣ: ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ

Στόχος η ομαδοσυνεργατική δράση, η ανάπτυξη της φαντασίας, της σκέψης και της δυνατότητας έκφρασης με το σώμα και τον λόγο.

• **Στο μονοπάτι του Καπή.**

« Νάτο. Αυτό 'ναι. Αυτό 'ναι το στρατί που πήραν. Δεν είναι η γης που πάτησαν. Δεν είναι τα λιθάρια που κύλησαν κάτω απ' τα πόδια τους. Δεν είναι το ρέμα του ξεροπόταμου. Κείνο 'κεί, ήταν τ' αληθινό στρατί τους. Τ' αληθινό στρατί τους είναι κάτω απ' τα σκαλιά, απ' αυτά τα χρυσαφένια σκαλιά που αρμολόγησαν πάνω στ' αληθινό στρατί, για να μη χάσει τη γραμμή του, να μη φαγωθεί τ' αληθινό στρατί. Τα χρυσαφένια πέτρινα σκαλιά οδηγούν ως το μνημείο. Κεί, πάνω στο λόφο. Τ' αληθινό στρατί τους 'δήγησε στο θάνατο. Κεί, μες το κοίλωμα, στην πλαγιά του λόφου. Ας ανεβούμε. Θ' αντικρύσουμε την πολιτεία, κατωθέ μας, και το σχολείο, όπου οι γυναίκες, μαζί με τα παιδιά και τους γερόντους, το σχολείο όπου ήμασταν κλεισμένοι. Το θωρείτε; Λίγο πάρα πέρα απ' τα σπίτια. Οι γυναίκες ήταν κλεισμένες μες στο σχολείο, μαζί με τα παιδιά και τους γερόντους. Οι άντρες ανεβαίνουν το στρατί, τούτο το στρατί το φτιαγμένο τώρα από πέτρινα χρυσαφένια σκαλιά. Οι γυναίκες δεν κάτεχαν τι θα 'καναν τους άντρες. Δεν κάτεχαν και φοβόνταν. Κει μέσα μερικές ούρλιαζαν και οι άλλες δεν μπόραγαν να τις εμποδίσουν να ουρλιάζουν. Οι άντρες ανηφόριζαν κατά το λόφο. Περπατούσαν αμίλητοι. Οι στρατιώτες φώναζαν να βιαστούν. Τους πήρε πολλή ώρα ανηφορίζοντας κατά το λόφο. Για τις γυναίκες που ήταν κλεισμένες μες στο σχολείο, που έσφιγγαν τα μικρά στη αγκαλιά τους, τους πήρε πολλή ώρα ανηφορίζοντας κατά το λόφο. Για τους άντρες π' ανέβαιναν, το στρατί ήταν σύντομο. Ήξεραν, οι άντρες, πως στο τέλος του δρόμου περίμενε ο χάρος. Το στρατί που γειτονεύει με το χάρο είναι πάντα σύντομο. Αν και τ' ανηφόρισμα ήταν κοπιαστικό, ο χρόνος τους ήταν σύντομος. Τα λιθάρια κυλούσαν κάτω απ' τα βήματα των αντρών.

Αληθινά, δεν ήταν ένα στρατί, θέλω να πω ένα στρατί που το παίρνεις να πας από 'δω ως εκεί πέρα. Ήταν ένα ξερό και γιομάτο λιθάρια ρέμα, σαν το ρέμα

του χειμάρρου που ξεράθηκε από πολύν καιρό. Για τις γυναίκες, το στρατί ήταν ατέλειωτο. Για τους άντρες, το στρατί ήταν σύντομο.

Συντομία της ζωής προς το θάνατο για τους άντρες που δεν συμπλήρωσαν τα χρόνια τους. Συντομία της ζωής προς το θάνατο για τ' αγόρια που δεν πρόφτασαν να μεγαλώσουν. Συντομία της ζωής προς το θάνατο για τους γερόντους που δεν θάχαν την στερνή αρρώστεια, εκείνη που τους ρίχνει στο κλινάρι του θανάτου.... Οι άντρες που ανηφόριζαν στο στρατί δεν κάτεχαν τι απέγιναν οι γυναίκες και τα παιδιά καθώς εκείνοι ανέβαιναν ν' ανταμώσουν το χάρο, και με τη σκέψη στις γυναίκες τους και στα παιδιά τους μάτωνα η καρδιά τους. Ανέβαιναν ν' ανταμώσουν το χάρο κι' ήταν άδικο αντάμωμα μιας και δεν συμπλήρωσαν τη ζήση τους, μιας κι' είναι ανεπάντεχο η ζωή όλων των αντρών μιας πολιτείας να τελειώνει την ίδια μέρα, στο ίδιο μέρος.

Ήταν ένα άδικο αντάμωμα, αλήθεια, μιας και κανείς δεν είχε δει το σημάδι που ο θάνατος σας κάνει πάντα όταν έρθει η ώρα του. Ο θάνατος παραμόνευε κεί, χωρίς κανείς να τον έχει δει να 'ρχεται, χωρίς κανείς να 'χει γροικήσει το κάλεσμά του, χωρίς κανείς να 'χει νοιώσει τον ερχομό του, σ' ένα όνειρο, τη νυχτιά την περασμένη. Να μη μπιστευόμαστε σε πράματα που ξέρουμε.

Τ' αντάμωμα του χάρου ήταν αληθινό, τα χρόνια κείνα...

Μπορεί οι άντρες που ανηφόριζαν κατά το λόφο νάκουσαν τις κραυγές των γυναικών. Όλες υστερνά πάσχιζαν να βεβαιωθούν. Όχι, δεν το πιστεύω ν' άκουσαν οι άντρες. Όχι, δεν θα μπορούσαν ν' ακούσουν. Τ' αυτιά τους πλημμύριζαν απ' τη βουή του χάρου που σίμωνε. Γιατί 'κείνοι οι άντρες που ανηφορίζουν κατά το λόφο ήξεραν. Πώς να μη το ξέρει κανείς, σαν ο θάνατος βουίζει σ' αυτιά του, σαν βαδίζει σε γραμμή και η γραμμή φρουρείται με πολυβόλα, από στρατιώτες που κουβαλούν πολυβόλα, στρατιώτες με μπότες και κράνη, από κείνους που οι δικοί μας τους παραμόνευαν πάνω στα βουνά και τους παγίδευαν γιατί, μαθές κουβαλούσαν το θάνατο;

Τούτη τη φορά, καμιά παγίδα, όλοι οι άντρες της χώρας ήταν 'κεί μαζί μ' εκείνους των άλλων χωριών που είχαν έρθει στο παζάρι κείνη τη μέρα. Όλοι οι άντρες ήταν 'κεί, γιατί το χειμώνα δεν πάνε στα χωράφια. Οι στρατιωτικές δυνάμεις ήταν άνισες όσο ποτέ άλλοτε. Όλους τους είχαν πιάσει.

Οι άντρες σκαρφάλωναν το λόφο αμίλητοι. Γιατί, σε ποιόν νάλεγαν κάτι τι; Όλοι έμελλε να πεθάνουν στο ίδιο συναπάντημα. Συναπάντημα χωρίς χαμένες κουβέντες. Γιατί να μιλήσουν για το χάρο; Τούτος δεν παίρνει από λόγια. Και τα λόγια που θέλεις να πείς κείνη τη στιγμή, είναι για όσους θ' απομείνουν ζωντανοί, θ' απομείνουν ζωντανοί και θα τα μολογούν στους άλλους».

Τα Καλάβρυτα με τα χίλια πρόσωπα της Αντιγόνης, Κ. Ντελμπό

Ο καθένας/ καθεμία επιλέγει νοητά ένα πρόσωπο από αυτή τη σκηνή της ανάβασης στον λόφο του Καπή. Μπορεί να είναι Καλαβρυτινός άνδρας, έφηβος, Γερμανός στρατιώτης, Λοχίας, Έλληνας δοσίλογος.

Ο Ε. χτυπάει το τύμπανο 10 φορές. Αυτός είναι ο χρόνος που έχει όλη η ομάδα να φτιάξει αυτή την εικόνα. Όταν όλοι βρίσκονται σε δυναμική ακινησία ο Ε. καλεί την εικόνα να ζωντανέψει για 1 λεπτό και να κινηθεί σε slow motion.

- **Γράμμα σε αγαπημένο πρόσωπο.**

Καθένας/ Καθεμία τώρα έχει 10λεπτά για να γράψει ως ρόλος ένα γράμμα σε ένα αγαπημένο πρόσωπο (μάννα, πατέρα, σύζυγο, παιδί, δασκάλα).

- **Στο μονοπάτι του Καπή επανάληψη.**

Η προηγούμενη σκηνή επαναλαμβάνεται. Η δράση γίνεται σε slow motion. Στο τέλος της δράσης όλοι οι Καλαβρυτινοί κείτονται στα έδαφος. Ο καθένας/καθεμία και χωρίς να οριστεί σειρά διαβάζει δυνατά το γράμμα στο αγαπημένο πρόσωπο. Οι Γερμανοί και οι δοσίλογοι είναι οι μόνοι που στέκουν όρθιοι. Διαβάζουν τα γράμματά τους.

- **Ο εφιάλτης του στρατιώτη.**

«Το μνημείο πάνω στο λόφο κι όλα τα ονόματα γραμμένα πάνω στους τοίχους, το μνημείο που βλέπετε εδώ, χτίστηκε πιο αργά ακόμα. Ο πόλεμος είχε τελειώσει από καιρό, οι στρατιώτες με τις μπότες και τα κράνη είχαν γυρίσει στα σπίτια τους από καιρό, όταν το μνημείο υψώθηκε. Για να θυμάται ο κόσμος.

Μπορεί να ξέχασαν, κείνοι, οι στρατιώτες. Ξεχνάει όποιος νοιώθει ντροπή.

Γιατί δεν μπορώ να πιστέψω πως δεν ένοιωθαν ντροπή, κείνοι οι νέοι στρατιώτες που σκότωναν άντρες - με μια ριπή, μ' όλο το αίμα που κύλαγε - αίμα και αίμα, χιλίων τρακοσίων αντρών - που σκότωναν άντρες που μπορούσαν να 'ταν πατεράδες τους κι αγόρια συνομήλικα, που μπορούσαν να 'ταν αδέρφια τους.

Όχι, δεν μπορώ να πιστέψω πως δεν ένοιωθαν ντροπή αυτοί οι στρατιώτες».

Τα Καλάβρυτα με τα χίλια πρόσωπα της Αντιγόνης, Κ. Ντελμπό.

Σε ομάδες των 6-8 ατόμων φανταζόμαστε τον εφιάλτη που στοιχειώνει τον ύπνο ενός Γερμανού στρατιώτη και φτιάχνουμε μια δυναμική εικόνα.

Γ' ΜΕΡΟΣ: ΔΡΑΣΗ

- **Παράλληλη δράση: Θάνατος- Γέννηση.**

«Γεννήθηκα στα Καλάβρυτα το πρωί της 13^{ης} Δεκεμβρίου του 1943. Ο πατέρας μου, μόλις γεννήθηκα, με είδε, με φίλησε και μετά από λίγες ώρες τον εκτέλεσαν και ξεψύχησε...

Δε βρίσκω λόγια να περιγράψω τα συναισθήματά μου από τότε που άρχισα να νιώθω τον εαυτό μου... Ποιοι παράφρονες ήταν αυτοί που διέπραξαν τόσο

αποτρόπαια εγκλήματα και με ποιο δικαίωμα στέρησαν σε μένα και σ' όλα τα παιδιά των Καλαβρύτων ο,τι πιο πολύτιμο υπάρχει για ένα παιδί, το γονιό του;

Η μέρα των γενεθλίων είναι για κάθε παιδί ημέρα χαράς, για μένα ήταν και είναι ημέρα θλίψης και πένθους...

Κάποιες χρονιές, στις 13 του Δεκέμβρη, για χρόνια, ως μαθήτρια έβγαينا μπροστά, πάνω στην Εκτέλεση, και φώναζα:

Την ώρα που τους σκοτώνανε, εγώ γεννιόμουν...»

Κραυγή- Μαρτυρία Βασιλικής Αναστοπούλου- Κατσίνη,

Α. Παπαγεωργίου- Χρ. Φωτεινόπουλος

Με αφορμή την παραπάνω μαρτυρία της Βασιλικής Αναστοπούλου - Κατσίνη δημιουργούμε μια δράση αφιερωμένη στην ημέρα εκείνη, 13 Δεκεμβρίου 1943 και σε όλα τα τρομερά που συνέβησαν. Χωρισμένοι σε ομάδες των 6 - 8 ατόμων.

Θα πρέπει να υπάρχει: ένας εσωτερικός μονόλογος, ένα τραγούδι και μία φράση κλειδί που θα επαναλαμβάνεται. (Ο χρόνος προετοιμασίας προτείνεται να είναι 20- 30 λεπτά).

- **Παρουσίαση δράσεων.**

Οι δράσεις παρουσιάζονται. Οι θεατές - μαθητές μπορούν να επισημάνουν τρόπους βελτίωσης των δράσεων και στη συνέχεια τρόπους, ώστε όλες οι δράσεις να ενωθούν σε μία. Έτσι δημιουργείται ένα καλλιτεχνικό και ιστορικό θεατρικό δρώμενο, έτοιμο για παρουσίαση! Γραμμένο, σκηνοθετημένο και παιγμένο από τους ίδιους τους μαθητές. Ειδωμένο από τη δική τους ματιά, με τα δικά τους σχόλια και τη δική τους καλλιτεχνική άποψη.

ΚΛΕΙΣΙΜΟ- ΑΝΑΣΤΟΧΑΣΜΟΣ

Στόχος η αναπλασιώση του θέματος πόλεμος, πένθος, θάνατος και η ανάπτυξη ενεργής πολιτειότητας.

- **Θάνατος- Ζωή**

Η ιστορία της νεογέννητης Βασιλικής Αναστοπούλου - Κατσίνη, που εκείνη τη μέρα έχασε τον πατέρα της, το σπίτι της και την ελπίδα γίνεται φάρος για εμάς. Η Βασιλική που σήμερα ζει στο Αίγιο έζησε τη ζωή μέσα από τον θάνατο. Γιατί μετά την καταιγίδα πάντα προβάλλει ο ήλιος. Σε ένα χαρτί μέτρου που χωρίζει την αίθουσα στα δύο, αποτυπώνουμε με λέξεις, σχήματα, ζωγραφιές όλα όσα ζήσαμε, νιώσαμε σε σχέση με την ημέρα εκείνη του θανάτου και από την άλλη πλευρά όλα όσα ονειρευόμαστε για το μέλλον.

- **Να ζήσεις! Διαδρομή χέρι με χέρι!**

«... Κάθισα πλάι τους και σκεφτόμουν αν έπρεπε να μείνω μαζί τους ή να γυρίσω κοντά στα παιδιά μου. Η ζυγαριά του μυαλού μου έγερφε προς τη ζωή. Άφησα τους νεκρούς μου, πήρα από το χέρι το κοριτσάκι μου και με γρήγορο βήμα άρχισα να τρέχω προς το βάλτο, όπου είχα αφήσει τ' άλλα παιδιά μου...»

Κραυγή - Μαρτυρία Ελένης Κολλιπούλου, Α. Παπαγεωργίου-

Χρ. Φωτεινόπουλος

Όλοι ακίνητοι στον χώρο ακούμε την παραπάνω αφήγηση από τον Ε. Όποιος επιθυμεί και όταν επιθυμεί ξεπαγώνει, πιάνει κάποιον από το χέρι και περπατούν στον χώρο αμίλητοι χέρι με χέρι. Όταν επιθυμούν σταματούν την διαδρομή τους και μένουν ακίνητοι. Η δράση επαναλαμβάνεται ώστε ιδανικά να περπατήσουν όλοι με όλους πιασμένοι χέρι με χέρι.

- **Ο σπόρος της Σοφίας στο σχολείο μας**

Ανοίγουμε το πουγκί με τον σπόρο και όλοι μαζί με τα χέρια μας και τα όνειρά μας τον φυτεύουμε κι εμείς στην αυλή του σχολείου. Για να ανθίσει το φως, το φως της Ζωής, της Ειρήνης και της Σοφίας...

ΘΕΑΤΡΟΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΕΠΙΣΚΕΨΗ ΣΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ

ΓΙΑ ΜΑΘΗΤΕΣ ΛΥΚΕΙΟΥ

“Σπόροι Σοφίας για Πόρτες Ανοιχτές”

Τα χίλια πρόσωπα της Αντιγόνης

Διάρκεια: 2 - 4 ώρες

Α΄ ΜΕΡΟΣ: ΕΝΕΡΓΟΠΟΙΗΣΗ

Προτεινόμενα Υλικά: Μουσειοσκευή

Στόχος ενίσχυση των δεσμών της ομάδας, το ζέσταμα, η σωματική ενεργοποίηση, η συγκέντρωση, η ανάπτυξη φαντασίας και αυτοπεποίθησης στο ασφαλές περιβάλλον της ομάδας.

- **Οι χτύποι της καρδιάς**

Η ομάδα σχηματίζει κύκλο, κλείνουν όλοι τα μάτια και πιάνει ο καθένας την παλάμη του διπλανού του. Ο Ε. στέλνει τον χτύπο της καρδιάς του στον διπλανό του σφίγγοντας ελαφριά την παλάμη του και όλοι με τη σειρά τους σφίγγουν τους διπλανούς τους κ.ο.κ., με στόχο να φτάσει στον Ε. ο παλμός, τον οποίο στέλνει.

- **Η απώλεια**

Σε δεύτερο στάδιο κατά τη διάρκεια της ίδιας άσκησης ο Ε. απομακρύνεται από τον κύκλο, χωρίς να ανοίξει κανείς τα μάτια του, με αποτέλεσμα τη διακοπή της μετάδοσης των παλμών και ταυτόχρονα σταματάει να ακούγεται ο ήχος των χτύπων της καρδιάς.

- **Αφήγηση**

«Και τα μάτια μας, καθώς ανηφορίζαμε δύσκολα το ύψωμα κρατώντας την καρδιά μας με τις δυο παλάμες μας, τα μάτια μας έψαχναν κάτω, πάνω στη γη, ένα ίχνος, ένα αντικείμενο που θα είχε πέσει από μια τσέπη που θα το αναγνωρίζαμε. Ανεβήκαμε το ύψωμα κρατώντας την καρδιά μας με τις δυο παλάμες μας, βιαζόμασταν να μάθουμε και ταυτόχρονα φοβόμασταν ότι θα βλέπαμε αυτό που αντικρίσαμε ώστε δεν ξέρουμε να πούμε σήμερα, πώς ανεβήκαμε αυτό το ύψωμα, που βρήκαμε τη δύναμη.»

Τα Καλάβρυτα με τα χίλια πρόσωπα της Αντιγόνης, Κ. Ντελμπό

- **Βόμβες & Ασπίδες.**

Περπατάμε στον χώρο και σκεφτόμαστε τη διαδρομή των γυναικών των Καλαβρύτων. Διαλέγουμε μυστικά κάποιον από τον οποίο πρέπει να φεύγει γιατί είναι «βόμβα». Ταυτόχρονα, και επίσης μυστικά, επιλέγει κάποιον ως «ασπίδα» που προφανώς πρέπει να είναι πάντα ανάμεσα σε αυτόν και στη βόμβα για να τον προστατεύει. Ο εμπυχωτής όταν μετράει 5, 4,...1, 0, όλοι παγώνουν και ρωτάει καθένα από ποιόν έφευγε και ποιος τον προστάτευε.

Η άσκηση αφορά σε πρόσωπα πχ. Βόμβα ο Γερμανός στρατιώτης ή και ευρύτερες έννοιες πχ. Δειλία, παραίτηση.

Β΄ ΜΕΡΟΣ: ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ

Στόχος η βιωματική μελέτη και κατανόηση των βασικών ρόλων της Αντιγόνης του Σοφοκλή.

- **ΜΟΥΣΕΙΟΣΚΕΥΗ**

Σε κύκλο με κλειστά μάτια.

«Και τα μάτια μας, καθώς ανηφορίζαμε δύσκολα το ύψωμα κρατώντας την καρδιά μας με τις δυο παλάμες μας, τα μάτια μας έψαχναν κάτω, πάνω στη γη, ένα ίχνος, ένα αντικείμενο που θα είχε πέσει από μια τσέπη που θα το αναγνωρίζαμε...»

Η βαλίτσα τοποθετείται στο κέντρο του κύκλου. Ο Ε. προτείνει σε κάποιον μαθητή να ανοίξει τη βαλίτσα. Τα αντικείμενα της βαλίτσας περνάνε από χέρι σε χέρι στον κύκλο

- **Αναμνήσεις απ' το χθες.**

Όποιος μαθητής επιθυμεί παίρνει τώρα ένα αντικείμενο, επιστρέφει στη θέση του και κρατώντας το στα χέρια του μιλάει για το αντικείμενο από τη θέση της γυναίκας των Καλαβρύτων. Πχ. Το ρολόι του άντρα μου! Του το είχα κάνει δώρο στην ονομαστική του γιορτή τη χρονιά που παντρευτήκαμε... Το αγόρασα από ένα ρολογάδικο στην Πάτρα....

Γ΄ ΜΕΡΟΣ: ΔΡΑΣΗ

- **Δυναμικές εικόνες- Εικόνες από το χθες.**

Χωριζόμαστε σε 5 ομάδες. Κάθε ομάδα επιλέγει ένα αντικείμενο και συνθέτει μια δυναμική εικόνα με κέντρο εστίασης το αντικείμενο. Πχ. Η γυναίκα φορά το παλτό στον άντρα της ενώ τα παιδιά παίζουν ή διαβάζουν. Σε κάθε εικόνα συμμετέχουν όσα άτομα θέλουν, αλλά όλοι συνεργάζονται.

- **Κυκλική παρουσίαση.**

Η μία ομάδα μετά την άλλη παρουσιάζουν τις εικόνες τους υπό τον ήχο μουσικού χαλιού που βοηθάει στη δημιουργία ατμόσφαιρας.

- **Αντίο.**

Κάθε ομάδα τοποθετεί τώρα το αντικείμενά της μέσα στη βαλίτσα, γνωρίζοντας ότι δε θα ξαναχρησιμοποιηθεί από τον ιδιοκτήτη του αλλά θα αποτελεί παρακαταθήκη για το μέλλον. Δράση με μουσικό χαλί.

Αφήγηση:

«Η νύχτα διάβηκε, με προσευχές, με προσευχές που σιγομουρμούριζαμε. Καθεμιά γονατισμένη σιμά στο δικό της. Κι ήταν στιγμές που σήκωνε το χέρι του ανδρός της ή του γιού της λες να μποδίσει το πάγωμά του, λες να το φυλάξει το περισσότερο μπορετό ζεστό, σάμπως στη ζωή. Με την αυγή έπρεπε ν' αποφασίσουμε.

Έπρεπε ν' αποφασίσουμε το που οφείλαμε να πράξουμε.

Δεν είχαμε αλλάξει κουβέντα όλη τη νυχτιά. Καθεμιά, λέοντας τις προσευχές της, σκεφτόταν τα δικά της και τίποτα για το που ' πρεπε να πράξει δεν είχε αποφασίσει σαν έσβησαν τ' αστέρια τ' ουρανού, σαν τα κεριά απόσωσαν ν' αναδίδουν τη στερνή τους φλόγα.

Πάνω στα λιθάρια που τ' απιθώναμε.

Ξαναγυρίσαμε στην πολιτεία σιωπηλές.

Ύστερα λέει μία: `` Πρέπει πρώτα να τους πλύνουμε. Κι έπειτα να τους θάψουμε.`` Για το σάβανο, κάθε μια ξέρει.

Για την ταφή...

Ο νεκροθάφτης κειτόταν εκεί, νεκρός ανάμεσα στους άλλους.

Και ποιός νεκροθάφτης έθαψε ποτέ χίλιους τρακόσους νεκρούς με μιας;
Ποιός θα 'σκαβε χίλιους τρακόσους λάκκους μονομερίς, μες στους βράχους
της γης μας;

Κι τα φέρετρα; Ο μαραγκός κειτόταν κει νεκρός μαζί με τους άλλους.

Ποιος μαραγκός θα έφτιαχνε χίλιες τρακόσια φέρετρα μονομερίς; Από τι θα
μπορούσε να φτιάξει χίλιες τρακόσιες κάσες; Ποιος μαραγκός έχει ποτέ
φυλάξει ξύλο για χίλιες τρακόσιες κάσες μονομιάς;

Ο μαραγκός, ο σιδεράς, ο πεταλωτής, ο μυλωνάς, ο καρτσάς, ο ξυλοκόπος,
όλοι κείτονταν κει, με τους άλλους νεκροί.

Και που να τους θάψουν; Τόπος δεν απόμενε για χίλιους τρακόσιους τάφους
μες στο κοιμητήριο. Ένα κοιμητήριο που μεγάλωνε αγάλι - αγάλι, με του
χρόνου το πέρασμα.

Δεν μπορούσαμε να τους αφήσουμε κει.

Δεν ξέραμε πώς να τους θάψουμε.

Κι ήταν σαν να πέθαναν ξανά, να ναι κει νεκροί χωρίς να χουν το δικαίωμα
στα πρεπούμενα που κάνουν σ' όλους τους νεκρούς.

Του κάθε πεθαμένου πρέπει του ένα φέρετρο.

Μα ο μαραγκός κειτόταν κει, νεκρός και ο σιδεράς, για τα καρφιά και τις
λαβές.

Του κάθε πεθαμένου πρέπει του ένας τάφος.

Μα ο νεκροθάφτης κειτόταν κει, κι όλοι που θα τον βοηθούσαν στο σκάψιμο.

Του κάθε πεθαμένου πρέπει του μια κηδεία.

Μα ο παπάς κειτόταν κι αυτός κει, ανάμεσα
στους νεκρούς.

Του κάθε πεθαμένου δεν του πρέπει ένα μνήμα, ένα μνήμα με τ' όνομά του πάνω σκαλισμένο;

Μα ο μαρμαράς κειτόταν κι αυτός εκεί, ανάμεσα στους νεκρούς.

Όλοι οι τεχνίτες κείτονταν νεκροί. Πού θα πήγαιναν να μαθητέψουν τ' αγόρια σαν θα μεγάλωναν;

Τότε, μια γυναίκα είπε: `` Πρέπει να τους θάψουμε όλους μαζί. ``

- Πού να τους θάψουμε; Δεν μπορούμε να σκάψουμε στη λιθαριά της ρεματιάς.
- Πρέπει να τους θάψουμε όλους μαζί, κατά πως πέθαναν μαζί.
- Χωρίς φέρετρο, χωρίς τίποτα;
- Χωρίς κάσα, με τα χέρια μας.

Και - μια ποιανής ήταν η ιδέα; Δεν το θυμάμαι πια.

Μπορεί και να χαμε την ιδέα όλες μαζί».

Οι χίλιες Αντιγόνες των Καλαβρύτων, Κ. Ντελμπό

- **Αντιγόνη - χαρτί μέτρου.**

Τοποθετούμε στο κέντρο του κύκλου το χαρτί μέτρου που αφορά στην Αντιγόνη και τα θέματα που θίγονται. Ποια αφορούν και στην Καλαβρυτινή γυναίκα;

- **Ομοιότητες- Διαφορές.**

Η Αντιγόνη των Καλαβρύτων. Πόσο κοντά και πόσο μακριά βρίσκονται τα δύο πρόσωπα; Σε δύο ομάδες επισημαίνουμε τα χαρακτηριστικά τους, τα συνασθήματά τους, τις πράξεις τους η μία σε σχέση με την άλλη.

Σε ποιότητα χορού οι δύο ομάδες μιλούν σε Α' Ένικό εκφράζοντας όλα αυτά τα στοιχεία, παραστατικά. Η κάθε ομάδα διαβάζει δυνατά:

«Ως τη νύχτα, μια μακριά παράτα γυναικών που καθεμιά κουβάλαγε το που μπορούσε χώμα, χώμα παρμένο απ' τα χωράφια που οι άντρες τα 'χαν καματέψει και τάχαν σπείρει το περασμένο φθινόπωρο.

Πολύ αργότερα μπορέσαμε κι υψώσαμε τον τοίχο και σκεπάσαμε το μαυσωλείο με τη στέγη που σήμερα θωρείτε.

Μα κάναμε για τους αποθαμένους μας όλο το χρέος που πρέπει στους νεκρούς. Θάψαμε τους νεκρούς μας κατά πως έπρεπε.»

Οι χίλιες Αντιγόνες των Καλαβρύτων, Κ. Ντελμπό

ΚΛΕΙΣΙΜΟ- ΑΝΑΣΤΟΧΑΣΜΟΣ

- **Η επόμενη μέρα**

Σε κύκλο ο Ε. αφηγείται: Με δύναμη περίσσια και αξιοθαύμαστη, αλύγιστες οι γυναίκες των Καλαβρύτων έκαναν τη μεγάλη υπέρβαση, επιστράτευσαν όλο τον ηρωισμό που απαιτούσαν οι περιστάσεις και ακολουθούσαν τον αδυσώπητο και επίπονο αγώνα για την επιβίωση, με την ψυχή όρθια και το μέτωπο ψηλά, φτάνοντας μέχρι το τέρμα.

Μπροστάρισσες και πιστές στο χρέος απέναντι σε νεκρούς και ζωντανούς, οι μοναδικές αυτές γυναίκες, με δύναμη περίσσια δίδαξαν στα παιδιά τους την αγάπη για τη ζωή και τον άνθρωπο. Τους πα'ρεδωσαν τις αρχές, τις αξίες και τις παραδόσεις του τόπου, τον γενναίο και αξιοπρεπή τρόπο που ήξεραν να ζουν. Με ήθος και σύνεση έχτισαν την επόμενη μέρα. Πάλεψαν, άντεξαν και μας παρέδωσαν το μέλλον της πόλης. Σε αυτές οφείλουμε την αναγέννηση της πόλης των καλαβρύτων.

- **Ήρωας**

Σε κύκλο τώρα ο καθένας δίνει το ρολόι της βαλίτσας στον διπλανό του λέγοντας μια λέξη ή μια πρόταση που για εκείνον σημαίνει ήρωας. Ήρωας πανανθρώπινος, χθεσινός αλλά και σημερινός.

- **Ήταν η στιγμή που...**

Καθένας τώρα αναστοχάζεται το πρόγραμμα από την αρχή. Την Αντιγόνη που ξεκίνησε από την τάξη, βρέθηκε στα Καλάβρυτα και έφτασε πιο ζωντανή από ποτέ στον κύκλο της ομάδας. Τι αισθανθήκαμε, τι σκεφτήκαμε, άλλαξε κάτι στο νου και την ψυχή μας; Ποια η ανάγκη μας για το μέλλον;

Ο καθένας τοποθετείται προσπαθώντας να εστιάσει σε μια συγκεκριμένη στιγμή περιγράφοντάς την.

- **Ο σπόρος της Σοφίας στο σχολείο μας**

Ανοίγουμε το πουγκί με τον σπόρο και όλοι μαζί με τα χέρια μας και τα όνειρά μας τον φυτεύουμε κι εμείς στην αυλή του σχολείου. Για να ανθίσει το φως, το φως της Ζωής, της Ειρήνης και της Σοφίας...

ΤΕΛΟΣ

Η **Γιούλη Δούβου** γεννήθηκε και ζει στην Πάτρα. **Θεατρολόγος** του Πανεπιστημίου Πατρών με παιδαγωγική κατάρτιση. Απόφοιτος του **Μεταπτυχιακού** Τμήματος Πανεπιστημίου Πελοποννήσου σχολής Καλών Τεχνών, τμήματος Θεατρικών Σπουδών με τίτλο "Η δραματική τέχνη και οι παρασταστικές τέχνες στην εκπαίδευση και στη δια βίου μάθηση" (MA in Drama and Performing Arts in Education and Lifelong Learning).

Υπεύθυνη του Θεατρικού Εργαστηρίου για Παιδιά και Εφήβους του ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ. Πάτρας από το 2011. **Εμπυχώτρια Θεάτρου** στα Αρσάκεια Σχολεία Πατρών για 11 χρόνια. Συνδημιούργησε το 2006 το Θεατρικό εργαστήρι "Επί Δράσει" για παιδιά και ενήλικες. Εργάζεται στην Πρωτοβάθμια, Δευτεροβάθμια και Μετα-δευτεροβάθμια Εκπαίδευση εδώ και 16 χρόνια.

Έχει εμπυχώσει **Θεατρικά εργαστήρια επιμόρφωσης εκπαιδευτικών** εκπροσωπώντας το ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ. Πάτρας, το Διεθνές Φεστιβάλ Αθηνών & Επιδαύρου (Εκπαιδεύοντας το κοινό στο Αρχαίο Δράμα), το Πανελλήνιο Δίκτυο για το Θέατρο στην Εκπαίδευση, το Πανεπιστήμιο Πατρών κ.α.

Έχει δημιουργήσει πολλά **Θεατροπαιδαγωγικά προγράμματα**, ανάμεσά τους το πρόγραμμα "Ακολουθώντας το Αγόρι με τη βαλίτσα", που εντάσσεται στο πρόγραμμα «Κι αν ήσουν εσύ;» και υλοποιείται από τον Φεβρουάριο 2015 από το Πανελλήνιο Δίκτυο για το Θέατρο στην Εκπαίδευση σε συνεργασία με την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες και απευθύνεται σε εφήβους και τα προγράμματα των παραστάσεων του ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ. Πάτρας.

Έχει **συμμετάσχει και οργανώσει σεμινάρια** υποκριτικής, σκηνοθεσίας, εμπύχωσης ομάδων, διδακτικής θεάτρου, δραματοουργίας, δραματοθεραπείας και master-classes. Έχει **σκηνοθετήσει, έχει αναλάβει τη δραματοουργία και έχει συνεργαστεί** σε πολλές θεατρικές παραστάσεις.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική βιβλιογραφία:

- Αυδή, Α., Χατζηγεωργίου, Μ. (2007). *Η τέχνη του δράματος στην εκπαίδευση. 48 προτάσεις για εργαστήρια θεατρικής αγωγής*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Boal, A. (2009). *Μήνυμα παγκόσμιας ημέρας θεάτρου 27 Μαρτίου 2009*. Ανακτήθηκε στις 12 Φεβρουαρίου, 2016, από <http://www.hellastheatre.gr/wtd2009/>
- Boal, A. (2013). *Θεατρικά παιχνίδια για ηθοποιούς και για μη ηθοποιούς*. Θεσσαλονίκη: Σοφία.
- Γαρδικιώτης, Α., & Χαντζή, Α. (2009). *Πολυπολιτισμική ιδεολογία, διομαδική επαφή και στάσεις προς τους μετανάστες*. 12ο πανελλήνιο συνέδριο ψυχολογικής έρευνας της Ελληνικής ψυχολογικής εταιρείας «Σύγχρονες θεωρητικές και εμπειρικές προσεγγίσεις στην έρευνα της διομαδικής επαφής», Βόλος.
- Γεωργογιάννης, Π. (1996). *Θεωρίες της κοινωνικής ψυχολογίας* (Τόμος 2). Αθήνα: Gutenberg.
- Γεωργογιάννης, Π. (1999). *Θέματα διαπολιτισμικής εκπαίδευσης*. Αθήνα: Gutenberg.
- Γκόβαρης, Χ. (2001). *Εισαγωγή στη διαπολιτισμική εκπαίδευση*. Αθήνα: Άτροπος.
- Γκόβαρης, Χ. (2002). *Διαπολιτισμική εκπαίδευση και το δίλημμα των "πολιτισμικών διαφορών"*. *Εκπαίδευση & Θέατρο*, 2, 44.
- Γκόβας, Ν., & Ζώνιου, Χ. (2010). *Θεατροπαιδαγωγικά προγράμματα με τεχνικές θεάτρου Φόρουμ για την πρόληψη και την κοινωνική ενσωμάτωση. Διαφυγές... από κάθε εξάρτηση. Μικρές σκηνές καθημερινής βίας*. Αθήνα: Πανελλήνιο δίκτυο για το θέατρο στην εκπαίδευση και Ώσμωση - κέντρο τεχνών & διαπολιτισμικής αγωγής.
- Γκόβας, Ν. (2011). *Μονόλογοι από τη Γάζα*. *Εκπαίδευση & Θέατρο*, 12, 58.
- Γραμματάς, Θ. (2004). *Το θέατρο στο σχολείο. Μέθοδοι διδασκαλίας και εφαρμογής*. Αθήνα: Ατραπός.
- Δημοτικό Μουσείο Καλαβρυτινού Ολοκαυτώματος, (2007). *Πνοές ειρήνης: Τα παιδιά γράφουν για τα παιδιά*. (Επιμ. Φωτεινόπουλος Χρ.) . Καλάβρυτα: Μουσείο Καλαβρυτινού Ολοκαυτώματος.

- Δημοτικό Μουσείο Καλαβρυτινού Ολοκαυτώματος, (2014). *Κραυγή- Μαρτυρίες*, (Επιμ. Παπαγεωργίου Α. & Φωτεινόπουλος Χρ.). Καλάβρυτα: Μουσείο Καλαβρυτινού Ολοκαυτώματος.
- Δημοτικό Μουσείο Καλαβρυτινού Ολοκαυτώματος, (2016). *Το σπίτι των ηρώων μας*, (Επιμ. Φωτεινόπουλος Χρ.). Καλάβρυτα: Μουσείο Καλαβρυτινού Ολοκαυτώματος.
- Δημοτικό Μουσείο Καλαβρυτινού Ολοκαυτώματος, (2017). *Το ημερολόγιο της εκτέλεσης*, (Επιμ. Φωτεινόπουλος Χρ.). Καλάβρυτα: Μουσείο Καλαβρυτινού Ολοκαυτώματος.
- Freire, P. (2009). *Δέκα επιστολές προς εκείνους που τολμούν να διδάσκουν*. Θεσσαλονίκη: Επίκεντρο.
- Κανακίδου, Ε., & Παπαγιάννη, Β. (1994). *Διαπολιτισμική αγωγή*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Κόκκινος, Γ., & Νάκου, Ε. (2006). *Προσεγγίζοντας την Ιστορική Εκπαίδευση στις Αρχές του 21^{ου} Αι*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Κοντογιάννη, Α. (2008α). *Μαύρη αγελάδα, άσπρη αγελάδα: Δραματική τέχνη στην εκπαίδευση και διαπολιτισμικότητα*. Αθήνα: Τόπος.
- Κουργιαντάκης, Χ. (2005). *Ιστορική Σκέψη και Ενσυναίσθηση των Μαθητών της Πρωτοβάθμιας και της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης στην Ιστορία*. Διδακτορική Διατριβή, Σχολή Ανθρωπιστικών Επιστημών, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης., Παν/μιο Αιγαίου.
- Κοψιδά - Βρεττού, Π. (2011). *Σχολική Έρευνα και Διδακτική της Ιστορίας. Από το Βίωμα στην Ιστορική Γνώση*. Αθήνα: Γρηγόρης.
- Κωστή, Αικ. (2016). *Η Δραματική Τέχνη στην Εκπαίδευση ως Μέσο για την Καλλιέργεια Ιστορικής Ενσυναίσθησης σε Μαθητές Γυμνασίου*. Διδακτορική Διατριβή, Σχολή Καλών Τεχνών, Τμήμα Θεατρικών Σπουδών, Παν/μιο Πελοποννήσου.
- Νάνου, Σ. & Σαββοπούλου, Ε. (2013). *Περάσματα: Εκπαιδευτικές δραστηριότητες για την ευαισθητοποίηση των νέων σε θέματα προσφύγων της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες- Γραφείο Ελλάδας*. Στο Ν. Γκόβας

(Επιμ.), *Αντιρατσιστική εκπαίδευση, εκπαίδευση στα ανθρώπινα δικαιώματα. Εκπαίδευση & θέατρο, 14*, 92- 96.

Νικονάνου, Ν. (2015). *Μουσειοπαιδαγωγική: από τη θεωρία στην πράξη*. Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη

Pammenter, D. (2008). *Εγείροντας ερωτήματα: Η όξυνση των αντιθέσεων και η πολιτισμική δράση ως μετασχηματισμός*. Εκπαίδευση & Θέατρο, 9, 21- 29.

Ρούσσου,

Τζούδα- Μητσώνια, Ε. (2018). *Στάχτη και όνειρα*.

Φωτόπουλος, Ν., (2013). Το δημιουργικό σχολείο, ανάχωμα στον ρατσισμό. *Ελευθεροτυπία*, 20- 10- 13. Vaillant, E. (2002). *Μάθε να αντιμετωπίζεις το ρατσισμό*. Αθήνα: Ερευνητές.

Winnicott, D. (1979). *Το παιδί, το παιχνίδι και η πραγματικότητα*. Αθήνα: Καστανιώτης.

Woolland, B. (1999). *Η διδασκαλία του δράματος στο δημοτικό σχολείο*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Ξενόγλωσση βιβλιογραφία:

Appleby, J., Hunt, L., & Jacob, M. (1994). *Telling the Truth about History*. New York: W. W. Norton & Company.

Barlow D., & Isenberg, D. (1970). *The Use of Drama in History teaching*, Teaching History, 1(4), 303-308.

Barton, K., & Levstik L. (2001). *Doing History: Investigating with Children in Elementary and Middle Schools*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.

Camilleri, A. G. (2002). *How Strange! The Use of Anecdotes in the Development of Intercultural Competence*. Strasbourg: European Centre for Modern Languages/Council of Europe Publishing.

Falk, J.H. & Dierking, L. (1992). *The Museum Experience*. New York: Whalesback Books

- Fleming, K. (1992). *A Land Fit for Heroes: Recreating the Past through Drama*. *Teaching History*, 68, 14-16.
- Gazibara, Z. (2013). “*Head, Heart and Hands Learning*” – A Challenge for *Contemporary Education*. *Journal of Education Culture and Society* No. 1_2013.
- Lee, P. J., Dickinson, A., & Ashby, R. (1997) ‘*Just Another Emperor*’: *Understanding Action in the Past*. *International Journal of Educational Research*, 27(3), 233-244.
- McConahay, J. B. (1986). *Modern racism, ambivalence, and the modern racism scale*. In J. F. Dovidio & S. L. Gaertner (Edit.), *Prejudice, discrimination, and racism*. (pp. 91-125). San Diego: Academic Press.
- Papadopoulou, M. & Birch, R. (2009). “*Being in the World*”: *The Event of Learning Educational Philosophy and Theory*. 41 (3), 270-286.
- Roussou, M. (2004). *Learning by Doing and Learning Through Play: An Exploration of Interactivity in Virtual Environment for Children*, London: University College London. Διαθέσιμο από:
pdfs.semanticscholar.org/10cf/d9452d4147e07faf3b89556e84b5eee0dd37.pdf
- Tzanelli, R. (2006). “*Not My Flag!*” *Citizenship and nationhood in the margins of Europe* (Greece, October 2000/2003). *Ethnic and Racial Studies*, 29, 27-49.
- Yeager, E. & Foster, S. (2001). *The Role of Empathy in the Development of Historical Understanding*. In O. Davis, E. A. Yeager, & S. Foster, *Historical Empathy and Perspective Taking in the Social Studies* (pp.13-19). Lanham: Rowman & Littlefield Publishers, INC.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Γλυπτό Βαρελόπουλου

Τα Καλάβρυτα την επόμενη μέρα της καταστροφής

© Eleni Tranaka

ADOLF HITLER
CHANCELLOR AND DICTATOR
OF NAZI GERMANY

BENITO MUSSOLINI
FASCIST DICTATOR OF ITALY

WILHELM KEITEL
GENERALFELDMARSCHALL (5 STAR RANK)

ALFRED JODL
GENERALDEREICH (4 STAR RANK)

WILHELM LOHMEYER
GENERALFELDMARSCHALL (5 STAR RANK)

ALEXANDER LÖHR
GENERALDEREICH (4 STAR RANK)

MAXIMILIAN VON WEICHING
GENERALFELDMARSCHALL (5 STAR RANK)

AUGUST WITZLER
GENERALMAJOR (3 STAR RANK)

WILHELM SPINDEL
GENERAL DEL FLIEGER (3 STAR RANK)

CARL DOERING
COMMANDER OF THE NAZI OCCUPATION FORCES IN GREECE
MORNING FOR THE NAZI ARMY AND AIR FORCE IN THE BALKANS

HELLMUTH FELBER
GENERAL DEL FLIEGER (3 STAR RANK)

SCHWANN WALTER
GENERALMAJOR DER WAFFEN SS (3 STAR RANK)

KARL VON LO SINI
GENERALMAJOR (3 STAR RANK)

JÜRGEN WALTER
GENERALLEUTNANT (4 STAR RANK)

BORIS VON ALEXANDER
GENERALMAJOR (3 STAR RANK)

GERD VON RINTELEN
MAJOR (2 STAR RANK)

JULIUS WOLFFNER
OBERLEUTNANT (4 STAR RANK)

HANS HELLMUTH GERDORF
MAJOR (2 STAR RANK)

JOHANNES WILLWALD
PRELIEUTNANT (3 STAR RANK)

GÜNTER GOMBERT
OBERLEUTNANT (4 STAR RANK)

© Eleni Tranaka

